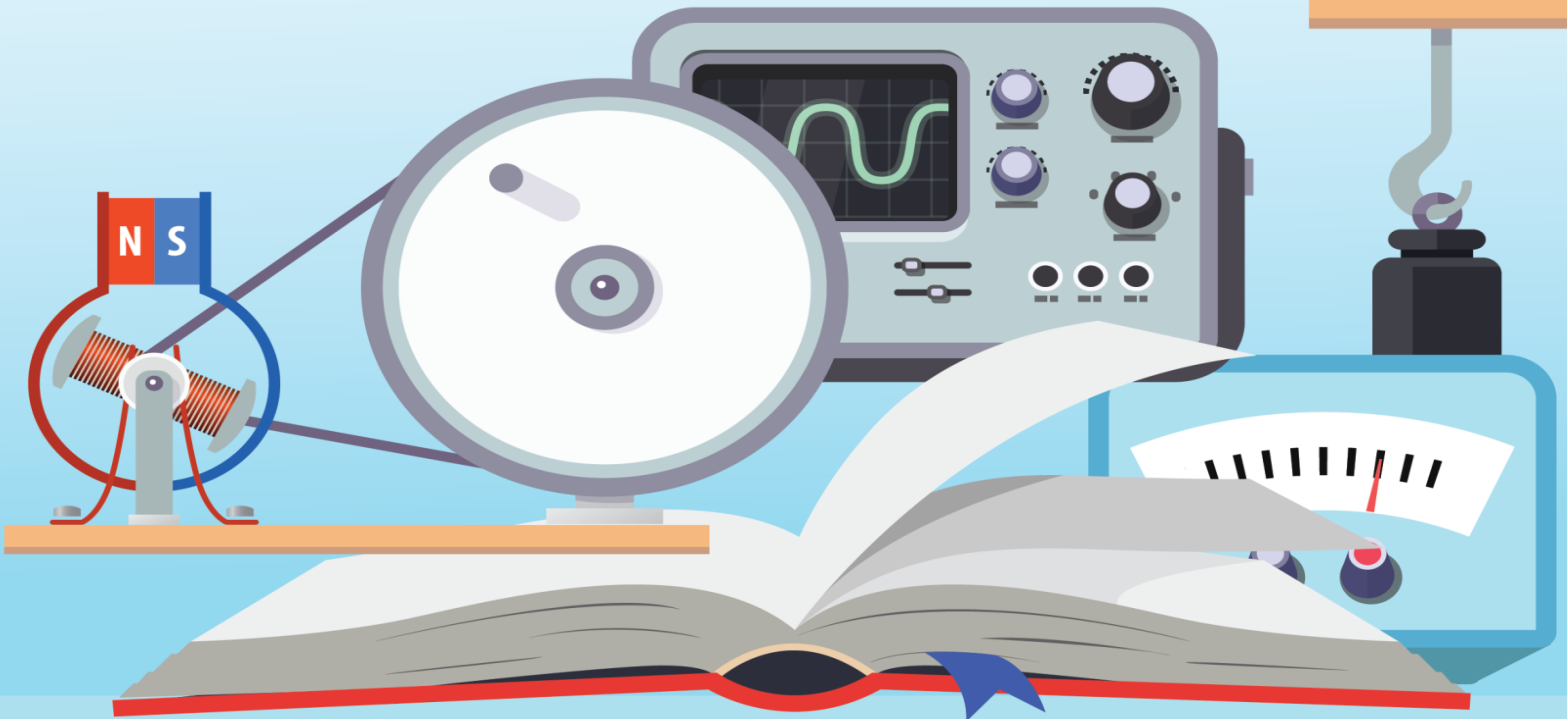

ආර්ථික විද්‍යාව

12 ශ්‍රේණිය

නිපුණතාව 1

ආර්ථික පද්ධතියක මූලික ආර්ථික
ප්‍රශ්න හා ඒවා විසඳා ගන්නා
විකල්ප ක්‍රම

සම්පත් දායකත්වය : බස්නාහිර පළාත , දකුණු පළාත

පටුන

නිපුණතා මට්ටම	පාඩම	පිටු අංකය
	උසස් පෙළ ආර්ථික විද්‍යාව විෂය නිර්දේශය	3
1.1	ආර්ථික විද්‍යාවේ පදනම පරීක්ෂා කරයි	4 - 08
1.2	භාණ්ඩ හා සේවා පරිභෝජනයෙන් අවශ්‍යතා හා වුවමනා තෘප්තිමත් වන ආකාරය පෙන්වා දෙයි.	09 – 12
1.3	නිෂ්පාදන සාධක වල ලක්ෂණ හඳුනා ගනිමින් නිෂ්පාදන සම්පත් වල ඵලදායිතාව නිර්ණය කරන ආකාරය විග්‍රහකරයි.	13 – 24
1.4	ආර්ථිකයක කේන්ද්‍රීය ගැටලුව තාර්කිකව විශ්ලේෂණය කරයි.	25 – 26
1.5	මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විමසයි.	27 – 28
1.6	මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳාගැනීම සඳහා සංවිධානය වන ආකාරය විශ්ලේෂණය කරයි.	29 – 32
1.7	විවිධ නිර්ණායක භාවිත කරමින් ආර්ථික පද්ධති වර්ග කරයි.	32 – 47
1.8	නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය ඇසුරෙන් ආවස්ථික පිරිවැය හැසිරෙන ආකාරය විශ්ලේෂණය කරයි.	47 – 51
1.9	ආර්ථික විද්‍යාවේ මූලික සංකල්ප හා නිෂ්පාදන ධාරිතාවය වෙනස් වීම නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයක් ඇසුරින් නිරූපනය කරයි	52 – 57
	පුනරීක්ෂණ ප්‍රශ්න	58 - 63

උසස් පෙළ ආර්ථික විද්‍යාව විෂය නිර්දේශය

12 වන ශ්‍රේණියට අදාළ නිපුණතා	කාලච්ඡේද	13 වන ශ්‍රේණියට අදාළ නිපුණතා	කාලච්ඡේද
(1) ආර්ථික පද්ධතියක මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න හා ඒවා විසඳා ගන්නා විකල්ප ක්‍රම තුලනාත්මකව විස්තර කරයි.	50	(7) මුදල් හා මිල මට්ටම් වල හැසිරීම හඳුනා ගනිමින් ආර්ථිකයේ ක්‍රියාකාරීත්වයට බැංකු පද්ධතිය දායකවන ආකාරය විමර්ශනය කරයි.	60
(2) ඉල්ලුම, සැපයුම, නම්‍යතාවය හා වෙළෙඳපොළ සමතුලිතතාවය විශ්ලේෂණය කරයි.	80	(8) සාර්ව ආර්ථික අරමුණු ළඟා කර ගැනීමට රජය මැදිහත් වන ආකාරය විමර්ශනය කරයි.	65
(3) වෙළෙඳපොළට රජය මැදිහත් වන ආකාරය විමර්ශනය කරයි.	30	(9) විදේශ වෙළෙඳාම් පදනම විග්‍රහ කරමින් විදේශ වෙළෙඳාම ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය කෙරෙහි ඇති කරන බලපෑම ගවේෂණය කරයි.	40
(4) වෙළෙඳපොළ තුළ නිෂ්පාදන ආයතන තාර්කිකව හැසිරෙන ආකාරය ගවේෂණය කරයි.	50	(10) විදේශ මූල්‍ය ලංකා ආර්ථිකයට බලපාන ආකාරය ගවේෂණය කරයි.	45
(5) සාර්ව ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වය සැලකිල්ලට ගනිමින් ජාතික ගිණුම් සකස් කිරීමේ සුදානම ප්‍රදර්ශනය කරයි.	55	(11) සංවර්ධනය විවිධත්වය විග්‍රහ කරමින් තිරසාර සංවර්ධනයට දායක වීමේ ඇල්ම ප්‍රදර්ශනය කරයි.	70
(6) සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය තීරණය වන ආකාරය හඳුනා ගනී.	35	(12) ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ ව්‍යුහය හා ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව තුලනාත්මකව විමර්ශනය කරයි.	20
	<u>300</u>		<u>300</u>

1.1 ආර්ථික විද්‍යාවේ පදනම පරීක්ෂා කරයි

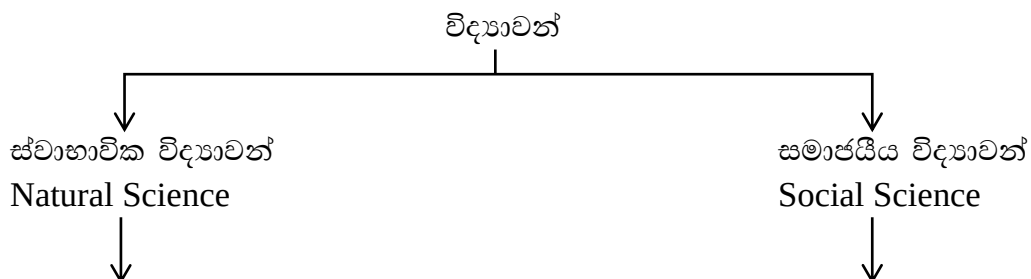
- මිනිසුන්ගේ ආර්ථික හැසිරීම
- සාමාජීය විද්‍යාවක් ලෙස ආර්ථික විද්‍යාව
- ආර්ථික විද්‍යාව පිළිබඳ නිර්වචන
- ආර්ථික විද්‍යාව ඉගෙනීමේ වැදගත්කම
- සුක්ෂම හා සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාව
- යථානුරූපී හා අභිමතානුරූපී ආර්ථික විද්‍යාව

පහත දැක්වෙන්නේ මිනිසුන්ගේ ආර්ථික හැසිරීම් කීපයකි.

- භාණ්ඩයක් මිලදී ගැනීම, නිෂ්පාදනය, පරිභෝජනය හා බෙදාහැරීම
 - ප්‍රතිලාභ විමසා රැකියාවක් තෝරා ගැනීම
 - මූල්‍ය ආයතනයක ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ විමසා මුදල් ආයෝජනය කිරීම
 - කොටස් වෙළෙඳපොළින් කොටස් මිලදී ගැනීම
 - පාරිභෝගිකයන් ආකර්ෂණය කිරීමට වට්ටම් ලබා දීම
-
- සමාජයේ මිනිසුන්ගේ විවිධ හැසිරීම් පවතින අතර, මිනිසුන්ගේ ආර්ථික හැසිරීම් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම ආර්ථික විද්‍යාව තුළින් සිදු කෙරේ.
 - ආර්ථික විද්‍යාවෙහි අවධානයට බඳුන් වන විවිධාකාර වූ ආර්ථික න්‍යාය හා මූලධර්ම විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේද අනුව ගොඩනැගී ඇති බැවින්, ආර්ථික විද්‍යාව විද්‍යාවක් සේ සැලකේ.
 - මේ අනුව සමාජයක මිනිසුන්ගේ ආර්ථික හැසිරීම් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කරන විෂයය ආර්ථික විද්‍යාව ලෙස සරලව හැඳින්විය හැකිය.

සාමාජීය විද්‍යාවක් ලෙස ආර්ථික විද්‍යාව (Economics as a Social Science)

අප ඉගෙන ගන්නා විද්‍යාත්මක විෂයයන් ප්‍රධාන කාණ්ඩ දෙකකට බෙදනු ලැබේ.

ස්වාභාවික ප්‍රභංගයන් හෙවත්
පාරිසරික සාධක පිළිබඳ හදාරන
විෂය ධාරාවක් වේ.

මිනිස්සු සමාජය තුළ හැසිරෙන
ආකාරය හදාරන විෂයයන් වේ.

නිදසුන්- භෞතික විද්‍යාව
රසායන විද්‍යාව
ආදී විෂයයන්

නිදසුන්- ආර්ථික විද්‍යාව,
දේශපාලනික විද්‍යාව

ආර්ථික විද්‍යාව පිළිබඳ නිර්වචන (Definition of Economics)

ආර්ථික විද්‍යාව ක්‍රමානුකූල විෂය ධාරාවක් බවට පත්වූයේ 18 වන සියවසේදීය.

18 වන සියවසේදී එංගලන්තයේ විසූ ඇඩම් ස්මිත් නම් ආර්ථික විද්‍යාඥයා නූතන ආර්ථික විද්‍යාවේ පියා ලෙස හැඳින්වේ. ඔහු විසින් 1776 දී ජාතීන්ගේ ධනය නමින් ග්‍රන්ථයක් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. එම ග්‍රන්ථයේ සඳහන් වන පරිදි ආර්ථික විද්‍යාව යනු ජාතීන් විසින් ධනය පිළිබඳ හදාරන විෂය ධාරාවකි.

සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාවේ පියා වන ඇල්ෆඩ් මාෂල් විසින් 1890 දී ආර්ථික විද්‍යාවේ මූලධර්ම නමින් ග්‍රන්ථයක් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. එහි සඳහන් වන පරිදි ආර්ථික විද්‍යාව යනු මිනිසුන්ගේ ඵදිනෙදා සාමාන්‍ය හැසිරීම් පිළිබඳ හදාරන විෂය ධාරාවකි.

1932 දී ලයනල් රොබින්ස් විසින් ආර්ථික විද්‍යාවේ ස්වභාවය හා වැදගත්කම නමින් ග්‍රන්ථයක් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. එයට අනුව ආර්ථික විද්‍යාව යනු විකල්ප ප්‍රයෝජන සහිත සීමිත සම්පත් වලින් අසීමිත වුවමනා සපුරා ගැනීමේදී මිනිසුන් හැසිරෙන ආකාරය පිළිබඳ හදාරන විෂයකි.

සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාවේ පියා වන ජෝන් මේනඩ් කේන්ස් 1936 දී මුදල් පොළිය හා සේවා නියුක්තිය පිළිබඳ පොදු න්‍යාය නමින් ග්‍රන්ථයක් පළ කරන ලදී. එහි සඳහන් පරිදි ආර්ථික විද්‍යාව යනු දර්ශනයන් හෝ මතවාදයන් නොවේ. මිනිසුන්ට නිවැරදිව සිතීමට පදනම් වන මෙවලම් කට්ටලයක් හෙවත් ක්‍රමවේදයකි.

මේ සියළු නිර්වචන සැලකිල්ලට ගත් විට ආර්ථික විද්‍යාව යනු සීමිත සම්පත් සම්භාරයක් පවතින සමාජයක මිනිසුන් තම භෞතික අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේදී නිෂ්පාදනය, හුවමාරුව හා පරිභෝජනය යන ක්ෂේත්‍රයන් තුළ මිනිසුන් හැසිරෙන ආකාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කරන විෂයය ධාරාව වේ.

ආර්ථික විද්‍යාව ඉගෙනීමේ වැදගත්කම (Importance of Learning Economics)

ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වන්නේ හිඟකම සහිත සාමාන්‍ය සමාජයකටයි. සාමාන්‍ය ජන සමාජයක් තුළ ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත්වන ප්‍රධාන කණ්ඩායම් 3 ක් ඇත.

- පාරිභෝගිකයින්
- ව්‍යාපාරිකයින්

පාරිභෝගිකයින්ට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත්වන ආකාරය

භාණ්ඩ හා සේවා පරිහරණය කරන පිරිස පාරිභෝගිකයන් වේ. පාරිභෝගිකයින්ට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වන්නේ නිවැරදිව තේරීම් කිරීමටයි. පාරිභෝගිකයින්ට ඇති වුවමනා අසීමිත නමුත් ඔවුන්ට ඇති සම්පත් සීමිත වේ. මේ නිසා පාරිභෝගිකයන් විසින් නිවැරදිව තේරීම් කොට අවශ්‍ය වුවමනා දැන ගැනීමට නම් පාරිභෝගිකයන් විසින් ආර්ථික විද්‍යාව දැනගෙන සිටිය යුතුය.

ව්‍යාපාරිකයින්ට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වන ආකාරය

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය හා බෙදා හැරීම සිදු කරන පිරිස ව්‍යාපාරිකයන් ලෙස හඳුන්වයි. ව්‍යාපාරිකයින්ට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වන්නේ ව්‍යාපාර කටයුතු කාර්යක්ෂම ලෙස කළමනාකරණය කිරීමට වේ. සෑම ව්‍යාපාරිකයෙක්ම කටයුතු කරන්නේ තරගකාරී, වෙනස් වන සුළු, අවදානම් සහිත පරිසරයක් තුළය. එවැනි පරිසරයක් තුළ සෙසු ව්‍යාපාර අභිබවා තම ව්‍යාපාරය ජයග්‍රහණය කරා මෙහෙයවීමට නම් සෑම ව්‍යාපාරිකයෙක්මම ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වේ.

රජයට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වන ආකාරය

මධ්‍යම රජය (පාර්ලිමේන්තුව) හා පළාත් පාලන ආයතන රජයට අයත්වේ.

රජයට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වන්නේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් සම්පාදනය කිරීමටය.

රටක ජනතාව රජයෙන් බලාපොරොත්තු වන අභිමතාර්ථ කීපයක් ඇත.

- මිල ස්ථායීතාවය
- පූර්ණ සේවා නියුක්තිය
- සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාප්තිය
- ආර්ථික සංවර්ධනය
- තිරසාර සංවර්ධනය

මෙම අභිමතාර්ථ සාක්ෂාත් කර දීමට නම් රජය ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් සකසා ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය. ඒ සඳහා රජයට ආර්ථික විද්‍යාව වැදගත් වේ.

මීට අමතරව මෙම විෂයය අධ්‍යනය තුළින් සිසුන්ට විශ්ලේෂණාත්මක නිපුණතාව හා තාර්කිකව සිතීමේ හැකියාව වර්ධනය කර ගැනීමට හැකිවේ. මේ නිසා රැකියා වෙළෙඳපොළේ ඉහළ පිළිගැනීමක් ඇතිවන අතර රැකියා වෙළෙඳපොළට මුහුණ දීමට හැකියාව ශිෂ්‍යයන්ට ලැබේ.

සූක්ෂම හා සාර්ව ආර්ථික න්‍යාය

ආර්ථික විද්‍යාව තුළ අන්තර්ගත විෂයය ක්ෂේත්‍රය ප්‍රධාන කොටස් 02 කට බෙදිය හැකිය.

1. සූක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාව (Micro Economics)
2. සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාව (Macro Economics)

★ සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාව

ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ එක් ඒකකයක් හෙවත් එක් විචල්‍යයක හැසිරීම පිළිබඳව ගැඹුරින් අධ්‍යයනය කිරීම සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාවට අයත් වේ. මෙහිදී ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ සිටින පාරිභෝගිකයන්, ශ්‍රමිකයන්, නිෂ්පාදන ආයතන ආණ්ඩුව වැනි තීරණ ගන්නා විවිධ ඒකකයන් හි හැසිරීම හා එකී ඒකක විකල්ප හමුවේ තේරීම් කරන ආකාරයක් හා තේරීම් නිසා ඇතිවන ප්‍රතිඵල විශ්ලේෂණය කිරීම විග්‍රහ කරන ආර්ථික විද්‍යාව සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාව වේ.

සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාවේදී අධ්‍යයනය කෙරෙන ඒකක සඳහා නිදසුන් :-

1. හිඟකම, තේරීම, ආවස්ථික පිරිවැය
2. යම් භාණ්ඩයක මිල, ඉල්ලුම හා සැපයුම තීරණය වීම
3. පාරිභෝගික ඉල්ලුම හා වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම
4. නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය

★ සාර්ව ආර්ථික න්‍යාය

ආර්ථික පද්ධතියක සියලු විචල්‍යයන්වල හැසිරීම පිළිබඳ සමස්තයක් ලෙස ගෙන අධ්‍යයනය කිරීම සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාවට අයත් වේ. මෙහිදී ආර්ථිකයේ සමස්ථ ක්‍රියාකාරීත්වයන්, එම ක්‍රියාකාරීත්වය තීරණය කරන සාධකයන්, එම ක්‍රියාකාරීත්වයේ පැන නගින ප්‍රශ්නයක් සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාවෙන් අධ්‍යයනය කෙරේ.

සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාවේදී අධ්‍යයනය කෙරෙන ඒකක සඳහා නිදසුන් :-

- සමස්ත නිමැවුම් මට්ටම	- සමස්ත ආදායම් මට්ටම
- ආර්ථික උත්පාදන අවපාත	- උද්ධමනය
- සේවා නියුක්තිය	- ආර්ථික වෘද්ධිය
- ගෙවුම් ශේෂය	- මුදල් සැපයුම
- විනිමය අනුපාතය	- අපනයනය/ ආනයනය

❖ යථානුරූපී සහ අභිමතානුරූපී ආර්ථික ප්‍රකාශ

ආර්ථික විද්‍යාව විෂයෙහි අවධානය යොමු වනුයේ මිනිසා හා සමාජයේ ආර්ථිකමය හැසිරීම හා ආර්ථික සංසිද්ධීන් පැහැදිලි කිරීම, විශ්ලේෂණය හා පුරෝකථනය කිරීම යන කාර්යයන් කෙරෙහිය. මෙම කාර්යය සඳහා ආර්ථික විද්‍යා විෂය සුවිශේෂී වශයෙන් විශ්ලේෂණය සඳහා යොදා ගැනෙන ප්‍රකාශ ප්‍රධාන වශයෙන් ස්වරූප 02 කි.

1. යථානුරූපී ප්‍රකාශ (Positive Statements)
2. අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ (Normative Statements)

★ යථානුරූපී ප්‍රකාශ

යථානුරූපී ප්‍රකාශයක් යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ කුමක්ද? කුමක් වනු ඇත්ද? යන ප්‍රකාශ වලට පිළිතුරු දීම සඳහා යොමු වූ ප්‍රකාශයන්ය.

කිසියම් විචල්‍ය කිහිපයක් අතර පවත්නා සම්බන්ධතාව පෙන්වා දීමට හෝ කිසියම් සංසිද්ධියක් පැහැදිලි කිරීමට හෝ යථානුරූපී ප්‍රකාශ උපයෝගී කර ගනියි.

උදා :- - ආණ්ඩුව භාණ්ඩ මත බදු පැනවීමත් සමඟ නිෂ්පාදන පිරිවැය ඉහළ යයි.

- මුදල් සැපයුම හා මිල මට්ටම අතර අනුලෝම සම්බන්ධයක් පවතී.

- යථානුරූපී ප්‍රකාශ හරි හෝ වැරදි විය හැකිය.
- යථානුරූපී ප්‍රකාශ විද්‍යාත්මක ස්වරූපයක් ගනියි. ප්‍රකාශයේ මූල සාධක නොගැලපේ නම් එම ප්‍රකාශ ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකිය.
- බොහෝ ආර්ථික න්‍යායයන් මඟින් පැහැදිලි කරනුයේ යථානුරූපී ප්‍රකාශ වේ.
- දැඩි ලෙස විෂයානුබද්ධ බවක් පවතී.

★ අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ

සමාජය තුළ පැවතිය යුත්තේ කුමක්ද? සිදුවිය යුත්තේ කුමක්ද? යන්න පිළිබඳව ඉදිරිපත් වී ඇති ප්‍රකාශ අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ වේ.

- වී ගොවියා ආරක්ෂා කිරීමට මිල සූත්‍රයක් අවශ්‍ය වේ.

- අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ පුද්ගල බද්ධ වේ.
- පුද්ගලයන්ගේ අදහස්, විශ්වාස, සාරධර්ම මත ගොඩනැගෙයි.
- සැබෑ ලොව දත්ත මඟින් විෂයානුබද්ධව මෙම ප්‍රකාශවල සත්‍ය අසත්‍යතාව පරීක්ෂා කිරීම අපහසු වේ.

යථානුරූපී ප්‍රකාශ හා අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ අතර වෙනස්කම්.

යථානුරූපී ප්‍රකාශ	අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ
• ආර්ථික විචල්‍යයන් අතර සම්බන්ධය විග්‍රහ කරයි. • විෂය බද්ධ ප්‍රකාශ වේ. • සැබෑ ලෝකය ලබා ගත් දත්ත හා තොරතුරු වලින් ප්‍රකාශනයේ සත්‍ය අසත්‍ය බව ඔප්පු කළ හැක.	• ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති විග්‍රහ කරයි. • පුද්ගල බද්ධ ප්‍රකාශ වේ. • සැබෑ ලෝකයෙන් ලබා ගත් තොරතුරු හා දත්ත වලින් ප්‍රකාශනයේ සත්‍ය/ අසත්‍ය බව ඔප්පු කිරීම අපහසුය. • විද්‍යාත්මක - බවින් අඩු ප්‍රකාශ වේ.

• විද්‍යාත්මක බවින් ඉහළ ප්‍රකාශ වේ. • ප්‍රකාශකයාගේ ආකල්ප, සාරධර්ම ප්‍රකාශය තුළින් නිරූපණය නොවේ.	• ප්‍රකාශකයාගේ ආකල්ප සාරධර්ම ප්‍රකාශය තුළින් නිරූපණය වේ.
--	--

1.2 භාණ්ඩ හා සේවා පරිභෝජනයෙන් අවශ්‍යතා හා වුවමනා කෘෂ්තිමත් වන ආකාරය පෙන්වා දෙයි.

මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා භාණ්ඩ

- ආර්ථික භාණ්ඩ
- ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ

සම්පත්

- ආර්ථික සම්පත් හා ආර්ථික නොවන සම්පත්
- ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළ හැකි සම්පත් හා ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළ නොහැකි සම්පත්

මිනිස් අවශ්‍යතා හා මිනිස් වුවමනා (Human needs and Human wants)

ලෝකයේ ජීවත් වන සෑම පුද්ගලයෙකුටම මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා පවතී. මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා අතර වෙනසක් පවතී.

මිනිස් අවශ්‍යතා	මිනිස් වුවමනා
ජීවත් වීමේදී මිනිසා විසින් අනිවාර්යෙන් සපුරා ගත යුතු දෑ මිනිස් අවශ්‍යතා වේ. උදා:- පිරිසිදු වාතය → පානීය ජලය → ස්වභාවික ස්වසනය, කෘතිම ස්වසනය ආහාර → නළ ජලය, බෝතල් ජලය වස්ත්‍ර → ඛන, පාන්, රොට්, ආපේප වාසස්ථාන → කලිසම්, බිලච්ස්, සාය සෞඛ්‍ය පහසුකම් → පැල්පත්, සාමාන්‍ය නිවාස, මන්දිර ආරක්ෂාව අධ්‍යාපනය ප්‍රවාහනය සන්නිවේදනය ආදරය	අවශ්‍යතා සපුරා ගන්නා විවිධ ස්වරූප මිනිස් වුවමනා වේ. වෛද්‍ය උපදෙස්, දියර වර්ග, බෙහෙත් පෙති

බලය ගෞරවය	
------------------	--

මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා අතර වෙනස්කම්

මිනිස් අවශ්‍යතා	වුවමනා
- අත්‍යවශ්‍ය වීම - සීමිත වීම - පොදු වීම - ප්‍රාථමික වීම - නිර්මාණය කළ නොහැකිය - කායික හා මානසික හේතූන් මත හට ගනී.	- අත්‍යවශ්‍ය නොවීම - අසීමිතයි - විවිධයි - ද්විතීකයි - නිර්මාණය කළ හැකිය - සමාජ හා සංස්කෘතික හේතූන් මත හට ගනී.

භාණ්ඩ හා සේවාවන් පරිභෝජනයෙන් සපුරාලිය හැකි වුවමනා එනම් භෞතික වුවමනා පමණක් ආර්ථික විද්‍යාවේදී සලකා බලනු ලැබේ. භාණ්ඩ හා සේවාවන් පරිභෝජනයෙන් සපුරාලිය නොහැකි ආදරය, ගෞරවය වැනි භෞතික නොවන වුවමනා ආර්ථික විද්‍යාවේදී සලකා බලනු නොලැබේ.

භාණ්ඩ (Goods)

පුද්ගලයන්ට පරිභෝජනයෙන් උපයෝගීතාවයක් හෙවත් ධනාත්මක තෘප්තියක් ලබා දෙන දෑ භාණ්ඩ ලෙස හැඳින්වේ.

නිදසුන්:- ආහාර, ජලය, ඇඳුම්, නිවාස, වෛද්‍ය සේවා, ප්‍රවාහන සේවා, නීතිඥ සේවා

ස්පර්ශ කළ නොහැකි අදෘශ්‍ය සේවාවන්ගෙන්ද පුද්ගලයන්ට උපයෝගීතාවයක් ලබා දෙන නිසා එවැනි සේවාවන්ද භාණ්ඩ යන පදය තුළ ඇතුළත්ය.

භාණ්ඩ වර්ගීකරණය

ආර්ථික විද්‍යාවට අනුව භාණ්ඩ වර්ග දෙකකට බෙදයි.

- ආර්ථික භාණ්ඩ
- ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ

ආර්ථික භාණ්ඩ (Economic goods)	ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ (Non Economic goods)
හිඟකමක් හෙවත් සීමිත සැපයුමක් පවතින, අවස්ථික පිරිවැයක් දරා ලබා ගත යුතු භාණ්ඩ ආර්ථික භාණ්ඩ වේ. නිදසුන්:- ආහාර, ඇඳුම්, නිවාස, ස්වර්ණාභරණ, වාහන	හිඟකමක් රහිත එනම් ශුන්‍ය මිලක් යටතේ අසීමිත සැපයුමක් පවතින, අවස්ථික පිරිවැයකින් තොරව ලබා ගත හැකි භාණ්ඩ ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ වේ. නිදසුන්:- සූර්යාලෝකය, වර්ෂා ජලය, ස්වාභාවික වාතය, ශීත දේශගුණය

ආර්ථික භාණ්ඩ හා ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ අතර වෙනස්කම්

ආර්ථික භාණ්ඩ	ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ
• හිඟකමක් ඇත. • අවස්ථික පිරිවැයක් ඇත. • හිමිකමක් ඇත. • මිලක් ඇත. • නිෂ්පාදනය කළ යුතුය. • වෙළෙඳපොළේ හුවමාරු වේ.	• හිඟකමක් නැත. • අවස්ථික පිරිවැයක් නැත. • හිමිකමක් නැත. • මිලක් නැත. • නිෂ්පාදනය කළ යුතු නොවේ. • වෙළෙඳපොළේ හුවමාරු නොවේ.

(අවස්ථික පිරිවැය යනු හිඟ සම්පත් වල විකල්ප ප්‍රයෝජන පවතින විට නව විකල්ප අතරින් එක් විකල්පයක් තෝරා ගන්නා විට ඒ වෙනුවෙන් කැප කළ ඊළඟ හොඳම විකල්පයේ වටිනාකම වේ.)

නිව භාණ්ඩ (Bads)

පුද්ගලයන් හට අනුපයෝගීතාවන් හෙවත් සෘණ තෘප්තියක් ලබා දෙන දෑ නිව භාණ්ඩ වේ.
පුද්ගලයන් නිව භාණ්ඩ මුදල් ගෙවා ඉවත් කර දමයි.

නිදසුන් :- කසල

දුර්ගන්ධය

අපිරිසිදු ජලය

වල් පැළෑටි

වෛරස්

සම්පත් (Resources)

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය සඳහා යොදා ගන්නා යෙදවුම් සම්පත් වේ.

නිදසුන් :- අමුද්‍රව්‍ය, ශ්‍රමය, ඉන්ධන, විදුලිය, ජලය, යන්ත්‍ර, උපකරණ

සම්පත් වර්ගීකරණය (Classification of Resources)

සම්පත් විවිධ නිර්ණායකයන් යටතේ වර්ග කළ හැකිය.

- ආර්ථික සම්පත් හා ආර්ථික නොවන සම්පත්

- ප්‍රතිජාපනය කළ හැකි සම්පත් හා ප්‍රතිජාපනය කළ නොහැකි සම්පත්

ආර්ථික සම්පත් (Economic Resources)	ආර්ථික නොවන සම්පත් (Non Economic - Resources)
හිඟකමක් හෙවත් සීමිත සැපයුමක් පවතින ආවස්ථික පිරිවැයක් දරා සපයා ගත යුතු යෙදවුම් ආර්ථික සම්පත් වේ. නිදසුන් :- භූමිය ශ්‍රමය ප්‍රාග්ධනය ව්‍යවසායකත්වය	හිඟකමක් රහිත එනම් ශුන්‍ය මිලක් යටතේ අසීමිත සැපයුමක් පවතින ආවස්ථික පිරිවැයකින් තොරව සපයා ගත හැකි යෙදවුම් ආර්ථික නොවන සම්පත් වේ. නිදසුන් :- වර්ෂා ජලය සූර්යාලෝකය ස්වාභාවික වාතය කාලගුණය හා දේශගුණය

ප්‍රතිජාපනය

පනය කළ හැකි සම්පත් හා ප්‍රතිජාපනය කළ නොහැකි සම්පත් (Renuble resources & Non Renuble resources)

ප්‍රතිජාපනය කළ හැකි සම්පත්	ප්‍රතිජාපනය කළ නොහැකි සම්පත්
නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට යොදා ගන්නා විට අවසන් වන නමුත් නැවත ජනනය වන සම්පත් වේ. නිදසුන්:- මත්ස්‍ය සම්පත වනාන්තර වන සතුන් තෘණ භූමි භූගත ජලය	නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට යොදා ගන්නා විට අවසන් වන නමුත් නැවත ජනනය නොවන සම්පත් වේ. නිදසුන්:- බොරතෙල් ගල් අඟුරු මිනිරන් මැණික් දියමන්ති, රන්

1.3 නිෂ්පාදන සාධක වල ලක්ෂණ හඳුනා ගනිමින් නිෂ්පාදන සම්පත්වල ඵලදායිතාව තීරණය කරන ආකාරය විභාග කරයි.

නිෂ්පාදන සාධක

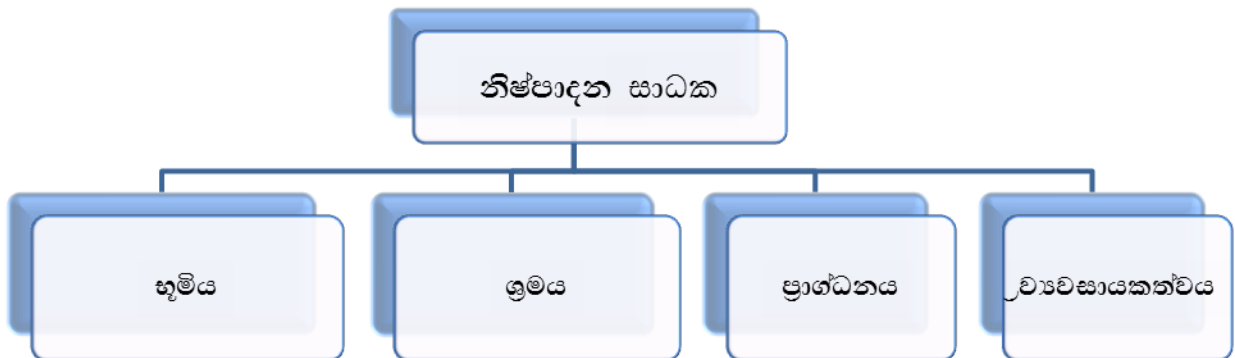
- භූමිය
- ප්‍රාග්ධනය

- ශ්‍රමය
- ව්‍යවසායකත්වය

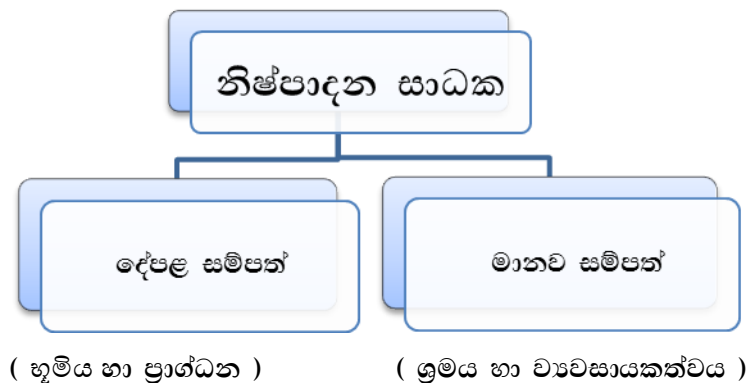
නිෂ්පාදන සම්පත්වල ඵලදායිතාව

- අර්ථ ගැන්වීම
- තීරක
 - තාක්ෂණය
 - මානව ප්‍රාග්ධනය
 - කළමනාකරණය
 - ශ්‍රම විභජනය
 - විශේෂීකරණය

නිෂ්පාදන සාධක ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් 4 කින් සමන්විත වෙයි. එනම්,

ඇතැම් විටෙක ඒවා ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් දෙකකින්ද දක්වයි එනම්,

භූමිය (Land)

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට යොදා ගනු ලබන සියලුම ස්වාභාවික සම්පත් භූමිය නම් වේ.

නිදසුන් :- මහ පොළොව, වනාන්තර

බනිජ සම්පත්

මහ පොළොව මතු පිට ඇති සාගර, තැනිතලා, නිම්න, සානු, ගංගා, වායුගෝලය, වනසතුන්

භූමියේ ලක්ෂණ

- ස්වාභාවික දායාදයකි.
- සංචලනය අපහසුය.
- භූමියේ ඵලදායිත්වය ස්ථානීය වශයෙන් වෙනස් වේ.
- ඵලදායිතාව වර්ධනය කළ හැකි වේ.
- භූමියේ සැපයුම අනම්‍ය වේ.
- භූමියට තනිව සංවිධානය විය නොහැකිය.
- භූමියට ගෙවන ගාස්තුව බදු කුලිය වේ.

ශ්‍රමය (Labour)

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට යොදා ගනු ලබන මිනිසුන්ගේ කායික හා මානසික වෙහෙස මහන්සිය ශ්‍රමය නම් වේ. නැතිනම් මිනිසුන්ගේ කායික හා මානසික ප්‍රයත්නය ශ්‍රමය වේ.

නිදසුන් :- වෛද්‍යවරයෙකුගේ මානසික ශ්‍රමය

වඩු කාර්මිකයෙකුගේ කායික ශ්‍රමය

ශ්‍රමයේ ලක්ෂණ

- සජීවී සාධකයකි.
- සංවිධානය විය හැකිය.
- අයිතිකරුගෙන් වෙන් කළ නොහැකිය.
- ශ්‍රමයේ ඵලදායිත්වය පුද්ගලයාගෙන් පුද්ගලයාට වෙනස් වේ.
- අධ්‍යාපනය හා පුහුණුව තුළින් ඵලදායිතාව වර්ධනය කළ හැකි වේ.
- ශ්‍රමයට ගෙවන ගාස්තුව වැටුප වේ.
- සංචලනය කළ හැකිය.
- සමජාතිය නොවීම
- කාලයත් සමඟ ශ්‍රමය වහා වෙනස් වන සුළුය.

ශ්‍රම සම්පතෙහි ප්‍රමාණය තීරණය වීම කෙරෙහි බලපාන සාධක

- ජනගහනයේ ප්‍රමාණය හා වයස් ව්‍යුහය
- ජන සංඛ්‍යාවේ සෞඛ්‍ය තත්ත්ව
- ජන සංඛ්‍යාවේ අධ්‍යාපන මට්ටම හා නිපුණතාවය
- මුළු ජනගහනයෙන් ශ්‍රම හමුදාවට අයත් වන ප්‍රමාණය

ශ්‍රම බලකාය (Labour Force)

අවුරුදු 15 හෝ ඊට වැඩි සේවා නියුක්ත පිරිස හා සේවා වියුක්ත පිරිස ශ්‍රම බලකාය ලෙස හැඳින්වේ.

ශ්‍රම සැපයීමට අපේක්ෂා නොකරන පිරිස්

- පූර්ණ කාලීන ශිෂ්‍යයන්
- ගෘහණියන්
- පූජකයින්
- ආබාධිතයන්
- ස්වකැමැත්තෙන් රැකියා නොකරන පිරිස්
- විශ්‍රාමිකයන්

ශ්‍රම බලකාය තීරණය කරන සාධක

ශ්‍රම බලකාය තීරණය වන සාධක දෙකකි.

1) වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනය

අවුරුදු 15 හෝ ඊට වැඩි වයසේ පසුවන වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනය මින් අදහස් වේ. 2018 වසරේ ශ්‍රී ලංකාවේ වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනය මිලියන 16.1 කි.

2) ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතිකය

වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනයෙන් ශ්‍රම බලකායට සහභාගී වන අනුපාතිකය මින් අදහස් වේ. 2018 වසරේ ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතය 51.8% කි.

$$\frac{\text{ශ්‍රම බලකාය}}{\text{වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනය}} \times 100$$

ප්‍රාග්ධනය (Capital)

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට ආධාරකයක් ලෙස යොදා ගන්නා මිනිසා විසින් නිෂ්පාදනය කරන ලද මූර්ත වත්කම් ප්‍රාග්ධනය වේ.

නිදසුන් :- උපකරණ, මෙවලම්, යන්ත්‍ර, කම්හල්, ගොඩනැගිලි, වරාය, ගුවන් තොටුපල

ප්‍රාග්ධන සාධකයේ ලක්ෂණ

- මිනිසා විසින් නිෂ්පාදනය කරන ලද සාධකයකි.
- ඵලදායිතාවෙන් යුතු සාධකයකි.
- ක්ෂය වීමට බඳුන් වන සාධකයකි.
- නිමැවුම් ප්‍රවාහයක් බිහි කරන සාධකයකි.
- සංචලනය කළ හැකි සාධකයකි.
- ප්‍රාග්ධනයට ගෙවන ගාස්තුව පොලිය වේ.

ප්‍රාග්ධනයේ ස්වරූප

- ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය/මූර්ත ප්‍රාග්ධනය/භෞතික ප්‍රාග්ධනය
- කාරක ප්‍රාග්ධනය / සංසරණ ප්‍රාග්ධනය /තොග
- ආර්ථික පොදු කාර්යය ප්‍රාග්ධනය
- සමාජ පොදු කාර්යය ප්‍රාග්ධනය
- මානව ප්‍රාග්ධනය
- ස්වභාවික ප්‍රාග්ධනය
- සමාජ ප්‍රාග්ධනය

ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය (Fixed Capital)

ස්වරූපය ඉක්මනින් වෙනස් නොවන, වරක් භාවිතා කළ සෑහින් අවසන් නොවන, භාවිතයට ගැනෙන කාලය මුළුල්ලේ කිසියම් ප්‍රතිලාභ ප්‍රවාහයක් ලබාදෙන, දිගු කලක් නැවත නැවත භාවිතා කරන විට ඝෂය වීමට බඳුන් වන මිනිසා විසින් නිෂ්පාදනය කරන ලද ප්‍රාග්ධන වත්කම් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය වේ.

නිදසුන් :- ට්‍රැක්ටරය, දොඹකරය, බර වාහන, උදෑල්ල, කැත්ත

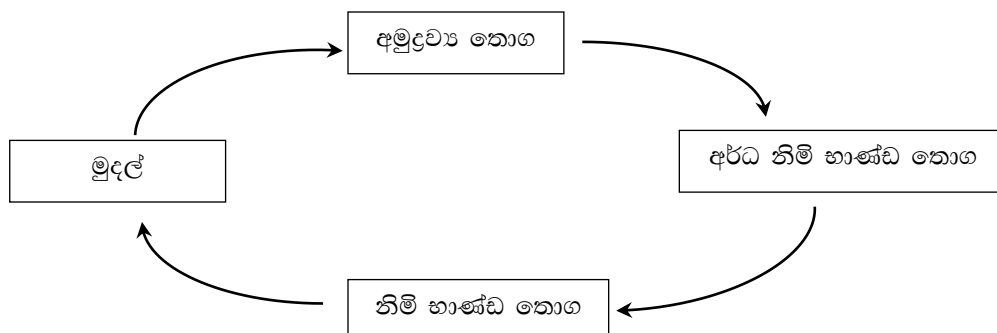
කාරක ප්‍රාග්ධනය (සංසරණ ප්‍රාග්ධනය) [Working capital(Cerculation Capital)]

ස්වරූපය ඉක්මනින් වෙනස් වන, වරක් භාවිතා කළ සෑහින් අවසන් වන, නිෂ්පාදනය ක්‍රියාවලිය පහසු කරන ඉතිරි තොග කාරක ප්‍රාග්ධනය වේ.

ඉතිරි තොග ස්වරූප තුනකින් යුක්තය

- අමුද්‍රව්‍ය තොග
- අර්ධ නිමි භාණ්ඩ තොග
- නිමි භාණ්ඩ තොග

ඉතිරි තොග සංසරණ ප්‍රාග්ධනය කියා හඳුන්වන්නේ ඒවායේ ස්වරූපය වෙනස් වන නිසාය. ඒවා පහත දැක්වේ.

ආර්ථික පොදු කාර්යය ප්‍රාග්ධනය (Economic infrastructures)

රටක නිෂ්පාදනය හා බෙදාහැරීම් වැනි කටයුතු කාර්යක්ෂම ලෙස පවත්වා ගෙන යාමට උපකාරී වන යටිතල පහසුකම් ආර්ථික පොදු කාර්යය ප්‍රාග්ධනය වේ.

නිදසුන් :- ප්‍රවාහනය - මහාමාර්ග, දුම්රිය මාර්ග, වරාය, ගුවන් තොටුපල, නැව්

සන්නිවේදනය - වන්දිකා, සම්ප්‍රේෂණ කුළුණු, දුරකථන ජාල

ජලසම්පාදනය - වැව්, වාරිමාර්ග, උමං ජල මාර්ග, නළ ජල මාර්ග, ජලාශ

බලශක්තිය - විදුලි බලාගාර, විදුලි රැහැන්, ජාතික විදුලි බල පද්ධතිය

සමාජ පොදු කාර්යය ප්‍රාග්ධනය (Social infrastructures)

රටක ජනතාවගේ ජීවන තත්වය උසස් කිරීම සඳහා ගොඩනගන ලද යටිතල පහසුකම් සමාජ පොදු කාර්යය ප්‍රාග්ධනය වේ.

උදා :- රෝහල්	පාසල්
විශ්ව විද්‍යාල	ක්‍රීඩා පිටි
ක්‍රීඩාගාර	නාට්‍ය ශාලා
සිනමා ශාලා	පුස්තකාල
ඇවිදින මන්දිර	කලාගාර
කසල ප්‍රතිවක්‍රීය ව්‍යාපෘති	

මානව ප්‍රාග්ධනය (Human Capital)

මිනිසුන් සිය අධ්‍යාපනය, පුහුණුව හා අත්දැකීම් මගින් අත්පත් කර ගන්නා වූ දැනුම, කුසලතා නිපුණතා වැනි පෞරුෂ ගුණාංග මානව ප්‍රාග්ධනය වේ.

මානව ප්‍රාග්ධනය ගොඩනගන ආකාරය

- ඉගැන්වීම
- පුහුණුව
- කුසලතා අගය කිරීම
- දිරිගැන්වීම
- පෝෂණ තත්ත්ව දියුණු කිරීම
- සෞඛ්‍ය තත්ත්වය දියුණු කිරීම

ස්වාභාවික ප්‍රාග්ධනය (Natural Capital)

රටක නිෂ්පාදන ධාරිතාවය ඉහළ නංවන එම රටට හිමි ස්වාභාවික සම්පත් සම්භාරයන් ස්වාභාවික ප්‍රාග්ධනය වේ.

නිදසුන් :- මැදපෙරදිග බණිජ තෙල්
දකුණු අප්‍රිකාවේ රන් ආකර
උතුරු ඇමරිකාවේ තෘණ භූමි
මැලේසියාවේ ස්වාභාවික වනාන්තර

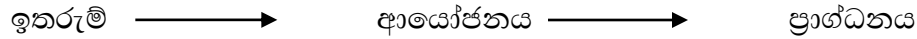
සමාජ ප්‍රාග්ධනය (Social Capital)

මිත්‍ර කණ්ඩායම්, ස්ව උපකාරක කණ්ඩායම්, ජනවාර්ගික කණ්ඩායම්, සංස්කෘතික කණ්ඩායම් ආදී කණ්ඩායම්වල සාමාජිකයන් අතර ඇති අන්තර්පුද්ගල සම්බන්ධතා, සමාජ ජාල සම්බන්ධතා සමාජ ප්‍රාග්ධනය වේ.

නිදසුන් :- පැරණි ගමියන් තුළ තිබූ අත්තම් කුමය
 ක්‍රීඩා සමිතියේ සාමාජිකයන් අතර ඇති සම්බන්ධය
 අවමංගලාධාර සමිතිය

සමාජ ප්‍රාග්ධනය බිහි වීමට සමාජය තුළ ඇති ආගම්, සිරිත් විරිත්, සම්ප්‍රදාය, සංස්කෘතිය, ප්‍රතිමාන ආදී සාධක හේතු වේ.

ප්‍රාග්ධනය බිහි වීමේ ක්‍රියාවලිය

ආයෝජනය සඳහා සම්පත් ලැබෙන්නේ සමාජයක ඉතරුම් වලිනි. ඉතරුම් ලෙස සැලකෙන්නේ වර්තමාන පරිභෝජනය කැප කිරීමයි. මේ අනුව ගොඩනැගිලි යන්ත්‍ර සූත්‍ර වැනි වත්කම් බිහි වීමට නම් ඒ වෙනුවෙන් ආයෝජනය කළ යුතුය. ඒ සඳහා ඉතරුම් මගින් සම්පත් සැපයෙයි. එම නිසා ඉතරුම් ආයෝජනය මගින් ප්‍රාග්ධනය බිහි වෙයි.

ආයෝජනය (Investment)

ප්‍රාග්ධනය බිහි කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ආයෝජනය වේ.

නිදසුන් :-

අධිවේගී මාර්ගයක් තැනීම
 ගුවන්තොටුපල සෑදීම

ආයෝජන ප්‍රභේද දෙකකි.

- දළ ආයෝජනය
- ශුද්ධ ආයෝජනය

දළ ආයෝජනය (Gross Investment)

පවතින ප්‍රාග්ධන ස්කන්ධය භාවිතා කරන විට ක්ෂය වී යන ප්‍රමාණය නැවත ප්‍රතිසම්පාදනය කිරීමටත්, නව ප්‍රාග්ධන සම්පාදනයටත් වැය වන අරමුදල් ප්‍රමාණය දළ ආයෝජනය වේ.

$$\text{දළ ආයෝජනය} = \text{ක්ෂය ප්‍රතිසම්පාදනය} + \text{ශුද්ධ ආයෝජනය}$$

ශුද්ධ ආයෝජනය (Net Investment)

නව ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය සඳහා යොදවන අරමුදල් ප්‍රමාණය ශුද්ධ ආයෝජනය වේ.

$$\text{ශුද්ධ ආයෝජනය} = \text{දළ ආයෝජනය (දළ ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය)} - \text{ක්ෂය ප්‍රතිසම්පාදනය}$$

නිදසුන් :- පැරණි ලොරියට නව එන්ජිමක් සවි කිරීමට ලක්ෂ 6ක් වැය කරයි.

නව ලොරියක් මිල දී ගැනීමට ලක්ෂ 32ක් වැය කරයි.

$$\begin{aligned} \text{දළ ආයෝජනය} &= \text{ක්ෂය ප්‍රතිසම්පාදනය} + \text{ශුද්ධ ආයෝජනය (නව ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය)} \\ &= \text{ලක්ෂ } 06 + \text{ලක්ෂ } 32 \\ &= \text{ලක්ෂ } 38 \end{aligned}$$

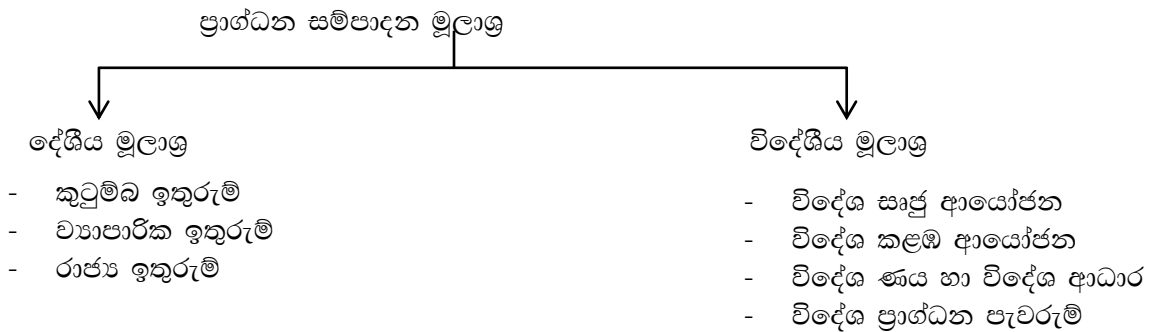
ක්ෂය ප්‍රතිසම්පාදනය වැදගත් වනුයේ නිමැවුම පහත නොවැටී පවත්නා මට්ටමේම තබා ගැනීමටය.
ශුද්ධ ආයෝජනයේ වැදගත්කම වනුයේ නිමැවුම ඉහළ නැංවීමය.

ප්‍රාග්ධන සම්පාදන මූලාශ්‍ර

ආයෝජනය සඳහා අරමුදල් සපයා ගත හැකි මාර්ග ප්‍රාග්ධන සම්පාදන මූලාශ්‍ර ලෙස සැලකේ. මෙම මාර්ග ප්‍රධාන වශයෙන් 02 කි.

දේශීය මූලාශ්‍ර

විදේශීය මූලාශ්‍ර

කුටුම්භ ඉතුරුම්

පවුල් ඒකකය තුළ කරන ඉතිරිකිරීම් කුටුම්භ ඉතුරුම් වේ.

කුටුම්භ වලට ලැබෙන ආදායමෙන් පරිභෝජනයට යොදා නොගත් කොටස කුටුම්භ ඉතුරුම් වලට අයත් වේ.

කුටුම්භ ඉතුරුම් = වැයකළ හැකි කුටුම්භ ආදායම - පරිභෝජන වියදම

= ලක්ෂ 9 - ලක්ෂ 6

= ලක්ෂ 3

කුටුම්භ ඉතිරිකිරීමේ තීරණය කරන සාධක 2කි

ඉතිරිකිරීමේ හැකියාව = ඉතිරිකිරීමේ හැකියාව තීරණය වන්නේ වැය කළ හැකි ආදායම හා කුටුම්භ පරිභෝජන වියදම මතයි.

ඉතිරිකිරීමේ කැමැත්ත = ඉතිරිකිරීමේ කැමැත්ත පෞද්ගලික සාධකයක් වන අතර ඉතිරිකිරීමේ කැමැත්ත වැඩි අයගේ ඉතුරුම් වැඩිය.

ව්‍යාපාරික ඉතුරුම්

සමාගම්වල ලාභයෙන් බදු ගෙවූ පසු, කොටස්කරුවන්ට ලාභාංශ ගෙවූ පසු රඳවා ගත් ලාභ ප්‍රමාණය ව්‍යාපාරික ඉතුරුම් වේ.

ව්‍යාපාරික ඉතුරුම් = බදු ගෙවූ පසු සමාගමික ලාභය - කොටස්කරුවන්ට ගෙවූ ලාභය

= ලක්ෂ 80 - ලක්ෂ 60

= ලක්ෂ 20

ව්‍යාපාරික ඉතුරුම් තීරණය කරන සාධක

- සමාගම් වල මුළු ලාභය
- රජයට ගෙවිය යුතු ආදායම් බදු
- කොටස්කරුවන්ට ගෙවිය යුතු ලාභ

රාජ්‍ය ඉතුරුම්

රජයේ මුළු ආදායමෙන් රජයේ ඵදිනෙදා වියදම් (වර්තන වියදම්) සඳහා යොදා නොගන්නා කොටස රජයේ ඉතුරුම් වේ.

$$\begin{aligned}\text{රාජ්‍ය ඉතුරුම්} &= \text{රාජ්‍ය ආදායම} - \text{රාජ්‍ය වියදම} \\ &= \text{බිලියන 700} - \text{බිලියන 670} \\ &= \text{බිලියන 30}\end{aligned}$$

රාජ්‍ය ඉතුරුම් යනු රාජ්‍ය අයවැය ලේඛනයේ වර්තන ගිණුමේ අතිරික්තයයි.

රාජ්‍ය ආදායම = බදු ආදායම + බදු නොවන ආදායම

රාජ්‍ය වර්තන වියදම = රාජ්‍ය සේවක වැටුප් + රාජ්‍ය ණය සඳහා පොලී + වර්තන සංක්‍රාම වියදම්

රාජ්‍ය ඉතුරුම් තීරණය කරන සාධක

රාජ්‍ය බදු ආදායම

රාජ්‍ය වියදම

දේශපාලන ඉලක්ක

විදේශ සෘජු ආයෝජන (Foreign Direct Investment)

විදේශ ප්‍රාග්ධනය, විදේශ තාක්ෂණය, විදේශ කළමණාකරණය, ලාභ අපේක්ෂාවෙන් මෙරට තුළ විදේශිකයින්ගේ නිෂ්පාදන ආයතනයක්, ව්‍යාපාර ආයතනයක් ආරම්භ කිරීම විදේශ සෘජු ආයෝජන වේ.

උදා:- Mc Donald (මැක්ඩොනල්ඩ් ආයතනය)

ඇමරිකානු සමාගමක් බෝතල් කළ පානීය ජලය බෙදා හැරීම

airtel (එයාර්ටෙල්) සමාගම

නිදහස් වෙළෙඳ කලාපයේ පවත්වාගෙන යන විදේශික ඇඟළුම් කම්හල්

Indian Oil Company (IOC සමාගම)

පොලිය (Interest)

ආයෝජන සඳහා ප්‍රාග්ධනය සැපයූ තැනැත්තාට ලැබෙන ප්‍රතිලාභය පොලිය වේ.

පොලියේ ප්‍රභේද දෙකක් ඇත.

- නාමික පොලී අනුපාතිකය
- මූර්ත පොලී අනුපාතිකය

ව්‍යවසායකත්වය (Enterprinurship)

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ ගැනීමත්, භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදන කටයුතු සංවිධානය කිරීමත්, අවදානම් දැරීමත් යන ක්‍රියාවලිය ඉටු කිරීම ව්‍යවසායකත්වය නම් වේ. මෙම ක්‍රියාවලිය ඉටු කරන තැනැත්තා ව්‍යවසායකයා ලෙස හැඳින්වේ.

ව්‍යවසායකයාගේ කාර්යභාරය

- භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය පිළිබඳ ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ ගැනීම
ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ තුනක් ඇත.
 - කුමක්, කොපමණ නිපදවනවාද?
 - කෙසේ නිපදවනවාද?
 - කා සඳහා නිපදවනවාද?
- නිෂ්පාදන සාධක සංවලනය කරමින් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය සංවිධානය කිරීම
විසිරී තිබෙන භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය යන නිෂ්පාදන සාධක එක්තැනකට ගොනුකොට භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීම හා බෙදා හැරීම මින් අදහස් වේ.
- නව්‍යෝත්පාදනය
එහිදී ව්‍යවසායකයා පහත කාර්යයන් ඉටු කරයි
 - නව නිපයුම් හඳුන්වා දීම
 - නව ශිල්ප ක්‍රම හඳුන්වා දීම
 - නව බෙදාහැරීම් ජාල හඳුන්වා දීම
- අවදානම් දැරීම
අනාගතයේ ලාභ ලැබේද? අලාභ ලැබේද යන රක්ෂණය කළ නොහැකි අවදානමට මුහුණ දීම මින් අදහස් වේ.

නිෂ්පාදන සාධක අතරින් වැදගත්ම සාධකය ව්‍යවසායකත්වය වේ. ව්‍යවසායකයා වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. සාර්ථක ව්‍යවසායකයකු සතු ගුණාංග කීපයක් පහත පරිදි දැක්විය හැකි වෙයි.

- ආත්ම විශ්වාසය හා ස්ව ශක්තිය කෙරෙහි විශ්වාසය
- ආරම්භ ශක්තිය
- අභියෝගවලට සාර්ථකව මුහුණ දීමේ හැකියාව
- නායකත්වය
- අනාගත දැක්ම යනාදිය දැක්විය හැකිය.

කළමණාකාරිත්වය

තනි පුද්ගල ව්‍යාපාරයක කළමණාකරණ කාර්යයද ව්‍යවසායකයා විසින්ම ඉටු කළත් බොහෝ නූතන ව්‍යාපාර වල එදිනෙදා පරිපාලන කටයුතු වැටුප් ලබන සේවකයින් සිදු කරයි. කළමනාකරුවා ව්‍යවසායකයාගේ තීරණ කාර්යක්ෂමව ක්‍රියාත්මක කරමින් ව්‍යාපාරයේ සමස්ත කාර්යක්ෂමතාවය ඉහළ නැංවීමට සම්පත් උපයෝජනය කරමින් කටයුතු කරයි. එහි දී පිරිවැය හැකි තරම් අවම කොට නිෂ්පාදනය උපරිම කිරීමට උත්සාහ ගනී. ඔවුන් ව්‍යාපාර අයිති කරුවන්ගේ සේවකයින් වන අතර ඒ වෙනුවෙන් ප්‍රතිලාභ ලෙස වැටුප් ලබයි. ව්‍යවසායකයා රක්ෂණය කළ නොහැකි අවධානමකට මුහුණ දෙන අතර කළමනාකරුවා එවැනි අවධානමකට මුහුණ නොදෙයි. මේ අනුව සිදු කරනු ලබන කාර්යයන් අනුවත් ලබන ප්‍රතිලාභ අනුවත් ව්‍යවසායකත්වය හා කළමණාකාරිත්වය අතර වෙනසක් පවතී.

- නවසීලන්තය හා ඔස්ට්‍රේලියාව වැනි රටවල භූමිය නමැති නිෂ්පාදන සාධකය බහුල ව දක්නට ලැබේ. මෙම රටවල් නිෂ්පාදනයට වැඩි වශයෙන් භූමිය යන නිෂ්පාදන සාධකය දායක කර ගනියි.
- ලොව වැඩිම ජනගහනයක් සිටින චීනය, ඉන්දියාව වැනි රටවල් ශ්‍රමය නමැති නිෂ්පාදන සාධකය නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට බහුලව යොදාගනියි.
- ජපානය හා ඇමරිකාව වැනි රටවල් වැඩි වශයෙන් ප්‍රාග්ධනය නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා යොදා ගනියි.
- භූමිය, ශ්‍රමය සහ ප්‍රාග්ධනය යන නිෂ්පාදන සාධක අවම මට්ටමක පැවතුණ ද ව්‍යවසායකත්වය යන නිෂ්පාදන සාධකය මත දියුණු වූ රටක් ලෙස සිංගප්පූරුව දැක්විය හැකිවේ.

නිෂ්පාදන සාධක ඵලදායිතාව

නිෂ්පාදන සාධක යෙදවුමකට ලැබෙන සාමාන්‍ය නිමැවුම් ප්‍රමාණය සාධක ඵලදායිතාව ලෙස හැඳින්වේ

$$\begin{aligned}
 \text{සාධක ඵලදායිතාව} &= \frac{\text{මුළු නිමැවුම}}{\text{යෙදවුම් ප්‍රමාණය}} \\
 &= \frac{200}{20} \\
 &= 10
 \end{aligned}$$

සාධක ඵලදායිතාව විවිධ ස්වරූප වලින් ප්‍රකාශ කරයි.

භූමියේ ඵලදායිතාව

භූමි අක්කරයකට ලැබෙන සාමාන්‍ය නිමැවුම් ප්‍රමාණය භූමියේ ඵලදායිතාව වේ.

$$\begin{aligned}
 \text{භූමියේ ඵලදායිතාව} &= \frac{\text{මුළු නිමැවුම}}{\text{භූමි අක්කර ගණන}} \\
 &= \frac{\text{වි බුසල් } 50\ 000}{\text{අක්කර } 100} \\
 &= \text{අක්කරයකට වි බුසල් } 500
 \end{aligned}$$

ශ්‍රමයේ ඵලදායිතාව

ශ්‍රම පැයකට ලැබෙන සාමාන්‍ය නිමැවුම් ප්‍රමාණය ශ්‍රමයේ ඵලදායිතාව වේ.

$$\begin{aligned}
 \text{ශ්‍රමයේ ඵලදායිතාව} &= \frac{\text{මුළු නිමැවුම}}{\text{ශ්‍රම පැය ගණන}} \\
 &= \frac{40\ 000}{100} \\
 &= \text{ශ්‍රම පැයකට නිමැවුම } 400
 \end{aligned}$$

ප්‍රාග්ධනයේ ඵලදායිතාව

යන්ත්‍ර පැයකට ලැබෙන සාමාන්‍ය නිමැවුම් ප්‍රමාණය ප්‍රාග්ධනයේ ඵලදායිතාව වේ.

$$\begin{aligned}
 \text{ප්‍රාග්ධනයේ ඵලදායිතාව} &= \frac{\text{මුළු නිමැවුම}}{\text{යන්ත්‍ර පැය ගණන}} \\
 &= \frac{3000}{50} \\
 &= \text{යන්ත්‍ර පැයකට නිමැවුම 60}
 \end{aligned}$$

සාධක ඵලදායිතාව තීරණය කරන කරුණු

- තාක්ෂණය
- කළමණාකරණය
- මානව ප්‍රාග්ධනය
- ශ්‍රම විභජනය
- දිරිගැන්වීම

තාක්ෂණය

අති දියුණු තාක්ෂණයක් භාවිතා කරන විට සාධක ඵලදායිතාව ඉහළ යයි.

කළමණාකරණය

ඉතා දියුණු කළමණාකරණ ශිල්ප ක්‍රම භාවිතා කරන විට සාධක ඵලදායිතාව ඉහළ යයි.

මානව ප්‍රාග්ධනය

මනා නිපුණතාවයෙන් යුත් ශ්‍රමිකයන්ගේ සාධක ඵලදායිතාව ඉහළ යයි.

ශ්‍රම විභජනය

ශ්‍රම විභජනය යටතේ ශ්‍රමිකයන්ගේ සාධක ඵලදායිතාව ඉහළ යයි.

දිරිගැන්වීම

මනා දිරිගැන්වීමක් පවතින ආයතනවල සාධක ඵලදායිතාව ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතී.

ශ්‍රම විභජනය (Labour Division)

සංකීර්ණ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් අවස්ථා කිහිපයකට වෙන් කොට එක් එක් අවස්ථාවන් සඳහා වෙන වෙනම ශ්‍රමිකයන් අනුයුක්ත කිරීම ශ්‍රම විභජනය වේ.

නිදසුන් :- කමිසයක් මැසීමේ ක්‍රියාවලිය

- බ්ලොක් මාර්ක් කිරීම
- බ්ලොක් කැපීම
- කොලරය මැසීම
- අත් මැසීම
- කඳ කොටස මැසීම
- කමිසය නිම කිරීම
- බොත්තම් කාස මැසීම
- බොත්තම් ඇල්ලීම
- කමිසය මැදීම

- ඇසිරීම, යනුවෙන් කොටස් කිහිපයකට බෙදා ශ්‍රමිකයන් 10 දෙනෙකු අතරේ එක් එක් කාර්යයන් බෙදා දීම ශ්‍රම විභජනයයි.

ශ්‍රම විභජනය යටතේ එක් ශ්‍රමිකයෙකු සමස්ත නිෂ්පාදනයේ කුඩා කොටසකට පමණක් දායක වේ. ශ්‍රමිකයන් විශාල පිරිසක් අතින් භාණ්ඩය නිමාවට පත්වේ.

ශ්‍රමිකයෙක් එක් කාර්යයක් දීර්ඝ කාලීනව සිදු කිරීම මගින් එම කාර්යය පිළිබඳව විශේෂ ප්‍රාණයක් ලබයි. එම නිසා නිෂ්පාදන වේගය ඉහළ යයි.

ශ්‍රම විශේෂීකරණය යනු ශ්‍රමිකයෙක් දිගු කාලීනව එක් කාර්යයක නිරත වීම මගින් ලබන විශේෂඥ දැනුම හා ප්‍රාගුණයයි.

ශ්‍රම විභජනයේ වාසි මෙන්ම අවාසිද පවතී.

ශ්‍රම විභජනයේ වාසි	ශ්‍රම විභජනයේ අවාසි
- ශ්‍රමිකයාට අදාළ කාර්යය පිළිබඳ මනා නිපුණතාවක් ලැබීම - නිෂ්පාදන ඒකක ප්‍රමාණය ඉහළ යාම(එලදායීතාව ඉහළ නැංවීම) - වැඩකින් වැඩකට මාරු නොවන නිසා කාලය ඉතුරු වීම - නිෂ්පාදන පිරිවැය අඩු වේ. - උපකරණ අරපිරිමැස්මක් ඇති වේ. - නාස්තිය හා අපතේ යාම අඩු වීම - නව නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම බිහි වීම - නිෂ්පාදනයේ ගුණාත්මක බව ඉහළ යාම	- ශ්‍රමිකයා එකම කාර්යය දිගුකලක් කිරීම නිසා එම කාර්යය නිරස වීම හා අලස වීම - එක් ශ්‍රමිකයෙකු අකාර්යක්ෂම වුවහොත් සමස්ත නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියම අඩාල වීම - එක් ශ්‍රමිකයෙකු එක් කාර්යයක් පමණක් දන්නා නිසා වෙනත් රැකියාවක් සොයා ගැනීම අපහසු වීම. - සමස්ත නිෂ්පාදනයේ ගුණාත්මක බව පිළිබඳ තනි කෙනෙකුට වගකීම ගත නොහැකි වීම - නිර්මාණාත්මක නිෂ්පාදන බිහි නොවීම

1.4 ආර්ථිකයක කේන්ද්‍රීය ගැටලුව තාර්කිකව විශ්ලේෂණය කරයි.

- හිඟකම
- තෝරාගැනීම
- ආවස්ථික පිරිවැය

හිඟකම

- ❖ අසීමිත මිනිස් වුවමනා සපුරාගැනීමට සමාජය සතු සම්පත් සම්භාරය ප්‍රමාණවත් නොවීම හිඟකම වේ.
- ❖ හිඟකම පිළිබඳ කතා කිරීමේදී අවධාරණය කළ යුතු කරුණු දෙකක් ඇත.
 - (1) හිඟකම සාපේක්ෂ සංකල්පයකි.
 - (2) හිඟකම පොදු සංකල්පයකි.
- ❖ හිඟකම සාපේක්ෂ සංකල්පයක් ලෙස හඳුන්වන්නේ මිනිසුන්ගේ අසීමිත වුවමනා සමඟ සීමිත සම්පත් සංසන්දනය කොට බලන විට මතු වන සංකල්පයක් නිසාය.
- ❖ හිඟකම පොදු සංකල්පයක් වන්නේ තරාතිරම කුමක් වුවත් සෑම පුද්ගලයෙකුටම හිඟකම පවතින නිසාය. නැතිනම් දිළිඳු ජනයාට මෙන්ම ධන කුවේරයන්ටද හිඟකම පවතින නිසාය.
- ❖ හිඟකම ඇතිවන්නේ හේතු දෙකක් මතය.
 - (1) මිනිස් වුවමනා අසීමිත වීම
 - (2) සම්පත් සීමිත වීම
- ❖ හිඟකම යනු දිළිඳුකම නොවේ. දිළිඳුකම යනු මූලික අවශ්‍යතා සපුරාගැනීමට ලැබෙන ආදායම ප්‍රමාණවත් නොවීමය. හිඟකම යනු අසීමිත වුවමනා සපුරා ගැනීමට සම්පත් ප්‍රමාණවත් නොවීමය. අනෙක් අතට දිළිඳුන්ට මෙන්ම ධනවතුන්ටද හිඟකම පවතී.
- ❖ හිඟකම යනු සැපයුම් ඌනතාවක් නොවේ. සැපයුම් ඌනතාවක් යනු කිසියම් භාණ්ඩයක ඉල්ලුමට සාපේක්ෂව සැපයුමේ ඌනතාවයකි. එය නිශ්චිත භාණ්ඩයක් සඳහා සීමා වූ සංකල්පයක් නොවේ. නමුත් හිඟකම එක්තරා භාණ්ඩයකට සීමාවූ දෙයක් නොවේ. මිනිස් අවශ්‍යතා සහ සම්පත් සම්භාරය අතර පරතරයකි. සැපයුම් ඌනතාව සීමිත කාලයකට පමණක් බලපාන සාධකයක් විය හැක. නමුත් හිඟකම සදාතනිකව බලපවත්නා විශ්වසාධාරණ සංකල්පයකි.

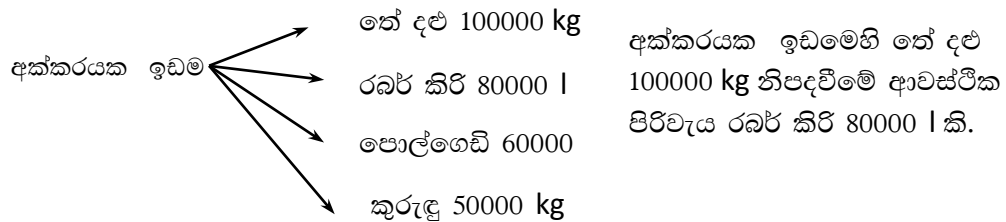
තෝරාගැනීම (Choosing)

- ❖ විකල්ප අවස්ථා කිහිපයක් අතුරින් වඩාත් කාර්යක්ෂම අවස්ථාව තීරණය කිරීම තේරීම ලෙස හඳුන්වයි.
- ❖ තේරීමේ නිරතවන ප්‍රධාන කණ්ඩායම් දෙකක් සමාජය තුළ ඇත.
 - (1) නිෂ්පාදකයින්
 - (2) පාරිභෝගිකයින්
- ❖ නිෂ්පාදකයින්ගේ තේරීම වන්නේ විකල්ප භාවිත සහිත සීමිත සම්පත්වලින් කුමන භාණ්ඩය කොපමණ ප්‍රමාණයක් නිපදවන්නේද යන්න තෝරා ගැනීමයි.
- ❖ පාරිභෝගිකයින්ගේ තේරීම වන්නේ විකල්ප ප්‍රයෝජන සහිත සීමිත සම්පත් වලින් කුමන භාණ්ඩ, කවර ප්‍රමාණයෙන් මිලදී ගන්නවාද යන්නයි.
- ❖ තේරීමේ ගැටලුව පැන නගින්නේ පහත හේතු නිසාය.
 - (1) මිනිස් වුවමනා අසීමිත වීම
 - (2) සම්පත් සීමිත වීම
 - (3) සම්පත් වල විකල්ප භාවිත පැවතීම

ආවස්ථික පිරිවැය (Opportunity Cost)

- ❖ විකල්ප අවස්ථා කීපයක් අතුරින් එක් අවස්ථාවක් තෝරා ගන්නා විට ඒ වෙනුවෙන් කැප කළ ඊළඟ හොඳම විකල්ප අවස්ථාවේ වටිනාකම **ආවස්ථික පිරිවැය** ලෙස හඳුන්වයි.
- ❖ නිෂ්පාදනය හා පරිභෝජනය සම්බන්ධ විකල්ප භාවිත අතර තේරීම් කරන විට කැපකළ හොඳම විකල්පයේ වටිනාකම ආවස්ථික පිරිවැය වේ.

නිදසුන්: අක්කරයක ඉඩමක් තුළ වගාකළ හැකි විකල්ප හෝග කීපයක් පහත දැක්වේ.

- ❖ ආවස්ථික පිරිවැය පිළිබඳ සාකච්ඡා කරන විට අවධාරණය කළ යුතු කරුණු තුනක් ඇත.
 - (1) ආවස්ථික පිරිවැය මූර්ත සංකල්පයකි.
 - එනම්, ආවස්ථික පිරිවැය වූ කලී යම් තේරීමක් වෙනුවෙන් කැපකළ ද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණයකි.
 - (2) ආවස්ථික පිරිවැය පෞද්ගලික සංකල්පයකි.
 - තේරීම් කරන්නාගේ පෞද්ගලික මනාපය මත ඊළඟ හොඳම විකල්පය තීරණය වන නිසා ආවස්ථික පිරිවැය පෞද්ගලික සංකල්පයකි. ඒ නිසා යම් තේරීමක ආවස්ථික පිරිවැය පොදු නොවේ.
 - (3) ආවස්ථික පිරිවැය ධනාත්මක සංකල්පයකි.
 - එනම් බොහෝ තේරීම් සඳහා යම් කැප කිරීමක් පවතී.

ආවස්ථික පිරිවැය ධන සංකල්පයක් වන අතර ආවස්ථික පිරිවැය ධන අගයක් ගන්නේ ආර්ථික භාණ්ඩ සම්බන්ධයෙන් පමණි.

ආවස්ථික පිරිවැය ශූන්‍ය වන අවස්ථා

ආවස්ථික පිරිවැය ශූන්‍ය වන අවස්ථා ඉතාම විරලය. එම අවස්ථා කීපය පහත දැක්වේ.

- (1) ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ පරිභෝජනය සම්බන්ධයෙන් ආවස්ථික පිරිවැය ඇති නොවේ.

නිදසුන්- ශ්වසනය සඳහා ස්වභාවික වාතය ලබා ගන්නට කිසිදු කැප කිරීමක් කරන්නට සිදු නොවේ.
- (2) සේවා වියුක්ත සම්පත් සේවා නියුක්ත කිරීමේදී ආවස්ථික පිරිවැයක් ඇති නොවේ.

නිදසුන්- ● හිස් ඉඩමක අර්තාපල් වගා කළාට කිසිදු කැප කිරීමක් කළ යුතු නැත. නමුත් රබර් වගාකළ ඉඩමක රබර් ඉවත් කර අර්තාපල් වගා කළහොත් ආවස්ථික පිරිවැයක් ඇති වේ.

● විරැකියාවෙන් සිටින පුද්ගලයෙකුට ගුරු තනතුර ලබා දීමේදී ආවස්ථික පිරිවැයක් ඇති නොවේ.

(3) විකල්ප ප්‍රයෝජන නොමැති සම්පත් අදාළ භාවිතයට යොදා ගන්නා ආවස්ථික පිරිවැයක් ඇති නොවේ.

නිදසුන්- විදුලි උත්පාදන යන්ත්‍රයක වෙනත් විකල්ප භාවිත නොමැති බැවින් විදුලිය නිපදවීමේදී ආවස්ථික පිරිවැයක් ඇති නොවේ.

1.5 මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විමසයි.

❖ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න

- කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද
- කෙසේ නිපදවනවාද
- කා සඳහා නිපදවනවාද

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න

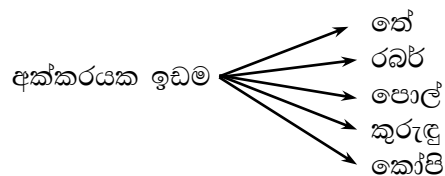
❖ ලෝකයේ සෑම රටකටම හිඟකම පවතී. හිඟකම නිසා මූලිකව ඇති වන ප්‍රශ්න තුනකි. ඒවා මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න ලෙස හඳුන්වයි.

- (1) කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද?
- (2) කෙසේ නිපදවනවාද?
- (3) කා සඳහා නිපදවනවාද?

කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද (සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ ගැටළුව)

විකල්ප ප්‍රයෝජන සහිත සීමිත සම්පත්වලින් අසීමිත වුවමනා ඉටු කරලීමට අවශ්‍ය කුමන භාණ්ඩය නිපදවනවාද, කවර ප්‍රමාණයක් නිපදවනවාද. යන ගැටළුව, කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටළුව වේ.

උදා- අක්කරයක ඉඩමක් තුළ නිපදවිය හැකි විකල්ප බෝග කීපයක් පහත දැක්වේ.

❖ ඉහත ඉඩමේ තේ නිපදවනවාද, පොල් නිපදවනවාද, රබර් නිපදවනවාද කුරුඳු නිපදවනවාද කෝපි නිපදවනවාද යනුවෙන් මතුවන ගැටළුව කුමක් නිපදවනවාද යන ගැටළුව වේ.

❖ අදාළ ඉඩමේ තේ හා පොල් නිපදවීමට තීරණය කළහොත් ඉඩමේ කවර ප්‍රමාණයක තේ නිපදවනවාද කවර ප්‍රමාණයක පොල් නිපදවනවාද යන ගැටළුවක් මතු වේ. එය කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටළුව වේ.

කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටළුව මතු වීමට හේතු

01. සම්පත් සීමිත වීම
02. සම්පත්වල විකල්ප භාවිත පැවතීම.
03. මිනිස් වුවමනා අසීමිත වීම.

කෙසේ නිපදවනවාද

- ❖ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීමට, නිෂ්පාදන සාධක සංයෝජනය කරන්නේ කුමන ශිල්ප ක්‍රමය යොදාගෙනද යන ගැටළුව කෙසේ නිපදවනවාද යන ගැටළුව වේ.
- ❖ නිෂ්පාදන සාධක සංයෝග කළ හැකි ශිල්ප ක්‍රම දෙකක් ඇත.
 - (1) ශ්‍රම සුක්ෂ්ම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය
 - (2) ප්‍රාග්ධන සුක්ෂ්ම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය

ශ්‍රම සුක්ෂ්ම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය

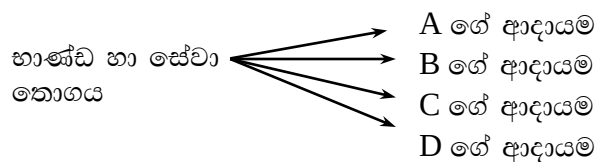
- ❖ අනෙකුත් නිෂ්පාදන සාධකවලට සාපේක්ෂව ශ්‍රමය බහුලව යොදාගෙන නිෂ්පාදන සාධක සංයෝග කොට භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවීම ශ්‍රම සුක්ෂ්ම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය ලෙස හඳුන්වයි.
නිදසුන්- පොල් අතු විවීම, පැදුරු විවීම.
ලණු ඇඟවීම

ප්‍රාග්ධන සුක්ෂ්ම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය

- ❖ අනෙකුත් නිෂ්පාදන සාධකවලට සාපේක්ෂව යන්ත්‍ර සූත්‍ර (ප්‍රාග්ධන) බහුලව යොදා ගනිමින් භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවීම ප්‍රාග්ධන සුක්ෂ්ම ශිල්ප ක්‍රමය ලෙස හඳුන්වයි.
උදා- මහා පරිමාණ සිමෙන්ති නිෂ්පාදනය
මහා පරිමාණ පුවත්පත් නිෂ්පාදනය
- ❖ ඉහත සඳහන් ශිල්ප ක්‍රම දෙක අතුරින් කවර ශිල්ප ක්‍රමය භාවිත කොට භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවනවාද යන ගැටළුව කෙසේ නිපදවනවාද යන ගැටළුව වේ.
කෙසේ නිපදවනවාද යන ගැටළුව පැන නැගීමට හේතු
- ❖ භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවීමට විකල්ප ශිල්ප ක්‍රම පැවතීම
- ❖ විකල්ප ශිල්ප ක්‍රම සඳහා වැය වන වියදම වෙනස් වීම
- ❖ සම්පත් සීමිත වීම

කා සඳහා නිපදවනවාද

- ❖ රටක නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩ හා සේවා තොගය බෙදා හරින්නේ කෙසේද යන ගැටළුව කා සඳහා නිපදවනවාද යන ගැටළුව වේ.
උදා-

- ❖ රටේ නිෂ්පාදනය ජනතාව අතර බෙදී යන්නේ රටේ ජාතික ආදායම පුද්ගලයින් අතර බෙදී යන ආකාරය අනුවය. එම නිසා කා සඳහා නිපදවනවාද යන ගැටළුව ජාතික ආදායම පුද්ගලයන් අතර බෙදීයන්නේ කෙසේද යන ගැටළුවකි.
කා සඳහා නිපදවනවාද යන ගැටළුව පැන නැගීමට හේතු

- රටේ ආදායම ජනතාව අතර අසමානව බෙදීයාම.

- සම්පත් සීමිත වීම

1.6 මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳාගැනීම සඳහා සංවිධානය වන ආකාරය විශ්ලේෂණය කරයි.

❖ ආර්ථික පද්ධති

- අර්ථ දැක්වීම
- මූලිකාංග
- තීරණ ගන්නා පාර්ශව

ආර්ථික පද්ධති (Economic Systems)

- ❖ ඕනෑම ජන සමාජයකට පොදුවේ මුහුණදීමට සිදුවන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා ගැනීමට එකී ජන සමාජය විසින් ගොඩනගාගෙන ඇති යාන්ත්‍රණය හෙවත් ආර්ථික සමාජ වැඩපිළිවෙල ආර්ථික පද්ධතිය ලෙස හඳුන්වයි.
- ❖ ඕනෑම ආර්ථික පද්ධතියක ප්‍රධාන කාර්යය වන්නේ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න 03 විසඳීමය. එනම්,
 1. කුමක්, කොපමණ නිපදවනවාද
 2. කෙසේ නිපදවනවාද
 3. කා සඳහා නිපදවනවාද යන මූලික ප්‍රශ්න 03 විසඳීමයි.
- ❖ ආර්ථික පද්ධතිය යන සංකල්පයට අදාළ රටේ භූමි ප්‍රදේශය, ආණ්ඩුව, පවුල්, ජනගහනය, නිෂ්පාදන ආයතන, ගොවිපළ, ශිල්ප ක්‍රම, නීති, සිරිත් විරිත්, සංස්කෘතිය යන සියලුම සංරචක අයත් වේ.

ආර්ථික පද්ධතියේ මූලිකාංග

- ❖ ආර්ථික පද්ධතියක් පරිපූර්ණ වීමට ආයතනික වැඩපිළිවෙල තුළ තිබිය යුතු අංග 03 කි.
 1. සම්පත් හිමිකාරිත්වය
 2. මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීමේලා තීරණ සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණය
 3. සානුබල පද්ධතිය

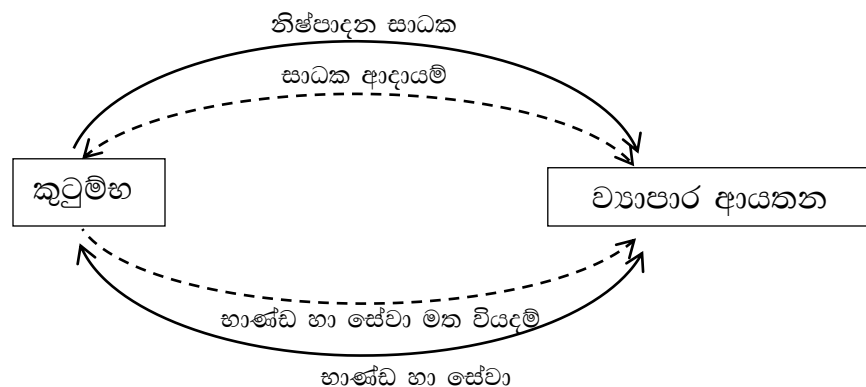
සම්පත් හිමිකාරිත්වය

ආර්ථික පද්ධතියක් ක්‍රියාකරවීමට නම් භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය හා ව්‍යවසායකත්වය ආදී නිෂ්පාදන සම්පත් තිබිය යුතුය. එම සම්පත්වලට හිමිකරුවන් සිටිය යුතුය. සම්පත් හිමිකරුවන් පෞද්ගලික අංශය හෝ රාජ්‍ය අංශය විය හැක. සම්පත් හිමිකරුවන් එම සම්පත් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට යෙදවිය යුතුය. ඒ ඔස්සේ නිමැවුම් ප්‍රවාහයක් බිහිවනු ඇත.

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීමේ ලා තීරණ සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණයක් තිබීම.

ඕනෑම ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ තීරණ ගන්නා ප්‍රධාන බාණ්ඩ දෙකක් ඇත.

- කුටුම්භ
- ව්‍යාපාර ආයතන

- ❖ කුටුම්භ නිෂ්පාදන සාධක සැපයීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම සහ භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම සිදුකරයි.
- ❖ ව්‍යාපාර ආයතන නිෂ්පාදන සාධක මිලදී ගැනීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම සහ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය පිළිබඳ තීරණ ගැනීම සිදුකරයි.
- ❖ කුටුම්භ ගන්නා තීරණ ව්‍යාපාර ආයතන ගනු ලබන තීරණ සමඟ සම්බන්ධ විය යුතුය. තීරණ සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණ ප්‍රධාන වශයෙන් දෙකක් ඇත.
 - මිල යාන්ත්‍රණය
 - මධ්‍යගත සැපයුම් යාන්ත්‍රණය

සානුබල පද්ධතිය

ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ තීරණ ගන්නා කණ්ඩායම්වලට තීරණ ගැනීමට හා තීරණ ක්‍රියාත්මක කිරීමට අඛණ්ඩව ධෛර්යමත් කිරීමේ වැඩ පිළිවෙළ සානුබල පද්ධතිය වේ. ආර්ථික පද්ධතියකට ගාමක බලය ලබා දෙන්නේ සානුබල පද්ධතිය මගිනි.

ආර්ථික පද්ධතියේ සානුබල ස්වරූප

- ❖ ආර්ථික පද්ධතියක තීරණ ගන්නා කණ්ඩායම් දිරිගන්වන සානුබල ස්වරූප තුනක් ඇත.

ද්‍රව්‍යමය සානුබල

ඉඩම්, ගොඩනැගිලි, වාහන, වැටුප් ලාභ, තනතුරු මගින් පුද්ගලයින් දිරිගැන්වීම ද්‍රව්‍යමය සානුබල වේ.

- ❖ බලය පදනම්කරගත් සානුබල

- පොලිස් බලය, හමුදා බලය, අධිකරණ බලය, රාජ්‍ය බලය යොදවා තීරණ ගන්නා කණ්ඩායම් වෙත බලපෑම් කිරීම, බලය පදනම් කරගත් සානුබල වේ.

- ❖ යුක්තිය හා සඳාචාරය මුල්කරගත් සානුබල

- දේශයේ නිදහස, ආගමික නිදහස, ජනවාර්ගික නිදහස වෙනුවෙන් ස්වේච්ඡාවෙන් තීරණ ගැනීම, යුක්තිය හා සඳාචාරය පදනම් කරගත් සානුබල වේ.

ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ තීරණ ගන්නා කණ්ඩායම්

- ❖ ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ තීරණාත්මක කණ්ඩායම් කීපයක් ඇත.

- කුටුම්භ
- ව්‍යාපාර ආයතන
- ආණ්ඩුව
- කම්කරු සංවිධාන
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන

කුටුම්භ

- කුටුම්භයක් යනු න්‍යෂ්ටික පවුලකි. එනම්, එක් අයවැයකින් ජීවත්වන කුඩා පිරිස කුටුම්භය ලෙස හඳුන්වයි.

කුටුම්භ ගන්නා තීරණ

- (1) නිෂ්පාදන සාධක සැපයීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (2) භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (3) ආදායමෙන් කොපමණ පරිභෝජනය කරන්නේද කොපමණ ඉතිරි කරන්නේද යන තීරණය ගැනීම

ව්‍යාපාර ආයතන

- නිෂ්පාදන සාධක මිලදීගෙන භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කරන සහ භාණ්ඩ හා සේවා බෙදාහරින ආයතන ව්‍යාපාර ආයතන වේ.

ව්‍යාපාර ආයතන ගන්නා තීරණ

- (1) නිෂ්පාදන සාධක මිලට ගැනීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (2) භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය හා බෙදාහැරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම

ආණ්ඩුව

- ❖ රටක මධ්‍යම ආණ්ඩුව එනම් පාර්ලිමේන්තුව හා පළාත් පළාත ආයතන සමූහය ආණ්ඩුව ලෙස හඳුන්වයි.

ආණ්ඩුව ගන්නා තීරණය

- (1) සම්පත් කාර්යක්ෂම ලෙස බෙදාදීමේ කිරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (2) ආර්ථික වෘද්ධියක් ඇති කිරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (3) ආර්ථික ස්ථායීතාවය ඇති කිරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (4) සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාපෘතියක් ඇති කිරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම
- (5) නීතිය හා සාමය පවත්වා ගෙනයාම පිළිබඳ තීරණ ගැනීම

කම්කරු සංවිධාන

- ❖ කම්කරු වෘත්තිකයන්ගේ වෘත්තීය අයිතිවාසිකම් දිනාගැනීමට හා වෘත්තීය සුරක්ෂිතතාව පවත්වා ගැනීමට පිහිටුවාගත් සංවිධාන කම්කරු සංවිධාන වේ.

නිදසුන්- ලංකා චතු කම්කරුවන්ගේ සංගමය

ලංකා ගුරු සංගමය

ලංකා හෙද සංගමය

කම්කරු සංවිධාන ගන්නා තීරණ

- (1) වෘත්තීය අයිතිවාසිකම් දිනාගැනීමට තීරණය කිරීම.
- (2) රැකියා සුරක්ෂිතතාවයට අදාළ තීරණ ගැනීම.

රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය

- ❖ සමාජය තුළ ආන්තිකරණය වූ පිරිස වෙනුවෙන් හඬක් නැගීමට හා ඔවුන්ගේ මූලික අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා සංවිධානය වූ ආයතන රාජ්‍ය නොවන ආයතන වේ.

උදා- රතු කුරුස සංගමය

තරුණ ක්‍රිස්තියානි සංගමය

සර්වෝදය සංගමය

සිංහ සමාජය

රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ගන්නා තීරණ

- (1) ආන්තිකරණය වූ ජන කණ්ඩායම් වෙනුවෙන් හඬනැගීම
- (2) අසරණ වූ ජනතා කොටස්වල මූලික අවශ්‍යතා සපුරාලීම

ආර්ථික පද්ධතියක කුටුම්භ, ව්‍යාපාර ආයතන හා රජය වැනි ආයතන ගන්නා තීරණ, වඩාත් නිවැරදි කිරීමට, සාධාරණ කිරීමට, සමාජයට යහපත් වූ තීරණ බවට පත්කිරීමට අවශ්‍ය වන සාධක කීපයක් ඇත.

• නෛතික ව්‍යුහය	• ආකල්ප	• සංස්කෘතිය
• සාරධර්ම	• ප්‍රතිචාන	• සම්ප්‍රධාය

• සිරිත් හා විරිත්

• ක්‍රියාවලිය

• විශ්වාසයන්

ආයතන විසින් තීරණ ගැනීමේදී ඉහත සාධක වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. මේවා ආයතනික ව්‍යුහයේ සංරචක වේ.

1.7 විවිධ නිර්ණායක භාවිත කරමින් ආර්ථික පද්ධති වර්ග කරයි.

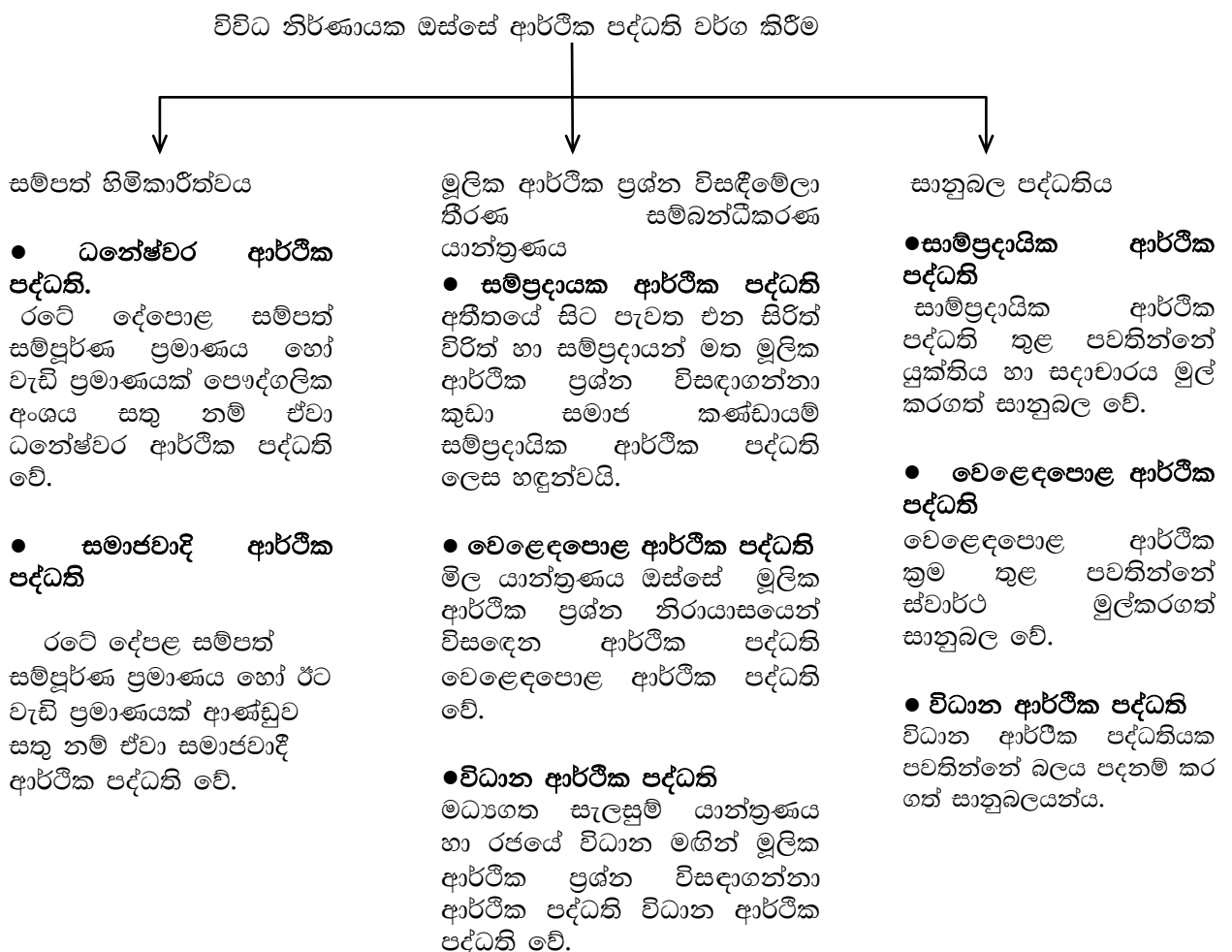
- ආර්ථික පද්ධති වර්ග කිරීමේ නිර්ණායක
- ආර්ථික පද්ධති වර්ගීකරණය
 - * වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති
 - * විධාන ආර්ථික පද්ධති
 - * මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධති
- ආර්ථික පද්ධති සම්බන්ධ නව ප්‍රවණතා
- ආර්ථික පද්ධතියක කාර්යසාධනය මිනුම් කිරීමේ නිර්ණායක

ආර්ථික පද්ධති වර්ග කරන ප්‍රධාන නිර්ණායක

ආර්ථික පද්ධති වර්ගීකරණ ප්‍රධාන නිර්ණායක තුනක් ඇත.

- ✓ සම්පත් හිමිකාරිත්වය
- ✓ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීමේදී තීරණ සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණය
- ✓ සානුබල පද්ධතිය

ආර්ථික පද්ධති වර්ග කිරීම

සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික පද්ධති

අතීතයේ සිට පැවත එන සිරිත් විරිත් මත මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳාගන්නා සමාජ කණ්ඩායම් සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික පද්ධති ලෙස හඳුන්වයි. මෙවැනි සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික පද්ධති බොහෝ අතර කාලයේ පටන් ආරම්භ වූ ඒවාය. මෙවැනි සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික පද්ධති සමස්ත රටක් ලෙස සංවිධානය වී නැත. රටක සුළු පිරිසක් ලෙස සංවිධානය වී ඇත.

සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික ක්‍රමවලට නිදසුන්,

- වැදි ජන සමාජය
- රොඩ් ජන සමාජය
- අභිකුණ්ඩික ජන සමාජය
- රතු ඉන්දියානු ජන සමාජය
- අප්‍රිකානු ග්‍රෝවික ජන සමාජය

බොහෝ සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික ක්‍රම වනාන්තර වාසීන් ලෙස ආරම්භ වී ඇත. මෙවැනි ආර්ථික ක්‍රමවල ජීවනෝපාය මාර්ගය වී ඇත්තේ,

- දඩයම් කිරීම
- මසුන් ඇල්ලීම
- සතුන් ඇති කිරීම
- ගොවිතැන් කිරීම
- වන ද්‍රව්‍ය රැස්කොට අලෙවි කිරීම ආදියයි,

සෑම සාම්ප්‍රදායික ආර්ථිකයකම ග්‍රෝතු නායකයෙකු සිටී. ග්‍රෝතු සාමාජිකයින් නායකයාගේ නියෝග වලට අනුව ජීවත් වේ.

සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික තුළ දේපොළ පිළිබඳ පොදු හිමිකමක් ඇත. වනාන්තරවලට අයිතිය පොදු හිමිකමක් යටතේ පවතී.

තම පවුලේ යැපීමට පමණක් නිෂ්පාදන කටයුතු සිදු කරයි. අලෙවිය සඳහා අතිරික්ත නිෂ්පාදන නොකෙරේ.

සාම්ප්‍රදායික සමාජයක් තුළ වෙළෙඳාම හා මුදල් භාවිතය ඉතාම සීමිතයි. කලාතුරකින් ග්‍රෝතුවෙන් බැහැර පුද්ගලයින් සමඟ භාණ්ඩයට භාණ්ඩය හුවමාරු කරයි.

යාග හෝම, යන්ත්‍ර මන්ත්‍ර, බිලි පූජා කෙරෙහි විශාල පිළිගැනීමක් පවතී. ලෙඩදුක්, නියඟ, දුර්භික්ෂ වැනි අවස්ථාවලදී මිත්‍යා විශ්වාසයන් මගින් පිහිට පතයි.

සාම්ප්‍රදායික ආර්ථික ක්‍රම නූතන විද්‍යාව හා තාක්ෂණය සමඟ බද්ධවීමට හා අනුගතවීමට දැඩි අකැමැත්තක් දක්වයි.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති

පෞද්ගලික දේපොළ හිමිකමක්, පෞද්ගලික ව්‍යවසායක් පවතින ස්ථාවරය පදනම් කරගත් මිල යාන්ත්‍රණයක් ඔස්සේ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න නිරායාසයෙන් විසඳන ජන සමාජ ක්‍රම වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති නම් වේ. ලෝකයේ බොහෝ වෙළෙඳ ආර්ථික පද්ධති දක්නට ඇත.

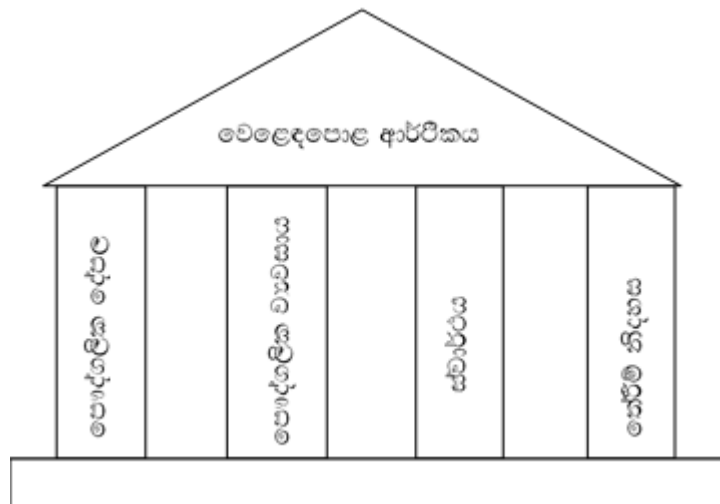
වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධතියක ලක්ෂණ

- ❖ දේපොළ පිළිබඳ පෞද්ගලික හිමිකාරීත්වය
- ❖ පෞද්ගලික ව්‍යවසායකත්වය
- ❖ මිල යාන්ත්‍රණය
- ❖ ස්ථාවරය

- ❖ කරගතර්තවය
- ❖ පාරිභෝගික ස්වාධීනතාව
- ❖ රජයේ කටයුතු සීමිත වීම

වෙළෙඳපොළ ආර්ථික ගොඩනැගී ඇත්තේ ප්‍රධාන ස්ථම්භ 4 මතය.

- පෞද්ගලික දේපොළ
- පෞද්ගලික ව්‍යවසාය
- ස්ථාර්ථය
- තේරීමේ නිදහස

පෞද්ගලික දේපොළ හිමිකාරිත්වය

- ❖ දේපොළ සම්පත් යනු, භූමිය හා ප්‍රාග්ධනයයි. එනම්, ඉඩම්, ගොඩනැගිලි, ස්වාභාවික සම්පත්, යන්ත්‍ර, වාහන ආදී සම්පත්ය. දේපොළ පිළිබඳ පෞද්ගලික හිමිකාරිත්වය යනු එකී සම්පත් භුක්ති විඳීමට, මුදල් ආදායම් ඉපයීමට, විකිණීමට හෝ පැවරීමට පෞද්ගලික අංශයට ඇති හිමිකමය.
- ❖ වෙළෙඳපොළ ගොඩනැගී ඇත්තේ පෞද්ගලික දේපොළ හිමිකාරිත්වය මතය. පෞද්ගලික අංශය තමන් සතු දේපොළ නිෂ්පාදන ආයතන වෙත අලෙවි කොට ආදායම් උපයයි. එම ආදායම් වැයකොට තමාට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගනී. නිෂ්පාදන ආයතන නිෂ්පාදන සාධක මිලට ගෙන භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවා පාරිභෝගිකයන් වෙත අලෙවි කරයි. මෙසේ වෙළෙඳපොළ ගොඩනැගෙන්නේ පෞද්ගලික දේපොළ හිමිකම මතය.
- ❖ දේපොළ පිළිබඳ පෞද්ගලික හිමිකාරිත්වය රජය විසින් නිවැරදිව අර්ථකථනය කොට දීම හා දේපොළ අයිතිය සුරක්ෂිත කොට දීම නොකළොහොත් වෙළෙඳපොළ බිඳ වැටේ. එම නිසා රජයේ කාර්යභාරය වන්නේ දේපොළ පිළිබඳ පෞද්ගලික අයිතිය නිවැරදිව නිර්වචනය කොට දීම හා අයිතිය ආරක්ෂා කර දීමය.

පෞද්ගලික ව්‍යවසායකත්වය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ ව්‍යවසාය කටයුතු සිදුවන්නේ පෞද්ගලික අංශය මගිනි. එනම් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදන කටයුතු සංවිධානය හා බෙදා හැරීමේ කටයුතු සංවිධානය කරන්නේ පෞද්ගලික අංශයෙනි.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ පෞද්ගලික ව්‍යවසාය විවිධ ස්වරූපවලින් සංවිධානය වී ඇත. එනම් තනි පුද්ගල ව්‍යාපාර, හවුල් ව්‍යාපාර, සී/ස පෞද්ගලික සමාගම්, සී/ස පොදු සමාගම් ආදී ස්වරූපවලින් ව්‍යවසායක කටයුතු සංවිධානය වී ඇත.
- මෙම සෑම ව්‍යවසායකයෙකුගේම පරමාර්ථය උපරිම ලාභ ඉපයීමය.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක නිෂ්පාදන කටයුතු, බෙදාහැරීමේ කටයුතු, රැකියා ලබා දීමේ කටයුතු සියල්ල සිදු වන්නේ පෞද්ගලික ව්‍යවසායකයා නිසාය. එමනිසා පෞද්ගලික ව්‍යවසාය වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක වැදගත් ලක්ෂණයක් වේ.

මිල යාන්ත්‍රණය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳන්නේ මිල යාන්ත්‍රණය මගිනි.
- ඉල්ලුම හා සැපයුම් බලවේග ඔස්සේ තීරණය වන භාණ්ඩ හා සේවාවල මිල හා නිෂ්පාදන සාධක වල මිල මගින් කුමක්, කොපමණ, කෙසේ, කා සඳහා නිපදවනවාද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න නිරායාසයෙන් විසඳන වැඩපිළිවෙල මිල යාන්ත්‍රණය වේ.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක ප්‍රධාන කණ්ඩායම් 2ක් ඇත.
ගැනුම්කරුවන්
සැපයුම්කරුවන්
- ගැනුම්කරුවන් භාණ්ඩ හා සේවාවලට ඉල්ලුමක් ඇති කරයි. සැපයුම්කරුවන් භාණ්ඩ හා සේවා වලට සැපයුමක් ඇති කරයි.
- ඉල්ලුම හා සැපයුම් බලවේග තුළනය වීම මගින් භාණ්ඩ හා සේවා වලට මිලක් තීරණය වේ. එසේ තීරණය වූ මිල වෙත ගැනුම්කරුවන් හා සැපයුම්කරුවන් ප්‍රතිචාර දක්වයි. එම ප්‍රතිචාර ඔස්සේ කුමක් කොපමණ, කෙසේ, කා සඳහා නිපදවනවාද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න නිරායාසයෙන් විසඳන වැඩපිළිවෙල මිල යාන්ත්‍රණය වේ.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් හසුරුවන අදායමාන හස්තය මිල යාන්ත්‍රණය යැයි වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයේ නිර්මාතෘ වන ඇඩම් ස්මිත් පවසයි.

ස්ථායීතාවය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථික ස්ථායීතාවය උදෙසා තීරණ ගනු ලබයි. ඉන් අදහස් කරන්නේ වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ තීරණ ගන්නා සියලුම කණ්ඩායම් තම වාසිය පිණිසම තීරණ ගැනීමයි.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක පාරිභෝගිකයින් තීරණ ගන්නේ තම පෞද්ගලික උපයෝගීතාවය උපරිම කිරීම සඳහාය. ව්‍යාපාරික ආයතන තීරණ ගනු ලබන්නේ ලාභ උපරිම කිරීම සඳහාය.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමට ගාමක බලය ලබා දෙන්නේ “ස්ථායීතාවය” තුළිනි.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයේ සෑම පාර්ශවයක්ම ස්ථායීතාවය උදෙසා තරඟ කරනු ලබයි.

තරඟය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථික තුළ පාරිභෝගිකයින් අතර තරඟයක් පවතී. නිෂ්පාදකයින් අතර තරඟයක් පවතී, එමෙන්ම පාරිභෝගිකයන් හා නිෂ්පාදකයින් අතර තරඟයක් පවතී.

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ එකම නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් ඇත. එම ආයතන අනෙක් ආයතන අභිබවා තම නිෂ්පාදනය ජනප්‍රිය කිරීමට දරන වැයම තරඟය ලෙස හැඳින්විය හැකිය. ප්‍රචාරණය සේල් පැවැත්වීම, විවිධ අලෙවි ප්‍රවර්ධන උපායමාර්ග අනුගමනය කිරීම තරග කරන විවිධ ක්‍රම ලෙස හඳුන්වයි.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ තරඟය පවතින්නේ ඕනෑම ආයතනයකට වෙළෙඳපොළට අබාධව පිවිසීමට ඇති හැකියාව නිසාය. වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ පවතින තරඟය නිසා පාරිභෝගිකයාට ගුණත්වයෙන් ඉහළ භාණ්ඩ අවම මිලකට ගැනීමේ ප්‍රතිලාභ හිමිවේ. එසේම අහිතකර ප්‍රචාරණ මගින් පාරිභෝගිකයා නොමඟ යවන අවස්ථාද පවතී.

පාරිභෝගික ස්වාධීපත්‍යය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ කුමක්, කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටලුව පාරිභෝගික ඉල්ලුම මත විසඳීමේ සංසිද්ධිය පාරිභෝගික ස්වාධීපත්‍යය වේ. වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ සියලුම තීරණ ගැනීමට කේන්ද්‍රීය වන සාධකය පාරිභෝගික ඉල්ලුමය. වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය හැසිරවීමට පාරිභෝගිකයාට පවතින අනමය වූ බලය පාරිභෝගික ස්වාධීපත්‍ය ලෙස හඳුන්වයි.
- පාරිභෝගිකයාට අවශ්‍ය වූ දෑ අවශ්‍ය ප්‍රමාණයෙන් නිෂ්පාදනය කරන තෙක් නිෂ්පාදකයාට වෙළෙඳපොළේ රැඳී සිටිය හැකිය. පාරිභෝගිකයාට අවශ්‍ය දෑ අවශ්‍ය ප්‍රමාණයෙන් නිපදවීමට නිෂ්පාදකයා අපොහොසත් වන විට නිෂ්පාදකයාට වෙළෙඳපොළෙන් ඉවත් වීමට සිදු වේ. වෙළෙඳපොළේ සියලුම තීරණ ගැනීමේ අවසාන බලධාරියා වන්නේ පාරිභෝගිකයා වීම පාරිභෝගික ස්වාධීපත්‍යය වේ.

රජයේ කටයුතු සීමාසහිත වීම

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ රජයේ ක්‍රියාකාරකම් ඉතාමත් සීමිත ය. වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ භාණ්ඩ නිපදවීම, බෙදාහැරීම, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, ප්‍රවාහනය, සන්නිවේදනය, බලශක්තිය ආදී සියලුම ආර්ථික කටයුතු සංවිධානය කරන්නේ පෞද්ගලික අංශය විසිනි.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ බදු අයකිරීම, දිළින්දන්ට සහනාධාර දීම, මිල ස්ථාවර කිරීම, ආදායම් ව්‍යාප්තිය සාධාරණය කිරීම, යටිතල පහසුකම් සැපයීම ආදී සීමිත වැඩ කොටසක් ආණ්ඩුව විසින් ඉටු කරනු ලබයි.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති තුළ මූලික ආර්ථික විසඳෙන ආකාරය

(i) කුමක්, කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳෙන ආකාරය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ කුමක්, කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳෙන්නේ ලාභය මතයි. එනම් ලාභ ලැබෙන භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවන අතර ලාභ නොලැබෙන භාණ්ඩ හෝ සේවා නිෂ්පාදනය නොකරයි.
- අනෙක් අතට නිෂ්පාදනය කරන ප්‍රමාණය තීරණය වන්නේද ලාභය මතයි. ලාභ වැඩි ප්‍රමාණයක් ලැබෙන භාණ්ඩ හෝ සේවා වැඩි ප්‍රමාණයක් නිපදවයි. ලාභ අඩු ප්‍රමාණයක් ලැබෙන භාණ්ඩ හෝ සේවා අඩු ප්‍රමාණයක් නිෂ්පාදනය කරයි.
- ලාභය තීරණය වන්නේ මුලු අයහාරය (TR) සහ මුලු පිරිවැය (TC) මතය. මුලු අයහාරය තීරණය වන්නේ ඒකක මිල හා අලෙවිකරන ප්‍රමාණය මතය. මුලු පිරිවැය තීරණය වන්නේ යෙදවුමක මිල හා යෙදවුම් ප්‍රමාණය මතය.

- මිල තීරණය වන්නේ භාණ්ඩ හා සේවා වෙළෙඳපොළේ ඉල්ලුම් හා සැපයුම යන බලවේග මතය. යෙදවුමක මිල තීරණය වන්නේ නිෂ්පාදන සාධක වල මිල මතයි. සාධක මිල තීරණය වන්නේ සාධක වෙළෙඳපොළ සාධක සඳහා ඇති ඉල්ලුම සැපයුම මතයි. එම නිසා වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ මෙම ගැටලුව විසඳෙන්නේ ඉල්ලුම් හා සැපයුම් බලවේග මත තීරණය වන මිල යාන්ත්‍රණය මගිනි.

(ii) කෙසේ නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳෙන ආකාරය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ කොටස් නිපදවනවාද යන ගැටලුව එනම් ශ්‍රම සුක්ෂමව නිපදවනවාද ප්‍රාග්ධන සුක්ෂමව නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳෙන්නේ ඒ ඒ ශිල්ප ක්‍රමය සඳහා වැයවෙන සාපේක්ෂ පිරිවැය මතය. එනම් ශ්‍රම සුක්ෂම භාණ්ඩ නිපදවීමට වැය වන පිරිවැය ප්‍රාග්ධන සුක්ෂමව භාණ්ඩ නිපදවීමට වැයවන පිරිවැය සමග සංසන්දනය කළ විට අඩු වියදම වැයවන ශිල්ප ක්‍රම අනුව භාණ්ඩ හෝ සේවා නිෂ්පාදනය කරනු ලබයි.
- ඒ ඒ නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම සඳහා වැය වන පිරිවැය තීරණය වන්නේ ශ්‍රම සාධකයට ගෙවන වැටුප් සහ ප්‍රාග්ධන සාධකයට ගෙවන පොලිය යන සාධක මිල ගණන් මතය. සාධක මිල ගණන් තීරණය වන්නේ ඒ ඒ සාධකයට පවතින ඉල්ලුම් හා සැපයුම් බලවේග මතය. ඒ අනුව බලන විට වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ කෙසේ නිපදවනවාද යන ගැටලුවට විසඳුම් ඉල්ලුම් හා සැපයුම් බලවේග මත සකස් වන මිල යාන්ත්‍රණය මගින් තීරණය වේ.

(iii) කා සඳහා නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳෙන ආකාරය

- කා සඳහා නිපදවනවාද එනම් රටේ නිෂ්පාදිතය ජනතාව අතර බෙදී යන්නේ කෙසේද යන ගැටලුව වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ විසඳෙන්නේ ආදායම් ව්‍යාප්තිය අනුවය. එනම් වැඩි ආදායමක් ලබන පුද්ගලයින්ට රටේ නිෂ්පාදිතයෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක් හිමිවන අතර අඩු ආදායම් ලබන පුද්ගලයින්ට නිෂ්පාදිතයෙන් අඩු ප්‍රමාණයක් හිමිකර ගත හැකිය.
- රටේ ජාතික ආදායම පුද්ගලයින් අතර බෙදීයන්නේ කෙසේද යන ගැටලුව විසඳෙන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයින්ට අයිති භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය හා ව්‍යවසායකත්වය ආදී නිෂ්පාදන සාධක ප්‍රමාණය සහ ඒ ඒ නිෂ්පාදන සාධකය සඳහා ලැබෙන මිල අනුවය. සාධක මිල තීරණය වන්නේ ඒ ඒ සාධකය ට ඇති ඉල්ලුම හා සැපයුම මතය. මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ කා සඳහා නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳෙන්නේ සාධක වෙළෙඳපොළේ ඉල්ලුම හා සැපයුම මත තීරණය වන මිල යාන්ත්‍රණය මගින් බවය.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිලෙහි කාර්යයන්

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ මිලෙන් ඉටුවන කාර්යයන් තුනක් ඇත.

- සංඥා සැපයීම Singling furdion
- සලාකනය Rationing function
- සානුබල සැපයීම Incentive function

සංඥා සැපයීම

පාරිභෝගිකයින්ට සහ නිෂ්පාදකයින්ට තීරණ ගැනීමට මිල මගින් තොරතුරු සැපයීම සංඥා සැපයීම ලෙස හඳුන්වයි. නිෂ්පාදකයින් කුමන භාණ්ඩ නිපදවිය යුතු ද කුමන භාණ්ඩ අත් හල යුතු ද?, යන තීරණ මිල මගින් ලබා දීමත් නැතිනම් පාරිභෝගිකයින් මිලදී ගත යුත්තේ කුමක් ද?, මිලට ගැනීම සීමා කළ යුත්තේ කුමක් ද? යන පණිවිඩය මිල මගින් ලබා දෙන සංඥා මත සිදුවෙයි. සැපයීමේ කාර්යය ලෙස හඳුන්වයි.

සළාකනය

හිඟ සම්පත් විවිධ නිෂ්පාදන කටයුතු අතර සහ විවිධ පරිභෝජන කටයුතු අතර බෙදා වෙන් කිරීමට මිල මගින් මග පෙන්වීම මිලෙහි සළාකන කාර්යය නම් වේ. එනම් නිෂ්පාදකයින් සතු හිඟ සම්පත් කුමන භාණ්ඩ නිපදවීමට වැඩි ප්‍රමාණයක් යොදවනවාද, කුමන භාණ්ඩ නිපදවීමට අඩු ප්‍රමාණයක් යොදවනවාද, යන මඟ පෙන්වීම මිල මගින් සිදුවීම මිලෙහි සළාකන කාර්යය නම් වේ. එසේම කුමන දෑ මිලදී ගැනීමට වැඩි සම්පත් ප්‍රමාණයක් යොදවනවාද කුමන දෑ මිලදී ගැනීමට අඩු සම්පත් ප්‍රමාණයක් යොදවනවාද යන්න මිල මගින් මඟ පෙන්වීම මිලෙහි සළාකන කාර්යය වේ.

සානුබල සැපයීම

පාරිභෝගිකයින්ට හා නිෂ්පාදකයින්ට මිල මගින් තීරණ ගැනීමට දිරිගැන්වීම මිලෙහි සානුබල කාර්යය නම් වේ. භාණ්ඩ මිල පහළ යාම මගින් මිලදී ගැනීමට පාරිභෝගිකයින්ව දිරිගන්වයි. භාණ්ඩයක මිල ඉහළ යාම මගින් නිෂ්පාදකයින්ට නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට දිරි ගන්වයි.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක යහපත් ලක්ෂණ

- පූර්ණතරගකාරී වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහයක් නම් සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාවයක් පවතී. එයට හේතුව පූර්ණතරගකාරී වෙළෙඳපොළක භාණ්ඩය විකුණන මිල හා එහි ආන්තික පිරිවැයට සමාන වේ ($MC=P$) (ආන්තික පිරිවැය යනු අලුතින් භාණ්ඩ ඒකකයක් නිෂ්පාදනයට වැයවන පිරිවැයයි).
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ පවතින තරඟය නිසා නවෝත්පාදන වේගවත් වේ.
- තරඟකාරීත්වය නිසා නිෂ්පාදන ආයතන වල පිරිවැය අඩු කර ගැනීමට ස්වයං පෙළඹුමක් ඇති වේ.
- තරඟකාරීත්වය නිසා පාරිභෝගිකයින්ට තේරීමේ නිදහස හිමිවේ.
- තරඟය නිසා ගුණත්වයෙන් ඉහළ භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමට අවස්ථා හිමිවේ.
- ආර්ථික අතිරික්තය උපරිම වීම එනම් පාරිභෝගික අතිරික්තය සහ නිෂ්පාදකයාගේ අතිරික්තය උපරිම මට්ටමක පවතී.
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය තුළ ස්ථාර්ථය මගින් දිරිගැන්වීම් ලබන නිසා ආර්ථික වර්ධන වේගය ඉහළ යාම.
- ආර්ථික නිදහස උපරිම වීම

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක අයහපත් ලක්ෂණ

- පූර්ණ තරගකාරී නොවන වෙළෙඳපොළ තුළ සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීම අකාර්යක්ෂම වේ. ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළවල භාණ්ඩ අලෙවි කරන්නන් ආන්තික පිරිවැයට වඩා ඉහළ මිලකට බැවින් ($MC < P$) සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීම අකාර්යක්ෂම වේ.
- ආදායම් බෙදීමේ විෂමතාවයක් පවතී. එනම් රටේ ජාතික ආදායමෙන් විශාල ප්‍රමාණයක් සුළු පිරිසක් අතර බෙදී යයි.
- සාර්ව ආර්ථිකයේ අස්ථායීතාවයන් පැවතීම එනම් භාණ්ඩ හා සේවාවල මිල මට්ටම, සේවා නියුක්තිය නිරතුරුව උච්චාරණය වීම
- නීතිය හා සාමය කඩ වීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථාව වැඩිය.
- සුරාකෑමේ ප්‍රතිපත්ති ඉහළ මට්ටමෙන් ක්‍රියාත්මක වීම
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථික සඳහා නිශ්චිත ඉලක්ක හෝ සැලසුම් නැත.
- ප්‍රචාරණය තුළින් පාරිභෝගික වරණය වෙනස් කිරීම
- ලාභයට ප්‍රමුඛතාව දීම විනා සමාජ සුභසාධනයට ප්‍රමුඛතාව නොදීම

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති (විධාන ආර්ථික)

දේපළ පිළිබඳ රාජ්‍ය හිමිකාරිත්වයක් පවතින, රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමයක් පවතින, මධ්‍යගත සැලසුම් මගින් මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳනු ලබන ආර්ථික ක්‍රම මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති ලෙස හඳුන්වයි.

සැබෑ ලෝකය තුළ මෙම විධාන ආර්ථික පද්ධති දුලභය.

නිදසුන්: උතුරු කොරියාව

කියුබාව

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික ක්‍රම වල ලක්ෂණ

දේපොළ පිළිබඳ රාජ්‍ය හිමිකාරිත්වය

රාජ්‍ය ව්‍යවසායකත්වය

මධ්‍යගත සැලසුම් ක්‍රමය

සමාජ සුභසාධනය

ආර්ථිකය තුළ තරගකාරිත්වයක් නැත.

ආර්ථික නිදහස සීමාවීම

රාජ්‍ය පුළුල් කාර්යභාරයක් ඉටු කිරීම

දේපොළ පිළිබඳ රාජ්‍ය හිමිකාරිත්වය

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධතියක සියලුම දේපොළ සම්පත් (භූමිය හා ප්‍රාග්ධනය) සම්පූර්ණ හිමිකම් රජය සතුවය. වෙනත් විදියකට කිවහොත් රටේ තිබෙන සියලුම ඉඩම් ගොඩනැගිලි කම්හල් ගොවිපළවල් ස්වභාවික සම්පත් හිමිකරගෙන සිටින්නේ රජය විසින්ය. ජනතාව පදිංචිව සිටින්නේ ආණ්ඩුවේ ඉඩම් හා ගොඩනැගිලිවලය. එම ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි බද්දට දීමට හෝ විකිණීමට පදිංචිකරුවන්ට නීත්‍යානුකූල හිමිකමක් නැත. ජනතාවට හිමිකම් පවතින්නේ නිවසේ ගෘහ භාණ්ඩ හා ඇඳුම් පැළඳුම් පමණි.

රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමය

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය හා බෙදාහැරීම සංවිධානය කරන්නේ රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් විසින්ය. එනම් භාණ්ඩ නිපදවීමට, බෙදාහැරීම, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය , සන්නිවේදනය, බලශක්තිය, ප්‍රවාහනය, ආදී සියලු කටයුතු සංවිධානය කරන්නේ රාජ්‍ය ආයතන විසින්ය. පෞද්ගලික ව්‍යවසායන් මෙවැනි රටවල දක්නට නැත.

මධ්‍යගත සැලසුම් ක්‍රමය

විධාන ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න (කුමක්, කොපමණ, කෙසේ, කා සඳහා නිපදවනවාද) විසඳනු ලබන්නේ මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය විසින් සකස් කරන මධ්‍යගත සැලසුම් ක්‍රමයට අනුවය.

මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය යනු රටේ විවිධ ජන කණ්ඩායම් එනම් ගොවීන්, කම්කරුවන්, හෙදියන් කටිකාචාර්යවරුන්, ගුරුවරුන්, ධීවරයින්, ඉංජිනේරුවන් ආදී පිරිස් නියෝජනාත්මකව සකස්කරගත් කණ්ඩායම වේ. මධ්‍යගත සැලසුම සකස් කරන්නේ මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය විසින්ය.

කිසියම් කාල රාමුවකට අනුව කිසියම් ආර්ථික හා දේශපාලනික අරමුණු මාලාවක් සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිණිස රටේ හිඟ ආර්ථික සම්පත් සංවලනය කිරීම සඳහා සකස් කළ, වූ ජාතික වැඩපිළිවෙල මධ්‍යගත සැලසුම වේ.

මධ්‍යගත සැලසුම සකස් කිරීමේදී පහත ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කරයි.

- රටේ සියලුම කුටුම්භ වල අවශ්‍යතා අනාවරණය කර ගැනීම
- කුටුම්භවල අවශ්‍යතා ප්‍රමුඛතාවයකට පෙළ ගස්වා අවශ්‍යතා ලැයිස්තු පිළියෙල කිරීම

- ඒ ඒ අවශ්‍යතාවයන්ගේ ඉල්ලුම ඇස්තමේන්තු කිරීම
- රාජ්‍ය ව්‍යවසායකයන් සතු සම්පත් ප්‍රමාණය හා නිෂ්පාදන හැකියා සමීක්ෂණයකට පාත්‍ර කිරීම
- අවශ්‍යතා ලැයිස්තු වාර්ෂික ඉල්ලුම හා ආර්ථිකය සතු සම්පත් ප්‍රමාණය සසඳා බලා කුමක් කොපමණ, කෙසේ, කා සඳහා නිපදවනවාද කියා සැලසුම් කිරීම
- ආණ්ඩුවේ නියෝග මගින් මධ්‍යගත සැලසුම් ක්‍රියාවට නංවයි.

සමාජ සුභසාධනය

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ සියලුම ආර්ථික කටයුතු සංවිධානය කරන්නේ රාජ්‍ය ආයතන විසින්ය. එම සෑම රාජ්‍ය ආයතනයකම ප්‍රමුඛ පරමාර්ථය සමාජ සුභසාධනය වේ. රාජ්‍ය ව්‍යවසායකයන් විසින් ලාභයට ලබා දෙන්නේ දෙවෙනි හෝ තෙවැනි ස්ථානයයි. සෑම රාජ්‍ය ආයතනයක්ම සමාජයට ලැබෙන ප්‍රතිලාභ හා සමාජයට වැයවෙන පිරිවැය සසඳා ආර්ථික කටයුතු සිදු කරයි.

තරඟකාරිත්වයක් නැත

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ මෙන් විධාන ආර්ථිකයක් තුළ තරඟයක් නැත. එනම් එකම නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් තුළ ආයතන කීපයක් තරඟකිරීම දක්නට නැත. එක් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් තුළ නිරත වී ඇත්තේ එක් ආයතනයක් පමණි. නිදසුනක් ලෙස ජලය බෙදාහැරීමට ඇත්තේ එක් රාජ්‍ය ආයතනයක් පමණි. එම නිසා ප්‍රචාරණය කිරීම වෙනත් වෙළෙඳ උපායමාර්ග ක්‍රියාත්මක වීම දක්නට නැත.

ආර්ථික නිදහස සීමාවීම

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථිකයට පුද්ගලයින් තමන් කැමති නිෂ්පාදන කටයුත්තක නිරත වීමට තමන් කැමති වෙළෙඳාමක් කිරීමට, තමන් කැමති රැකියාවක් කිරීමට පුද්ගලික නිදහස නැත. එමෙන්ම පාරිභෝගිකයන්ටද තේරීමේ නිදහස නැත. මේ නිසා පාරිභෝගිකයින් උපරිම තෘප්තියකට පත් නොවේ.

රාජ්‍ය කටයුතු පුළුල් වීම

ආර්ථිකය තුළ සියලුම නිෂ්පාදන හා බෙදාහැරීම් කටයුතු ඉටුකරන්නේ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය විසින්ය. එනම් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය, බෙදාහැරීම, ප්‍රවාහනය, සන්නිවේදනය, බලශක්තිය සැපයීම, අධ්‍යාපනය සෞඛ්‍යය, ආදී සියලු කටයුතු රාජ්‍ය ව්‍යවසායකයන් මගින් සිදු කරයි.

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති තුළ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳන ආකාරය

(i) කුමක්, කොපමණ නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳන්නා ආකාරය

මෙම ප්‍රශ්නය මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති තුළ විසඳනු ලබන්නේ මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය විසින් සකස් කරන මධ්‍යගත සැලසුමකට අනුවය.

මෙහිදී කුටුම්භවල අවශ්‍යතා සමීක්ෂණයක් මගින් අනාවරණය කරගනී. පසුව අවශ්‍යතා ප්‍රමුඛතාවය අනුව ලැයිස්තුවක් සකස් කරගනු ලබයි. අනතුරුව ඒ ඒ අවශ්‍යතාවයේ ඉල්ලුම ඇස්තමේන්තු කරයි. ඉන්පසු ඒ ඒ අවශ්‍යතාවය සැපයීමට ආර්ථිකය තුළ තිබෙන සම්පත් ප්‍රමාණය සමීක්ෂණය කරයි. අවශ්‍යතා ලැයිස්තු, ඉල්ලුම් ඇස්තමේන්තු, රටේ පවතින සම්පත් ප්‍රමාණය, සසඳා බලා නිපදවිය යුත්තේ කුමක්ද, නිපදවිය යුතු ප්‍රමාණය කුමක්ද කියා තීරණය කරයි.

(ii) කෙසේ නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳන ආකාරය

මෙම ගැටලුව එනම් කවර ශිල්ප ක්‍රමය අනුව භාණ්ඩ නිපදවනවාද යන ගැටලුව විසඳන්නේ මධ්‍යගත සැලසුමකට අනුවය.

මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය විසින් පහත සඳහන් තොරතුරු පිළිබඳ අවධානය යොමු කරයි.

- සේවා වියුක්ති ජනගහනය
- පවතින තාක්ෂණයේ ස්වභාවය
- උපයෝජනය නොකළ සම්පත් සම්භාරය
- නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව

ඉහත කරුණු සැලකිල්ලට ගෙන සමාජයට වැඩිම සුභසාධනය ලැබෙන ශිල්ප ක්‍රමය අනුව භාණ්ඩ හෝ සේවා නිෂ්පාදනය කරයි.

(iii) කා සඳහා නිපදවනවාද

කා සඳහා නිපදවනවාද එනම් රටේ නිපදවන භාණ්ඩ හා සේවා තොගය ජනතාව අතර බෙදාහරින්නේ කෙසේද යන ගැටලුව විසඳන්නේ මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය සකස් කරන මධ්‍යගත සැලසුමකට අනුවය.

මෙහිදී මධ්‍යගත සැලසුම් මණ්ඩලය රට තුළ නිපදවන භාණ්ඩ හා සේවා තොගය ජනතාව අතර සාධාරණ ලෙස බෙදාහැරීමට සැලසුම් සකස් කරයි. එම සැලසුමේ පහත සඳහන් පියවර දක්නට ඇත.

- අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, ජාතික ආරක්ෂාව වැනි මිනිසුන්ගේ මූලික අවශ්‍යතා මිලකින් තොරව ප්‍රමාණවත්ව ලබාදීම.
- ආහාර, ඇඳුම්, නිවාස, විදුලිය වැනි ද්විතීයික අවශ්‍යතා ඉතාම සාධාරණ මිලට සීමිත ප්‍රමාණවලින් සපයනු ලැබීම
- ශීතකරණ, විදුලි පංකා, රූපවාහිනී, කැසට් යන්ත්‍ර, වැනි තෘතීයික අවශ්‍යතා සෑම දෙනාටම සමානව මිලදී ගත හැකි පරිදි පුද්ගලයින් අතර ආදායම සාධාරණ ලෙස බෙදා හරිනු ලබයි. මෙහිදී පෞද්ගලික දේපළ හා පෞද්ගලික ව්‍යවසාය හිමිකම් සීමා කරයි. පූර්ණ සේවා නියුක්ත ඇති කිරීම වැටුප් විෂමතා ඉවත් කිරීම , මිල මට්ටම ස්ථාවර කිරීම, දිළිඳු ජනතාවට රජයේ සංක්‍රාම ලබා දීම ආදී ක්‍රම මගින් නිෂ්පාදනය සාධාරණව බෙදා හරිනු ලබයි.

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධතියක යහපත් ලක්ෂණ

- සමාජ සුභසාධනයට ප්‍රමුඛතාවය ලබා දීම (ලාභයට ප්‍රමුඛතාවය ලබා නොදීම.)
- ජනතාව අතර සාධාරණ ලෙස ආදායම බෙදී යාම
- මිල මට්ටම ස්ථාවරව පැවතීම
- ආර්ථිකයට ඉලක්ක සහගත සැලසුම් කළ ගමන් මගක් තිබීම
- ප්‍රචාරණය තුළින් පාරිභෝගික වරණය වෙනස් කිරීමක් නැත.
- සුරාකෑමේ ප්‍රතිපත්ති නැත.
- රාජ්‍ය දේපළ හිමිකම් හා රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමය නිසා නීතිය හා සාමය කඩ වීම් අඩු වීම

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධතියක අයහපත් ලක්ෂණ

- විශාල ජන පිරිසකගේ වුවමනා සපුරාලීමට රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් කළමනාකරණය හා සම්බන්ධීකරණය ඉතා අසීරු වීම
- ඉල්ලුම හා සැපයුම අතර පරතරයක් පැවතීම
- ආර්ථිකය තුළ තරහයක් නොමැති නිසා නවෝත්පාදනය සීමා වීම
- තරහකාරීත්වය නැති නිසා නිෂ්පාදිතයන්ගේ ගුණාත්මක භාවය අඩු වීම
- තරහයක් නැති නිසා නිෂ්පාදන පිරිවැය ඉහළ මට්ටමක පැවතීම
- ආර්ථික නිදහස සීමා වීම
- දිරිගැන්වීම අඩු නිසා ආර්ථික වර්ධන වේගය අඩු ය.
- ආර්ථික අතිරික්තය පහළ මට්ටමක පැවතීම
- නිලධාරී වාදය (අල්ලස්, දූෂණ සිදුවීම)

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති තුළ මිල මට්ටම

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික තුළ මිල මට්ටම දෙකක් ඇත.

- තොග මිල මට්ටම
- සිල්ලර මිල මට්ටම

තොග මිල මට්ටම

රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් නිපදවූ භාණ්ඩ හෝ සේවා බෙදාහැරීමේ ආයතන වෙත බාරදීමේදී ගිණුම් තැබීමට පදනම් කරගන්නා මිල තොග මිල මට්ටම ලෙස හඳුන්වයි.

තොග මිල මට්ටම සකස් වන්නේ භාණ්ඩ හා සේවාවල නිෂ්පාදන පිරිවැයට ආයතන තබා ගන්නා ලාභය (අතිරික්තය) එකතු කිරීමෙනි.

තොග මිල මට්ටමේ වැදගත්කම වන්නේ භාණ්ඩ හා සේවාවල වටිනාකම ගිණුම් තැබීමට පදනම් කරගැනීම පමණි.

සිල්ලර මිල මට්ටම

භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීමේදී අවසාන පාරිභෝගිකයා විසින් ගෙවන මිල සිල්ලර මිල මට්ටම ලෙස හඳුන්වයි.

සිල්ලර මිල මට්ටම සකස් වන්නේ තොග මිලට ප්‍රවාහන ගාස්තු අතරමැදි ආයතන තබාගන්නා වෙළෙඳ ආන්තිකය හා රජයේ දායකත්වය එකතු වීමෙනි.

සිල්ලර මිල මට්ටම වැදගත් වන්නේ

- ඉල්ලුම හා සැපයුම තුලනය කිරීමට
- දේශපාලන ජනප්‍රියතාව සපුරා ගැනීමට
- ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් සැකසීමටය.

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථිකයක ලාභයට අයත් කාර්යයන්

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථිකයක රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් ලාභය ප්‍රමුඛ පරමාර්ථය ලෙස නොසලකයි. නමුත් සෑම රාජ්‍ය ව්‍යවසායක්ම කිසියම් ප්‍රමාණයක ලාභයක් (අතිරික්තයක්) උපයා ගැනීමට ක්‍රියා කරයි. ලාභ පරමාර්ථයට මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථිකයක් ලබාදෙන්නේ දෙවන හෝ තෙවන ස්ථානයයි.

මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථිකයක රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්ට ලාභ අවශ්‍ය වන්නේ පහත සඳහන් කටයුතු සඳහාය

- නව ආයෝජනයන්ට අරමුදල් සපයා ගැනීමට
- ක්ෂය ප්‍රතිසම්පාදනය සඳහා අරමුදල් සපයා ගැනීමට
- පර්යේෂණ හා අත්හදාබැලීම් සඳහා අරමුදල් සපයා ගැනීමට
- සේවකයින් තෘප්තිමත් කිරීම සඳහා ප්‍රසාද දීමනා ගෙවීමට අරමුදල් සපයා ගැනීමට
- ආණ්ඩුවේ අයවැය ලේඛනය මත බරක් ඇති නොකර ස්වාධීනව කටයුතු කිරීමට ය.

මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධතිය

වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති වල ලක්ෂණ සහ සමාජවාදී මධ්‍යගත සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති වල ලක්ෂණ යම් යම් ප්‍රමාණවලින් සංකලනය වූ ආර්ථික පද්ධති මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධති වේ. ලෝකයේ වැඩියෙන්ම දක්නට ලැබෙන්නේ මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධති වේ.

නිදසුන් : ලංකාව, ඉන්දියාව, පකිස්තානය, නේපාලය, භූතානය, මාලදිවයින

මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධතියක ලක්ෂණ

- පෞද්ගලික දේපළ හිමිකාරිත්වයක් සහ රාජ්‍ය දේපළ හිමිකාරිත්වයක් පැවතීම
- පෞද්ගලික ව්‍යවසායන් මෙන්ම රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් පැවතීම
- මිල යාන්ත්‍රණය සහ සැලසුම් යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාත්මක වීම
- පෞද්ගලික අංශය ස්වාර්ථය පිණිස තීරණ ගන්නා අතර රාජ්‍ය අංශය සමාජ සුභසාධනය සඳහා තීරණ ගැනීම
- පෞද්ගලික අංශය අතර තරගකාරිත්වයක් පවතින අතර රාජ්‍ය අංශය අතර තරගකාරිත්වයක් නොපවතී.
- පෞද්ගලික අංශයේ තීරණ ගැනීම් වලට රජය මැදිහත්වීම හා නියාමනයන් කිරීම.

සමාජීය වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති

පෞද්ගලික දේපළ, පෞද්ගලික ව්‍යවසාය, මිල යාන්ත්‍රණය, ස්වාර්ථය, නිදහස් තරගකාරිත්වය ආදී වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක ලක්ෂණ දක්නට ලැබෙන නමුත් රජය ආර්ථිකයට පුළුල් ලෙස මැදිහත් වී සාධාරණත්වය හා ආර්ථික නිදහස ස්ථාපිත කළ රටවල් සමාජීය වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති ලෙස හඳුන්වයි.

නිදසුන් :- නෝර්වේ, ස්වීඩනය, ස්විට්සර්ලන්තය, ඩිනමාර්ක්

සමාජයීය වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකවල ආර්ථික සමාජ සංස්කෘතික සිවිල් හා නෛතික යන අංශවලට රජය මැදිහත් වී සමාජ ආරක්ෂණ ජාල ක්‍රියාත්මක කොට සමාජ සාධාරණත්වය හා මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම උපරිම පරිදි ස්ථාපිත කොට ඇත.

සමාජවාදී වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති

රාජ්‍ය දේපළ හිමිකාරිත්වයක් රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමයක් පවතින නමුත් මිල යාන්ත්‍රණය ඔස්සේ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳාගනු ලබන ආර්ථික පද්ධති සමාජවාදී වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති ලෙස හඳුන්වයි.

නිදසුන් :- චීනය, පෝලන්තය, හංගේරියාව

ආර්ථික පද්ධතියක කාර්ය සාධනය මිනුම්කරණ නිර්ණායක

ආර්ථික පද්ධතියක මූලික කාර්යය වන්නේ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීමය. මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න කොතෙක් දුරට සාර්ථකව විසඳුවාද නැද්ද යන්න ආර්ථික පද්ධතියක කාර්යය සාධනය මිනුම් කරන නිර්ණායක ලෙස හඳුන්වයි. ආර්ථික පද්ධතියක කාර්යය සාධනය මිනුම් කරන නිර්ණායක කීපයක් ඇත.

- පූර්ණ සේවා නියුක්තිය
- ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාවය
- සාර්ව ආර්ථික ස්ථායීතාවය
 - අභ්‍යන්තර ආර්ථික ස්ථායීතාවය
 - බාහිර ආර්ථික ස්ථායීතාවය
- ආර්ථික වර්ධනය
- ආර්ථික නිදහස
- පරිසර ගුණාත්මක බව
- සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාප්තිය

පූර්ණ සේවා නියුක්තිය Full employment

රටක ශ්‍රම බලකාය පූර්ණ වශයෙන් සේවා නියුක්ත කරවීම පූර්ණ සේවා නියුක්තිය වේ. නමුත් ශ්‍රම බලකායෙන් 100% ක් නිශ්චිත අවස්ථාවකදී සේවා නියුක්ති කරවීම ප්‍රායෝගිකව දුෂ්කර කාර්යයකි. එම නිසා ශ්‍රම බලකායෙන් අවම වශයෙන් 95% ක් වත් සේවා නියුක්ත කිරීම පූර්ණ සේවා නියුක්තිය වේ.

පූර්ණ සේවා නියුක්තියේ පුළුල් අර්ථය

කිසියම් රටක භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය, ව්‍යවසායකත්වය ආදී සියළුම සම්පත් සම්භාරය කිසියම් අවස්ථාවකදී පූර්ණ වශයෙන් හා කාර්යක්ෂම ලෙස නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට යොදවා ගැනීම පුළුල් අර්ථයෙන් සේවා නියුක්තිය වේ.

ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාව Economic efficiency

කිසියම් රටක් නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව සහ සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාව පවත්වා ගැනීම ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාව ලෙස හඳුන්වයි. ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාව ඉටුකර ගැනීමට සාධනය කරගත යුතු කොන්දේසි දෙකකි.

- නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව
- සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාවය

නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව Production efficiency

අවම යෙදවුම් ප්‍රමාණයකින් උපරිම නිමවුම් ප්‍රමාණයක් ලබා ගැනීම නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව ලෙස හඳුන්වයි. නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව සාක්ෂාත් කර ගැනීමට කොන්දේසි දෙකක් ඉටු විය යුතුය.

- පූර්ණ සේවා නියුක්තිය Full employment
- පූර්ණ නිෂ්පාදනය Full Production

පූර්ණ සේවා නියුක්තිය යනු අදාළ රටේ පවතින භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය හා ව්‍යවසායකත්වය ආදී සියළුම සම්පත් සම්භාරය පූර්ණ වශයෙන් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට යෙදවීම වේ.

පූර්ණ නිෂ්පාදනය යනු රටේ පවතින සම්පත් සම්භාරය හොඳම තාක්ෂණය යටතේ කාර්යක්ෂම ලෙස භාවිතා කොට උපරිම නිමැවුම ලබා ගැනීම වේ.

සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාව

Allocative efficiency

සමාජ වරණයට ගැළපෙන ලෙස නිමැවුම් ප්‍රමාණයෙන් නිපදවීමට සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාවය ලෙස හඳුන්වයි. සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීමේ කාර්යක්ෂම වීමට නම් භාණ්ඩ නිපදවීමට ආන්තික පිරිවැයට සමාන මිලකට භාණ්ඩ අලෙවි කළ යුතුය. ($MC = P$) එසේම භාණ්ඩයේ ආන්තික පිරිවැය හා ආන්තික ප්‍රතිලාභ($MC=MR$) සමාන වන ඒකක ප්‍රමාණය නිෂ්පාදනය කළ යුතුය.

ආන්තික පිරිවැය යනු අලුතින් භාණ්ඩ ඒකකයක් නිපදවීමට වැය වන පිරිවැයයි ආන්තික ප්‍රතිලාභය යනු භාණ්ඩ ඒකකයකට අලෙවි කිරීමෙන් ලැබෙන අයහාරයයි.

සාර්ව ආර්ථික ස්ථායීතාව

සාර්ව ආර්ථික ස්ථායීතාව පවත්වා ගැනීමට අවශ්‍යතා දෙකක් සපුරාගත යුතුය.

- අභ්‍යන්තර ආර්ථික ස්ථායීතාවය
- බාහිර ආර්ථික ස්ථායීතාවය

අභ්‍යන්තර ආර්ථික ස්ථායීතාවය

රටක සාමාන්‍ය මිල මට්ටම හා සේවා නියුක්තිය උච්චාවචනය වීමට ඉඩ නොදී ස්ථාවර මට්ටමක පවත්වා ගැනීම අභ්‍යන්තර ආර්ථික ස්ථායීතාවය ලෙස හඳුන්වයි. නැතිනම් ආර්ථික ව්‍යාපාර චක්‍රය අධික ලෙස දෝලනය වීමට ඉඩ නොදී එහි දෝලනය අවම කර ගැනීම අභ්‍යන්තර ආර්ථික ස්ථායීතාවය ලෙස හඳුන්වයි.

ව්‍යාපාර චක්‍රයේ දෝලනයන් හටගන්නේ සමාහාර ඉල්ලුමේ ඇති වන උච්චාවචනයන් නිසාය. සමාහාර ඉල්ලුමේ උච්චාවචනයන් කළමනාකරණය කිරීම මගින් ව්‍යාපාර චක්‍රයේ උච්චාවචනයන් පාලනය කර ගත හැක. ඒ සඳහා රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති යොදා ගත හැකිය.

බාහිර ආර්ථික ස්ථායීතාව

රටක ගෙවුම් ශේෂයේ හිඟයක් හෝ අතිරික්තයක් ඇති වීමට ඉඩ නොදී එය සමබර මට්ටමක පවත්වා ගැනීම හා විදේශ විනිමය අනුපාතිකය උච්චාවචනය වීමට ඉඩ නොදී ස්ථාවර මට්ටමක පවත්වා ගැනීම බාහිර ආර්ථික

ස්ථායීතාව ලෙස හඳුන්වයි. ඒ සඳහා විදේශ වෙළෙඳ ප්‍රතිපත්ති හා විදේශ විනිමය අනුපාත ප්‍රතිපත්ති භාවිත කළ යුතුය.

ආර්ථික වර්ධනය

රටක නිෂ්පාදන ධාරිතාව නොකඩවා ඉහළ නැංවීමේ ක්‍රියාවලිය ආර්ථික වර්ධනය ලෙස හඳුන්වයි.

ආර්ථික වෘද්ධිය මනිනු ලබන්නේ මූර්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතක වර්ධනය තුළිනි.

ආර්ථික වර්ධනයක් සිදු වීමට පහත වෙනස්කම් රට තුළ සිදුවිය යුතුය.

- සම්පත් සම්භාරය වැඩි කිරීම
- සම්පත්වල ඵලදායීතාව වැඩි කිරීම

සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාප්තිය

රටක ජාතික ආදායම එම රටේ පුද්ගලයන් අතර සාධාරණව බෙදීමේ ක්‍රියාවලිය සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාප්තිය ලෙස හඳුන්වයි. ධනෝත්තර වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ ආදායම් බෙදීමේ විෂමතාවයක් පවතී. එනම් දේපළ විශාල ප්‍රමාණයක් හිමි සුළු පිරිසට ආදායමෙන් විශාල ප්‍රමාණයක් හිමිවන නමුත් දේපළ අහිමි විශාල පිරිසකට ජාතික ආදායමෙන් ඉතා සුළු ප්‍රමාණයක් හිමිවේ.

ආදායම් ප්‍රතිව්‍යාප්තියක් ඇති කිරීමට ආණ්ඩුව මැදිහත් විය යුතුය. ආදායම් පුනර් ව්‍යාප්තියක් ඇති කිරීමට ආණ්ඩුවට පහත දෑ කළ යුතුය.

- පුද්ගලයින්ගේ ආදායම් හා ධනය මත අනුක්‍රමිකව බදු අය කිරීම
- දිළිඳු ජනතාවට සහනාධාර ලබා දීම
- දේපළ අයිතිය සීමා කිරීම
- දේපළ හිමිකම ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම
- පූර්ණ සේවා නියුක්තිය ඇති කිරීම
- අවම වැටුප් නීති පැනවීම

පරිසර ගුණාත්මක බව

මිනිසාට සෞඛ්‍ය සම්පන්න දිගු ජීවිත කාලයක් ගත කිරීමට අවශ්‍ය වායුගෝලය, ජල ගෝලය හා ගොඩබිම වැනි භෞතික පරිසර සුරක්ෂිත කිරීම මෙන්ම සතුටුදායක මානසිකව සුවදායී ලෙස ජීවත් වීමට පරිසරය නිර්මාණය කිරීමද මෙහි අදහස වේ.

ආර්ථික නිදහස

යම් රටක නිෂ්පාදකයින්ට, පාරිභෝගිකයින්ට හා නිෂ්පාදක සාධක හිමියන්ට තම අභිමතය පරිදි සිය ආර්ථික කටයුතු කරගෙන යාමට ඇති නිදහස ආර්ථික නිදහස ලෙස හඳුන්වයි. ඉහළ ආර්ථික වර්ධනයක් ඇති කර ගැනීමට ආර්ථික නිදහස අවශ්‍ය බව ලිබරල් වාදී ආර්ථික විද්‍යාඥයින් පවසයි.

රටක බුක්ති විදින ආර්ථික නිදහසේ ප්‍රමාණය මිනුම් කිරීමට ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ හෙරිටාජ් පදනම ආර්ථික නිදහස පිළිබඳ දර්ශකය හඳුන්වා දී ඇත. එම දර්ශකය සකස් කිරීමට නිර්ණායක 10ක් භාවිතා කරයි. එම නිර්ණායක කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ව්‍යාපාරික නිදහස
- රාජ්‍ය මූල්‍ය නිදහස
- වෙළෙඳපොළ නිදහස
- මූල්‍ය කටයුතු පිළිබඳ නිදහස

ආර්ථික නිදහස පිළිබඳ දර්ශකය අනුව ඉහළ ආර්ථික නිදහස භුක්ති විදින්නේ සිංගප්පූරුව, තායිවානය හා හොංකොං යන රටවල් ය.

1.8 නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය ඇසුරෙන් ආවස්ථික පිරිවැය හැසිරෙන ආකාරය විශ්ලේෂණය කරයි.

❖ නිෂ්පාදන හැකියා මායිම

- අර්ථ දැක්වීම
- උපකල්පන

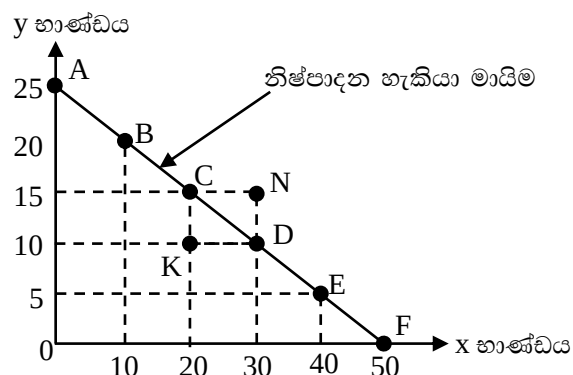
❖ ආවස්ථික පිරිවැය

- ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය
- වැඩි වන ආවස්ථික පිරිවැය

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම (Production Possibility Curve)

භාණ්ඩ වර්ග දෙකක් පමණක් නිපදවන, සරල ආර්ථිකයක දෙන ලද නිශ්චිත අවස්ථාවක, පවතින තාක්ෂණය යටතේ, සම්පත් භාවිත කොට, නිපදවිය හැකි විකල්ප නිමැවුම් සංයෝග, සම්බන්ධ කොට අදින ලද රේඛාව නිෂ්පාදන හැකියා මායිම ලෙස හඳුන්වයි.

නිමැවුම් සංයෝග	Y භාණ්ඩ	X භාණ්ඩ
A	25	0
B	20	10
C	15	20
D	10	30
E	5	40
F	0	50

ඉහත නිෂ්පාදන හැකියා මායිම මගින් නිරූපනය වන්නේ ආර්ථිකය සතු සම්පත් සම්භාරයේ හා තාක්ෂණයේ උපරිම නිෂ්පාදන හැකියාව වේ. නිෂ්පාදනය හැකියා මායිම මත ඕනෑම විකල්ප නිමැවුම් සංයෝගයක් මේ අවස්ථාවේදී නිෂ්පාදනය කළ හැකිය. මෙහිදී ආර්ථිකය සතු සම්පත් සම්භාරය පූර්ණ වශයෙන් හා කාර්යක්ෂම ලෙස භාවිතකර ඇත.

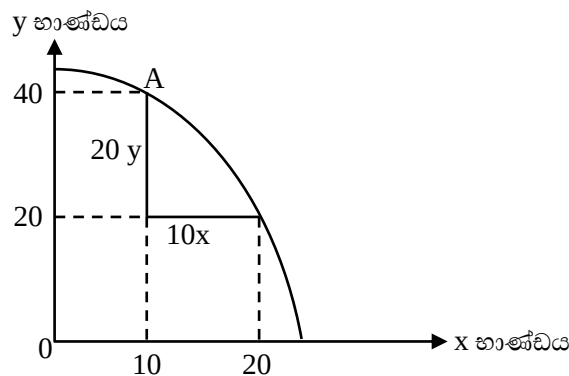
නිෂ්පාදන හැකියා මායිමක් ඇදීමේදී පදනම් කරගන්නා උපකල්පන

- භාණ්ඩ වර්ග දෙකක් පමණක් නිපදවීම
- තාක්ෂණය නොවෙනස්ව පැවතීම
- සම්පත් සම්භාරය නොවෙනස්ව පැවතීම
- සම්පත් සම්භාරය පූර්ණ වශයෙන් හා කාර්යක්ෂමව භාවිතා කරයි (නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව පවතී).

නිෂ්පාදන හැකියා මායිමේ බෑවුම (ආන්තික ආවස්ථික පිරිවැය)

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම මත පිහිටි එක් ලක්ෂ්‍යයක සිට තවත් ලක්ෂ්‍යයකට මාරුවන විට, කිසියම් භාණ්ඩ වර්ගයකින් ඒකකයක් නිපදවීමට අනෙක් භාණ්ඩ වර්ගයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණය, නිෂ්පාදන හැකියා මායිම බෑවුම් හෙවත් ආන්තික ආවස්ථික පිරිවැය ලෙස හඳුන්වයි.

$$\text{නිෂ්පාදන හැකියා මායිම බෑවුම} - \frac{\text{කැපකරන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}}{\text{නිපදවන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}}$$

ඉහත නිෂ්පාදන හැකියා මායිමේ බෑවුම

$$\begin{aligned} A - B \text{ දක්වා ගමන් කිරීමේ දී බෑවුම} &= \frac{\text{කැපකරන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}}{\text{නිපදවන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}} \\ &= \frac{20y}{10x} \\ &= 2y \end{aligned}$$

මින් අදහස් කරන්නේ x ඒකකයක් නිපදවීමට y භාණ්ඩ දෙකක් කැප කළ බවයි.

$$\begin{aligned} B - A \text{ දක්වා ගමන් කිරීමේ දී බෑවුම} &= \frac{\text{කැපකරන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}}{\text{නිපදවන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}} \\ &= \frac{10x}{20y} \\ &= \frac{1}{2}x \\ &= 0.5x \end{aligned}$$

මින් අදහස් කරන්නේ y භාණ්ඩ ඒකකයක් නිපදවීමට x භාණ්ඩ 0.5 ක් කැප කළ බවයි.

විවිධ ආවස්ථික පිරිවැය ස්වරූප

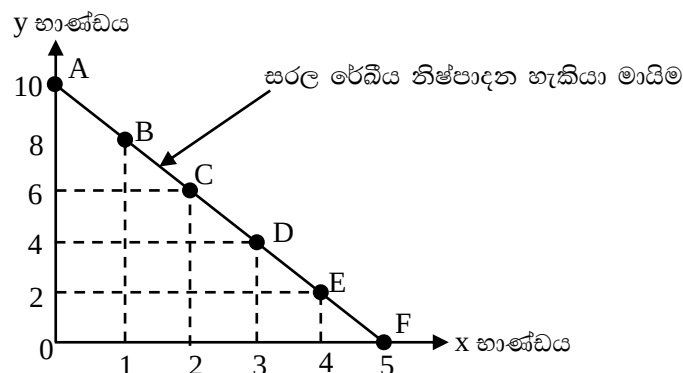
නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් මත ගමන් කිරීමේදී යම්කිසි භාණ්ඩ වර්ගයකින් සමාන ප්‍රමාණය බැගින් නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීම සඳහා අනෙක් භාණ්ඩ වර්ගයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණය හැසිරෙන ආකාරය අනුව ආවස්ථික පිරිවැය ස්වරූප දෙකක් හඳුනාගත හැකිය.

1. ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වය
2. වැඩිවන ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වය

ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වය(Constat opportunity cost)

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය මත ගමන් කිරීමේදී කිසියම් භාණ්ඩ වර්ගයකින් සමාන ප්‍රමාණය බැගින් නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීම සඳහා අනෙක් භාණ්ඩ වර්ගයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණය නොවෙනස්ව පවතී නම් එය ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වයක් ලෙස හඳුන්වයි. ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වය පවතින්නේ සරල රේඛීය නිෂ්පාදන හැකියා මායිමක් මතය.

නිමැවුම් සංයෝග	Y භාණ්ඩ	X භාණ්ඩ	X භාණ්ඩයක් නිපදවීමට කැපකරන y භාණ්ඩ ප්‍රමාණය	y භාණ්ඩයක් නිපදවීමට කැපකරන x භාණ්ඩ ප්‍රමාණය
A	10	0	-	$\frac{1}{2}$
B	8	1	2	$\frac{1}{2}$
C	6	2	2	$\frac{1}{2}$
D	4	3	2	$\frac{1}{2}$
E	2	4	2	$\frac{1}{2}$
F	0	5	2	

ඉහත රූප සටහනේ දැක්වෙන්නේ සරල රේඛීය නිෂ්පාදන හැකියා මායිමකි. එම මායිම මත පහළට ගමන් කිරීමේදී එක් භාණ්ඩයකින් සමාන ඒකක ප්‍රමාණයක් වැඩි කිරීමේදී අනෙක් භාණ්ඩයෙන් කැප කරන ඒකක ප්‍රමාණය ස්ථාවර වේ නම් ආවස්ථික පිරිවැය ස්ථාවරවේ.

උදා : පළමු X භාණ්ඩය නිපදවීමට කැපකරන්නේ y භාණ්ඩ 2 කි.

දෙවන X භාණ්ඩය නිපදවීමට කැපකරන්නේ y භාණ්ඩ 2කි.

තෙවන X භාණ්ඩය නිපදවීමට කැපකරන්නේ y භාණ්ඩ 2කි.

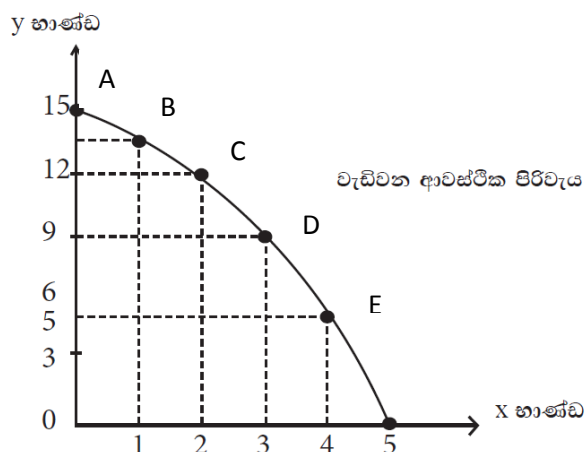
ආවස්ථික පිරිවැය ස්ථාවර වන්නේ පහත සඳහන් හේතු නිසාය

- සම්පත් සමජාතීය වීම
මෙයින් අදහස් කරන්නේ රටේ සියලුම ශ්‍රමිකයින්ගේ, සියලුම භූමියේ, සියලු ප්‍රාග්ධනයේ ඵලදායකත්වය සමාන බවය.
- එක් භාණ්ඩ වර්ගයක් නිපදවීමට යෝග්‍ය වන සම්පත් අනෙක් වර්ගය නිපදවීමටද ඒ ආකාරයෙන්ම යෝග්‍ය වීම
- භාණ්ඩ වර්ග දෙක නිපදවන තාක්ෂණය සමානය.

වැඩි වන ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වය (Increasing Opportunity Cost)

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය මත ගමන් කිරීමේදී කිසියම් භාණ්ඩ වර්ගයකින් සමාන ප්‍රමාණය බැගින් නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීම සඳහා අනෙක් භාණ්ඩ වර්ගයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණය ක්‍රමයෙන් වැඩි වේ නම් එය වැඩි වන ආවස්ථික පිරිවැය තත්ත්වයන් ලෙස හඳුන්වයි. වැඩි වන ආවස්ථික පිරිවැය පවතින්නේ මූලයට අවතල නිෂ්පාදන හැකියා මායිමක් මතය. වැඩිවන ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේද ඉහත මූලධර්මයම වේ.

නිමැවුම් සංයෝග	Y භාණ්ඩ	X භාණ්ඩ	X භාණ්ඩයක් නිපදවීමට කැපකරන y භාණ්ඩ ප්‍රමාණය	y භාණ්ඩයක් නිපදවීමට කැපකරන X භාණ්ඩ ප්‍රමාණය
A	15	0	-	1
B	14	1	1	$\frac{1}{2}$
C	12	2	2	$\frac{1}{3}$
D	9	3	3	$\frac{1}{4}$
E	5	4	4	$\frac{1}{5}$
F	0	5	5	-

ඉහත රූප සටහනින් දැක්වෙන්නේ මූලයට අවතල නිෂ්පාදන හැකියා මායිමකි. එම මායිම් මත පහළට ගමන් කිරීමේදී ආවස්ථික පිරිවැය වැඩිවේ.

නිදසුන් : පළමු X භාණ්ඩය නිපදවීමට කැප කරන Y භාණ්ඩ 1 කි.

දෙවන X භාණ්ඩය නිපදවීමට කැප කරන Y භාණ්ඩ 2 කි.

තෙවන X භාණ්ඩය නිපදවීමට කැප කරන Y භාණ්ඩ 3 කි.

ආවස්ථික පිරිවැය වැඩි වන්නේ පහත සඳහන් හේතු නිසාය

- සම්පත් සමජාතීය නොවීම
මෙයින් අදහස් කරන්නේ රටේ සියලුම ශ්‍රමිකයින්ගේ, සියලුම භූමියේ, සියලුම ප්‍රාග්ධනයේ ඵලදායීත්වය අසමාන බවයි.
- එක් භාණ්ඩ වර්ගයක් නිපදවීමට යෝග්‍යවන සම්පත් අනෙක් භාණ්ඩ වර්ගය නිපදවීමට එම ආකාරයෙන්ම යෝග්‍ය නොවේ.
- භාණ්ඩ වර්ග දෙක නිපදවන තාක්ෂණය වෙනස් වීම

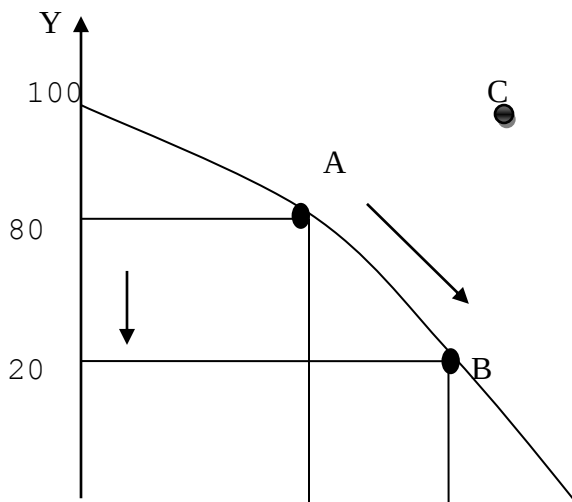
1.9 ආර්ථික විද්‍යාවේ මූලික සංකල්ප හා නිෂ්පාදන ධාරිතාවය වෙනස් වීම නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයක් ඇසුරින් නිරූපනය කරයි

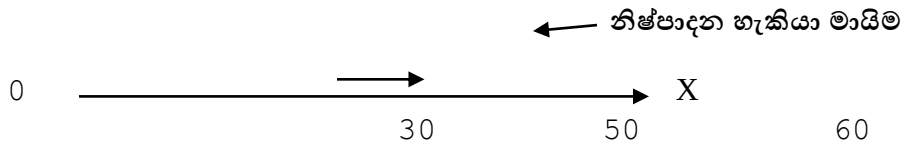
වැදගත් ප්‍රායෝගික ආර්ථික සංකල්ප හා ප්‍රායෝගික ප්‍රශ්න රාශියක් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා මෙම විග්‍රහය යොදාගත හැකියි ඒ අතර සුක්ෂ්ම හා සාර්ව ආර්ථික සංකල්ප කැපී පෙනෙයි.

➤ සුක්ෂ්ම ආර්ථික සංකල්ප කීපයක් නම්,

(අ) සම්පත් හිඟකම	(ආ) සම්පත්වල විකල්ප ප්‍රයෝජන
(ඉ) තේරීම	(ඊ) ආවස්ථික පිරිවැය
(උ) නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාවය	(ඌ) සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාවය

• සම්පත් හිඟකමේ විකල්ප ප්‍රයෝජන හා ආවස්ථික පිරිවැය

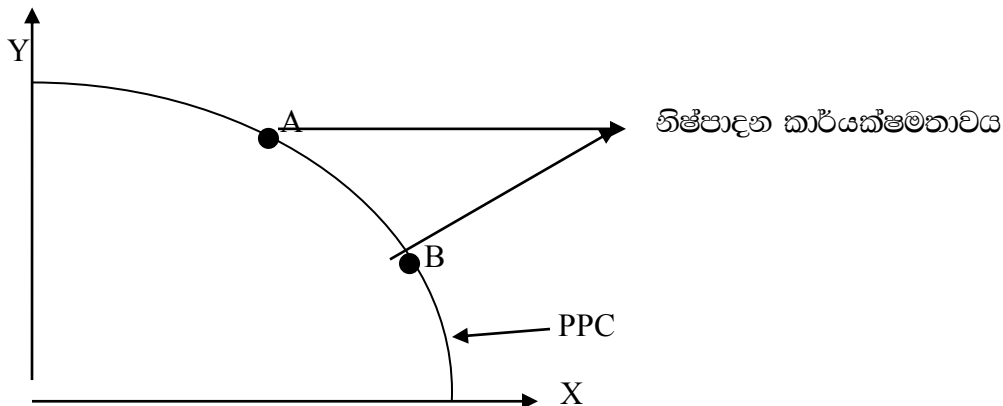

යම් දෙන ලද අවස්ථාවක වුවමනාවන් සියල්ල සපුරා ගැනීමට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවීමට ප්‍රමාණවත් තරම් සම්පත් නොමැති වීම සම්පත් හිඟකම වෙයි. නිෂ්පාදන හැකියා මායිමකින් පවතින සියලුම සම්පත් උපරිම කාර්යක්ෂමතාවයෙන් උපයෝජනය කළ විට නිපදවිය හැකි උපරිම භාණ්ඩ සංයෝග සීමා කොට ඇත. එම නිසා නිෂ්පාදන හැකියා මායිමෙන් පිටත තිබෙන සංයෝග පරිභෝජනය කිරීමේ වුවමනාව තිබුණද පවතින සම්පත් යටතේ එය නිපදවා තිරසාර ලෙස පවත්වා ගත නොහැකි බැවින් හිඟකම මායිමට පිටත තිබෙන සංයෝගයෙන් දැක්වෙයි. රූප සටහනේ C ලක්ෂ්‍යයෙන් එවැන්නක් දැක්වෙයි.

එසේම සම්පත් වල විකල්ප ප්‍රයෝජන නිෂ්පාදන හැකියා මායිම මත ලක්ෂ්‍යයක සිට මායිම මත තවත් ලක්ෂ්‍යයකට මාරු වීමෙන් දැක්විය හැකිය. ඉහත නිෂ්පාදන හැකියා මායිමේ සිට B දක්වා මාරු වීමෙන් එය දැක්වෙන අතර එහි දී Y භාණ්ඩයෙන් X භාණ්ඩයට සම්පත් මාරු කිරීම දැක්වෙයි. ඒ සමඟම X භාණ්ඩයේ නිෂ්පාදනය 20 කින් වැඩි කරන විට Y භාණ්ඩයෙන් ඒකක 60 ක් කැප කිරීමට සිදුවන නිසා එමගින් ආවස්ථික පිරිවැය පිළිඹිබු කරයි.

• නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාවය

අවම යෙදවුම් පිරිවැයක් තුළ උපරිම නිමැවුමක් ලබා ගැනීම නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාවය වන අතර එය නිෂ්පාදන හැකියා මායිමේ ඕනෑම ලක්ෂ්‍යයකින් දැක්විය හැකිය. එහිදී යම් භාණ්ඩයක නිමැවුම වැඩි කිරීමට නම් අනෙක් භාණ්ඩයෙන් කැප කිරීමක් අනිවාර්යයෙන්ම සිදු කළ යුතු වෙයි.

• ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාවය

මේ සඳහා කොන්දේසි දෙකක් සපුරා ලිය යුතුය

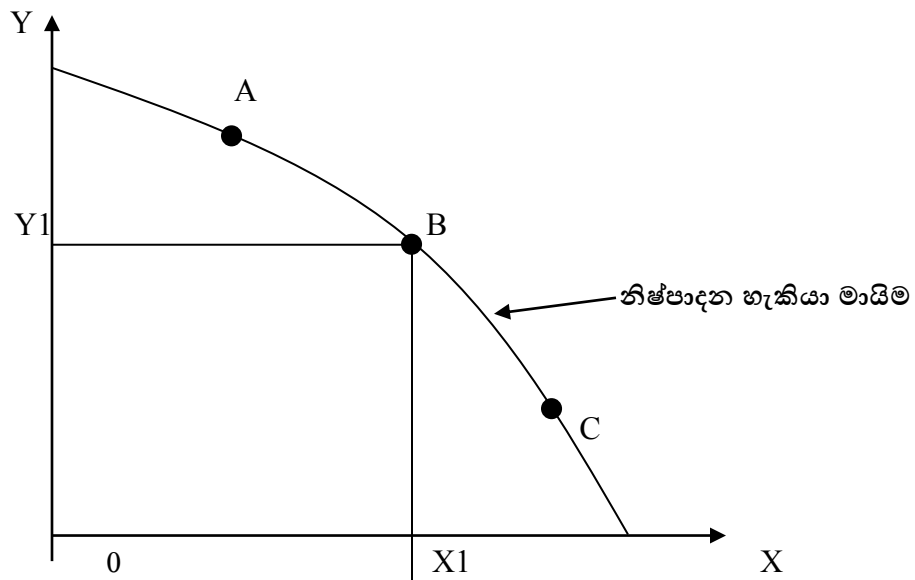
1 නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාවය

මේ සඳහා පූර්ණ සේවා නියුක්තිය හා පූර්ණ නිෂ්පාදනය යන කොන්දේසි දෙක අවශ්‍ය වෙයි.

(8)

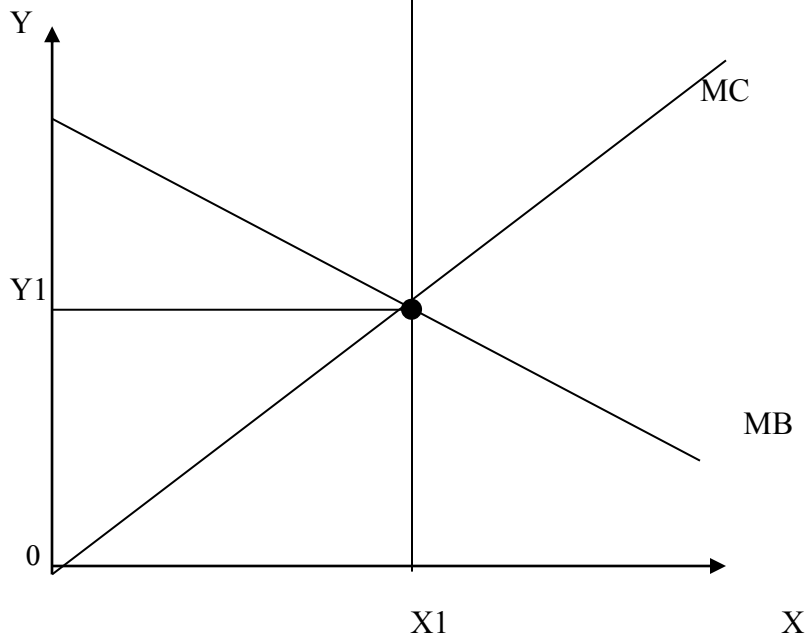
11 සම්පත් බෙදා හැරීමේ කාර්යක්ෂමතාවය

සමාජයට වඩාත්ම ගැලපෙන හෙවත් සමාජ වරණයට ගැලපෙන නිමවුම් සංයෝගය තෝරා ගැනීම මෙයින් අදහස් කරන අතර ඒ සඳහා අවශ්‍ය කරන කොන්දේසිය නම් ආන්තික ප්‍රතිලාභ හෙවත් මිල ආන්තික පිරිවැයට සමාන වීමයි. ($MB/P = MC$) පහත රූප සටහන් අනුව නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාවන් සම්පත් බෙදා හැරීමේ කාර්යක්ෂමතාවන් දෙකම ඉටු වන්නේ B නමැති භාණ්ඩ සංයෝගයෙන් පමණි.

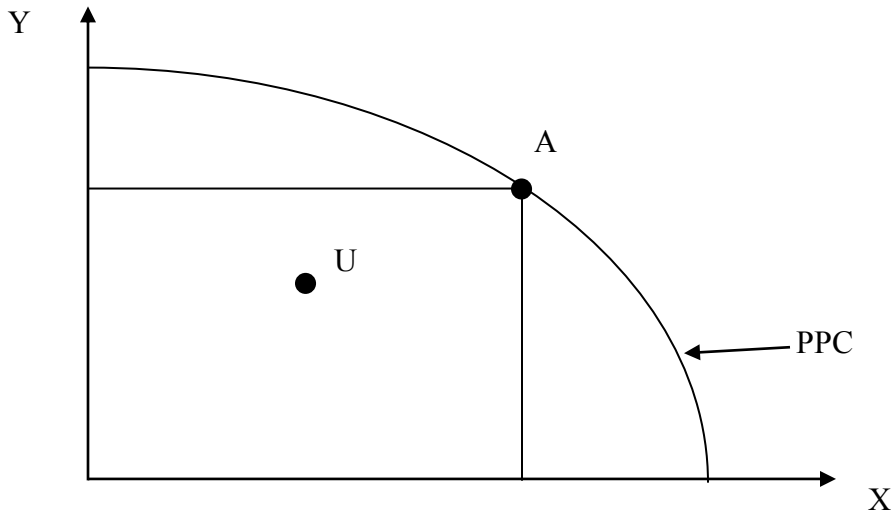

X මිල Y භාණ්ඩවලින්

(ආන්තික ප්‍රතිලාභ / ආන්තික පිරිවැය)

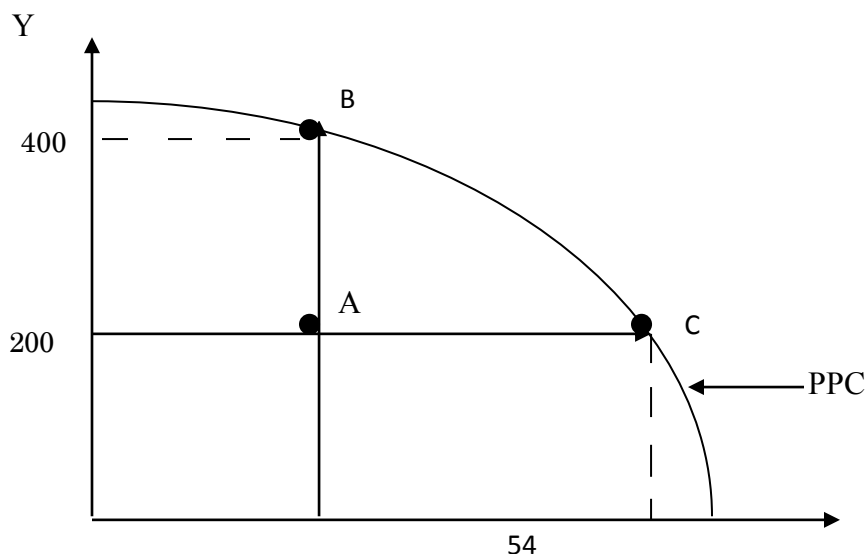
- පූර්ණ සේවා නියුක්තිය හා කාර්යක්ෂම සම්පත් භාවිතය සම්පත් උෞණ උපයෝජනය

සියලුම සම්පත් උපරිම කාර්යක්ෂමතාවයෙන් භාවිතයට ගෙන තිබේ නම් නිෂ්පාදන හැකියා මායිම මත භාණ්ඩ සංයෝගයක් ආර්ථිකයට අත් කර ගත හැකිය. එම නිසා එවැනි තත්ත්වයක් මායිම මත ලක්ෂ්‍යයකින් දැක්වෙයි. ඉහත නිෂ්පාදන හැකියා මායිමේ A ලක්ෂ්‍යයෙන් එය දැක්වෙයි.

එසේම ආර්ථිකයක් සම්පත් අඩුවෙන් හෝ අකාර්යක්ෂමතාවයෙන් භාවිත වේ නම් ආර්ථිකයට ලැබෙන්නේ මායිම මත දැක්වෙන සංයෝගයකට වඩා අඩු සංයෝගයකි. එවිට ඒවා තිබෙන්නේ මායිම ඇතුළත නිසා සම්පත් උෞණ උපයෝජනය මායිම ඇතුළත ලක්ෂ්‍යයකින් පෙන්වයි. ඉහත රූප සටහනේ U ලක්ෂ්‍යයෙන් එවැනි තත්ත්වයක් දැක්වෙයි. මෙවැනි තත්ත්වයන්ට ප්‍රායෝගික නිදසුන් කීපයක් නම් වැඩ වර්ෂන නිසා හෝ වෙනත් හේතු නිසා කර්මාන්ත ශාලා වසා තැබීම, සේවා විද්‍යුත්ති තත්ත්වයක් හෝ උෞණ සේවා නියුක්ති තත්ත්වයක් පැවතීම, රට අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර කම්පනයක් නිසා නිෂ්පාදන කටයුතු සිදුවන ප්‍රදේශයක් වසා තිබීම වැනි දෑ දැක්විය හැකිය.

උෞණ සේවා නියුක්තියක් ඇතිවීම ආවස්ථික පිරිවැයකින් තොරව එක් භාණ්ඩයක් හෝ භාණ්ඩ දෙකේම නිෂ්පාදනය වැඩි කළ හැකි වේ.

200

500

X

A - උන සේවා නියුක්තිය ($X=200$, $Y=200$)

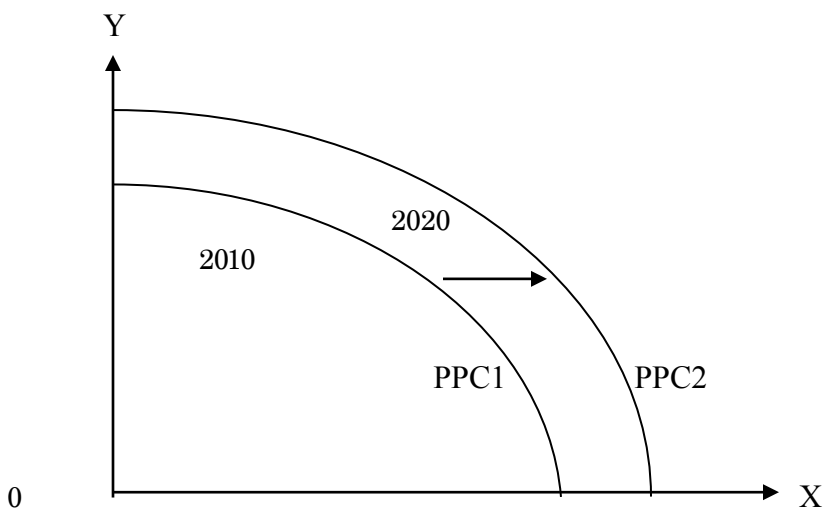
B - X කැප නොකොට Y400 දක්වා වැඩිකළ හැකිය.

C - Y කැප නොකොට X 500 දක්වා වැඩිකළ හැකිය.

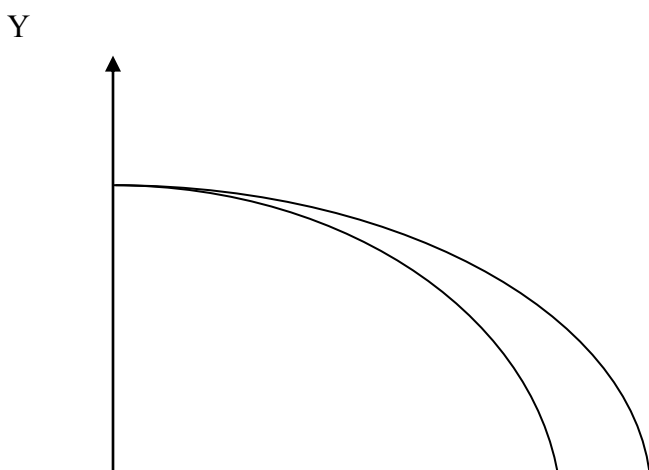
B හා C අතර ඕනෑම ලක්ෂ්‍යයකදී භාණ්ඩ දෙකම කිසිදු ආවස්ථික පිරිවැයකින් තොරව වැඩිකළ හැකිය.

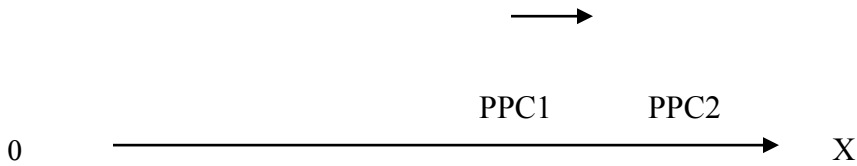
- ආර්ථික වර්ධනය, ආර්ථික පසු බැසීම, ආර්ථික අවපාතය හා ආර්ථික බිඳ වැටීම්

නිෂ්පාදන ධාරිතාවයේ / හැකියාවේ ප්‍රසාරණයක් තුළින් මූර්ත නිමැවුමේ (දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ / දළ ජාතික ආදායමේ) තුළින් සිදු වන ඉහළ යාමක් ආර්ථික වර්ධනයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. සාමාන්‍යයෙන් එය වසර 10 ක කාලයක් වත් සිදු විය යුතුය. මෙ වැනි තත්ත්වයකදී ආර්ථිකයේ නිෂ්පාදන හැකියාව ඉහළ යන නිසා ආර්ථික වර්ධනය නිෂ්පාදන හැකියා මායිම දකුණට විතැන් කිරීමෙන් පෙන්වයි. මේ සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් නිෂ්පාදන සාධක ප්‍රමාණය හා සාධක ඵලදායිතාවය ඉහළ යාමට අදාළ කරුණු බලපානු ලබයි.

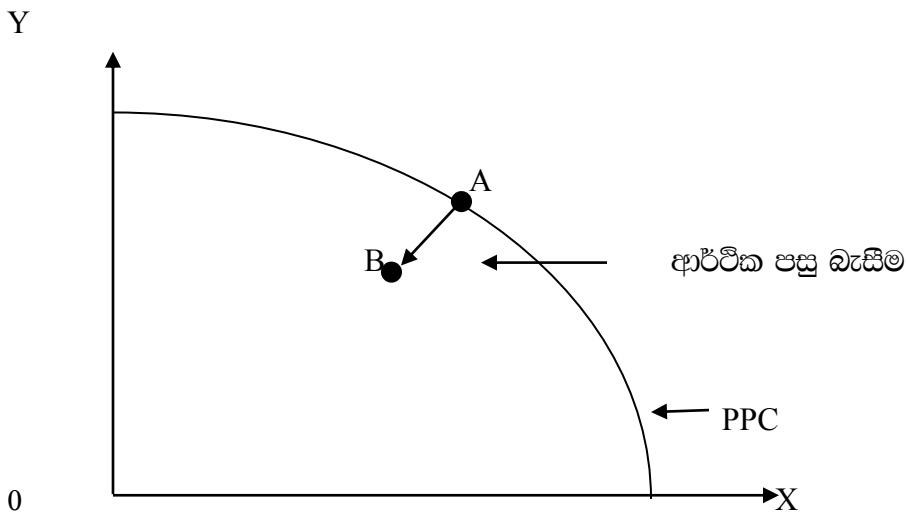

මෙම ආර්ථික වර්ධනය එක් අංශයකින් පමණක් වුවද සිදු විය හැකිය. සාධක ඵලදායිතාවය ඉහළ යාමට හේතු වන තාක්ෂණයේ වර්ධනය එක් අංශයකට අදාළ නම් එම අංශය දැක්වෙන අංශයෙන් පමණක් මායිම දකුණට විතැන් වෙයි. එවැනි තත්ත්වයක් පහතින් දැක්වෙයි. එහි X භාණ්ඩයට පමණක් සීමා වූ තාක්ෂණික දියුණුවක් නිසා සිදුවන ආර්ථික වර්ධනයකි. එය ආංශික වර්ධනයක් ලෙස ද හැඳින්විය හැකිය. එය යම් ආකාරයකින් අසමතුලිත ආර්ථික වර්ධනයකි.

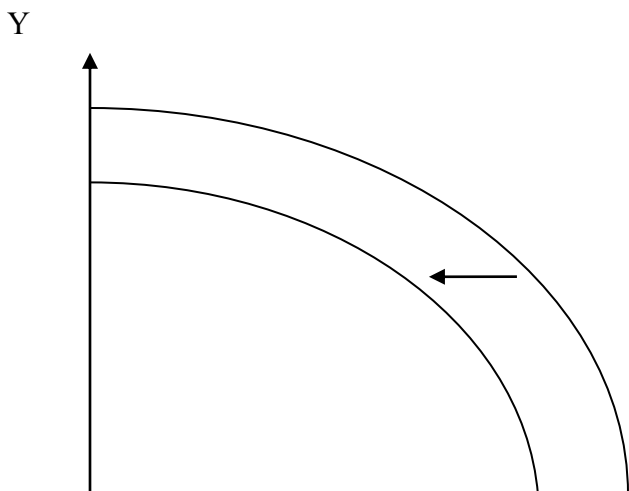

එසේම ආර්ථික පසු බැසීමක් ලෙස සලකනු ලබන්නේ මූර්ත නිමැවුම හෙවත් භාණ්ඩ හා සේවා නිමැවුම කාර්තු දෙකකට හෙවත් මාස හයකට වැඩි වසරකට වඩා අඩු කාලයක් අඩු වීමයි. මෙය කෙටි කාලීන තත්ත්වයක් වන අතර මෙය වක්‍රීය පසු බැසීමක් හෙවත් ඉදිරියේදී හඳුනාගනු ලබන සමස්ත වියදමේ උෂ්ණතාවයක් නිසා නිමවුම අඩු වීමක් සිදු වන්නකි. එබැවින් ආර්ථික පසු බැසීමක් මායිම ඇතුළත ලක්ෂ්‍යයකට නිෂ්පාදන සංයෝගය මාරු වෙයි. පහත රූප සටහනේ A ලක්ෂ්‍යයේ සිට B ලක්ෂ්‍යයට මාරු වීම මගින් එය දැක්විය හැකිය.

එසේම ආර්ථික අවපාතයක් හෙවත් පරිහානියක් / බිඳවැටීම තුළින් රටක නිෂ්පාදන හැකියාවට පහත වැටෙයි නම් නිෂ්පාදන හැකියා මායිම වමට විතැන් විය යුතුය. එය ආර්ථික පසු බැසීම උග්‍ර වී ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ වැනි දෑ ප්‍රයෝජනයට ගත නොහැකි වී විනාශ වීමකින් මෙන්ම රටකට විරුද්ධව ආර්ථික සම්බාධක පැනවීම නිසාද ඇතැම් විට සිදු විය හැකිය. එවැනි තත්ත්වයක් පහතින් දැක්වෙයි.

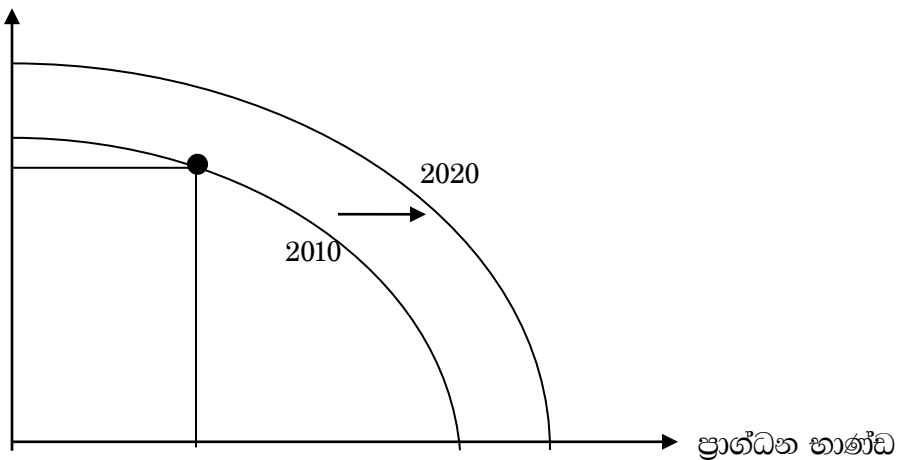

_____→ X

• වර්තමාන පරිභෝජනය හා අනාගත පරිභෝජනය අතර සම්පත් බෙදා හැරීම

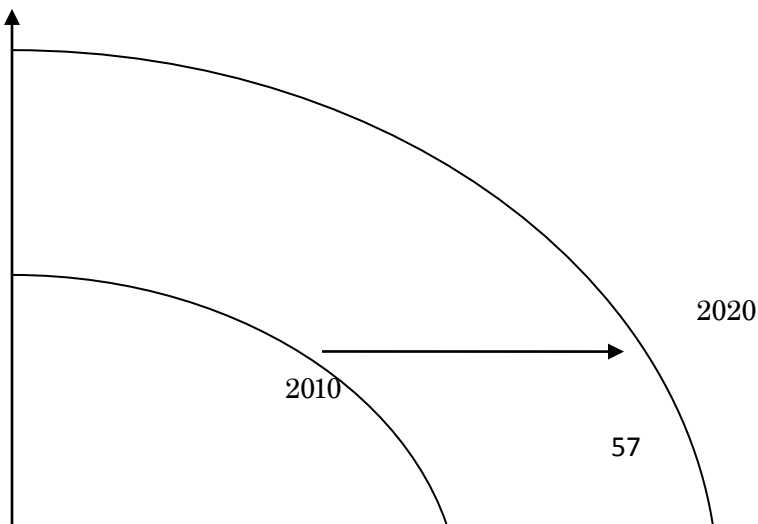
කිසියම් රටක් වර්තමානයේ හිඟ සම්පත් භාවිත කරන ආකාරය මත එම ආර්ථිකයට උරුම වන අනාගත පරිභෝජන හා ජීවන තත්ත්වය තීරණය වනු ඇත. වර්තමානයේ දී පරිභෝජන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනයට වැඩියෙන් සම්පත් යොමු කරන්නේ නම් ඡනකාවගේ වර්තමාන ජීවන තත්ත්වය උසස් විය හැකිය. එහෙත් ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය අඩු වී අනාගත නිෂ්පාදන හැකියාව අඩු වන නිසා අනාගත ජීවන තත්ත්වය පහත වැටෙනු ඇත. එහිදී නිෂ්පාදන හැකියා මායිම දකුණට විතැන් වුවත් එය සිදු වන්නේ මඳ වශයෙනි.

පරිභෝජන භාණ්ඩ

එහෙත් වර්තමානයේ දී පරිභෝජන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනයට අඩු වෙන් සම්පත් යොමු කරන්නේ නම් වර්තමාන ජීවන තත්ත්වය අඩු විය හැකියි. එහිදී ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය වැඩි නිසා අනාගත නිෂ්පාදන හැකියාව වැඩි වන හෙයින් අනාගත ජීවන තත්ත්වය ඉහළ යනු ඇත. එහිදී නිෂ්පාදන හැකියා මායිම දකුණට විතැන් වීමක් විශාල වශයෙන් සිදු වෙයි. එය පහතින් දැක්වෙයි.

පරිභෝජන භාණ්ඩ

ප්‍රශ්න

- (1) මිනිසුන්ගේ ආර්ථික හැසිරීම යනු කුමක්ද?
- (2) ආර්ථික විද්‍යාව අනෙකුත් ස්වාභාවික විද්‍යාවන්ගෙන් වෙනස් වන්නේ ඇයි ?
- (3) ආර්ථික විද්‍යාව සමාජීය විද්‍යාවක් වන්නේ ඇයි?
- (4) ආර්ථික විද්‍යාව ඉගෙනීමේ වැදගත්කම පැහැදිලි කරන්න.
- (5) සුක්ෂ්ම ආර්ථික විද්‍යාව සහ සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාව අතර වෙනස දක්වන්න.
- (6) අවශ්‍යතා හා වුවමනා අතර වෙනස පැහැදිලි කරන්න.

- (7) පහත සඳහන් ඒවා අතුරින් අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශය කුමක් ද ?
 - i. ආර්ථික විද්‍යාව තුළ නිෂ්පාදන සම්පත් භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය, ව්‍යවසායකත්වය ලෙස වර්ග කර ඇත.
 - ii. භූමිය නමැති නිෂ්පාදන සාධකය තුළ හිඟකම දක්නට ලැබේ.
 - iii. පුද්ගල දුරස්ථභාවය නිසා වෛරසය වැලදීම අඩු වී ඇත.
 - iv. මිනිස් වුවමනා අසීමිත අතර සම්පත් සීමිත වේ.
 - v. සම්පත් සමාන ලෙස බෙදිය යුතුය.

- (8) පහත සඳහන් ඒවා අතුරින් අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශය කවරේ ද?
 - i. ආර්ථික විද්‍යාව තුළ ස්වභාවික සම්පත් තුළ ප්‍රතිස්ථාපනය කළ හැකි සම්පත් දක්නට ලැබේ.
 - ii. වර්තමානයේ මුහුණ දී ඇති වසංගතයෙන් රටවල්වල ආර්ථිකයන් කඩා වැටී ඇති නිසා සෞඛ්‍ය මාර්ගෝපදේශවලට අවනත වී භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කළයුතු බව ආර්ථික විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි.
 - iii. හුදකලා කර ඇති ප්‍රදේශවල කුටුම්භ සඳහා රුපියල් 5000ක දීමනාවක් වර්තමාන රජය ලබා දී ඇත.
 - iv. වර්තමානයේ උද්ධමනය ඉහළ ගොස් ඇත.
 - v. ශ්‍රී ලංකාව සංවර්ධනය සඳහා ලැබුණු විදේශ ආධාර අඩු වී ඇත.

- (9) යථානුරූපී ප්‍රකාශය කුමක් ද?
 - i. දුප්පත්කම තුරන් කිරීම සඳහා ජනතාවට රු.10000 ක බඩු මල්ලක් ලබාදිය යුතුය.
 - ii. ජනතාවගේ සුබසාධනය ඉහළ නැංවීමට තෝරාගත් පවුල් නිරෝධානය කල යුතුය.
 - iii. ජීවන තත්ත්වය ඉහළ නැංවීමට වැටුප් වැඩිකළ යුතුය.
 - iv. සහල් සඳහා උපරිම මිලක් පැන වූ විට සහල් සඳහා අධි ඉල්ලුමක් ඇති වේ.
 - v. සංචාරක ව්‍යාපාරය නැවත නඟාසිටුවීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ක්‍රියා කළයුතුය.

- (10) යථානුරූපී ප්‍රකාශය තෝරන්න.
 - I. 2021 වර්ෂයේ දී 5% ක ආර්ථික වර්ධන වේගයක් අපේක්ෂා කරයි.
 - II. උද්ධමනයට විසඳුමක් වනුයේ බදු අයකිරීම අඩු කිරීමට ක්‍රියා කිරීමයි.
 - III. මිනිසුන් ඉතිරිකිරීමට පෙළඹෙන විට නිෂ්පාදනය අඩු වේ.
 - IV. 2021 වර්ෂයේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ සේවා වියුක්තිය 8.1න් වැඩිවනු ඇත.
 - V. ශ්‍රී ලංකාව සෞභාග්‍ය දැක්ම කරා ගමන් කරමින් සිටී.

(11) නොමිල භාණ්ඩයක ලක්ෂණ මොනවාද ?

- i. රජය විසින් ජනතාවට නොමිලේ ලබාදීම
- ii. ආවස්ථික පිරිවැය ඇති නොවීම
- iii. ආවස්ථික පිරිවැය ධන අගයක් ගැනීම
- iv. පරිසර හිතකාමී භාණ්ඩයක් වීම
- v. ගොවීන්ට ලබාදෙන සහනාධාරක ස්වරූපය ගැනීම

(12) ස්වභාවික සම්පතකට උදාහරණයක් ලෙස දැක්විය හැක්කේ කවරක් ද ?

- i. උමා ඔය ජලාශය
- ii. කොළඹ නුවර අධි වේගී මාර්ගය
- iii. සිංහරාජ වනාන්තරය ආසන්නයේ ඉදිකල සංචාරක හෝටලයක්
- iv. සංවේදී පරිසර පද්ධතියක්
- v අඹේවෙල පිහිටි දියර කිරි එක් රැස් කරන මධ්‍යස්ථානය

(13) ආර්ථික භාණ්ඩයක් යනු ?

- I. ලාභ අපේක්ෂාවෙන් නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩ වේ.
- II. වෛරසයෙන් වැලකී සිටීමට හුදකලා ප්‍රදේශයක නිපදවන භාණ්ඩ වේ.
- III. නිෂ්පාදනයේ දී ආවස්ථික පිරිවැයක් හට ගන්නා භාණ්ඩ වේ.
- IV. නිෂ්පාදනයේ දී සම්පත් භාවිතා නොකොට නිපදවන භාණ්ඩ වේ.
- V. මිලක් අය නොකොට ලබාගත හැකි භාණ්ඩ වේ.

(14) ආර්ථික විද්‍යා ශිෂ්‍යයෙකු වශයෙන් ඔබට එකඟ විය හැකි ප්‍රකාශය කුමක් ද ?

- I. වෛරසය ව්‍යාප්තියට පෙර මුළු ආවරණ ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ වුවද වෛරසය ව්‍යාප්තියෙන් පසු ව මුළු ආවරණ ආර්ථික භාණ්ඩ විය.
- II. කොරෝනා වෛරසය ආසාදිත දැයි සොයා බැලීමට රජය සිදු කරන PCR පරීක්ෂණය ආර්ථික භාණ්ඩයකි.
- III. ප්‍රතිදේහජනක පරීක්ෂාව කොරෝනා වෛරසය අසාදිතයින් සොයා බලන පහසු ක්‍රමයක් නිසා ආර්ථික භාණ්ඩයක් නොවේ.
- IV. සිසුන්ට නොමිලේ ලබාදීමට තීරණය කොට ඇති මුළු ආවරණ ආර්ථික භාණ්ඩයක් නොවේ.
- V. දේශීය අමුද්‍රව්‍ය භාවිතයෙන් නිපදවන විෂබීජ හරණය කළ හැකි කුටිය ආර්ථික නොවන භාණ්ඩයකි.

(15.) පහත දැක්වෙන දෑ අතුරෙන් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළ නොහැකි සම්පත් වන්නේ .

- I. වර්ෂාව, ගංගා, යපස්
- II. ගල් අගුරු, යපස්, බණිජ තෙල්
- III. වන සතුන් , ධීවර, වනාන්තර

- IV. යපස්,බණ්ණනෙල්,මනික්,වනාන්තර
- V. බැක්ටීරියා,වෛරස,දියමන්ති,ගජමුතු

(16) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිලෙහි කාර්යයන් වන්නේ

- 1 සලාක කිරීමේ හා වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස කටයුතු කිරීමය.
- 2 සංඥා සැපයීම සානුබල සැපයීම සහ වටිනාකමේ මිනුමක් ලෙස ක්‍රියා කිරීමය.
- 3 සංඥා සැපයීම සානුබල සැපයීම වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස කටයුතු කිරීමය.
- 4 සානුබල සැපයීම සහ වටිනාකමේ මිනුමක් ලෙස ක්‍රියා කිරීමය.
- 5 සංඥා සැපයීම සානුබල සැපයීම සහ සලාක කිරීමයි. (2014 අගෝස්තු)

(17) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක පුද්ගල ආදායම තීරණය වනුයේ

- 1 රජයේ සාධක මිල ප්‍රතිපත්තිය හා පිහිටාධාර මතයි.
- 2 සාධක වෙළෙඳපොළේ සාධක මිල සහ පෞද්ගලික ආදායම් බදු මතයි.
- 3 සාධක වෙළෙඳපොළේ සාධක මිල රජයේ වැටුප් ප්‍රතිපත්තිය මතයි.
- 4 සාධක වෙළෙඳපොළේ සාධක සඳහා පැවති මිල සහ එම මිලට හුවමාරු වන ප්‍රමාණය මතයි.
- 5 දේපළ හිමිකම සහ සාධක වෙළෙඳපොළේ සාධක මිල මතයි. (2014 අගෝස්තු)

(18) ධනෝචර ආර්ථිකයක කැපී පෙනෙන ලාක්ෂණිකයක් වනුයේ පහත දැක්වෙන කවරක්ද?

- 1) මැනෙවින් ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළවල්
- 2) දේපොළ පිළිබඳ පෞද්ගලික හිමිකම සහ දේපොළ අයිතිය සුරැකීම
- 3) සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාප්තිය සහ ආදායම් බදු අඩු මට්ටමක තිබීම
- 4) සැමට සමානව ඉඩ ප්‍රස්තා තිබීම
- 5) සම්පත් කාර්යක්ෂම ව බෙදීයාම (2012 අගෝස්තු - පැරණි නිර්දේශය)

(6)

(19) නිදහස් වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධතියක මූලික අංගයක් වනුයේ

- 1) ආණ්ඩුවේ මැදිහත්වීම ඉතා ඉහළ මට්ටමක තිබීමයි.
- 2) සම්පත් පිළිබඳ පොදු හිමිකාරිත්වයයි.
- 3) පෞද්ගලික දේපොළ ක්‍රමයයි.
- 4) මධ්‍යගත සැලසුම් අධිකාරීන් විසින් වැටුප් සහ මිල තීරණය කිරීමයි.
- 5) අවශ්‍ය කරන කුසලතා සහිත සේවකයන් බඳවා ගැනීමේදී සේවා පක්ෂය විසින් රාජ්‍ය ආයතනවලින් උපදෙස් ලබා ගැනීමයි. (2011 අගෝස්තු - නව නිර්දේශය)

(20) නිෂ්පාදන සාධක පිළිබඳ පෞද්ගලික හිමිකම වෙළෙඳපොළ මගින් සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය විමෝද් ණය විම යන ලක්ෂණවලින් සමන්විත ආර්ථික පද්ධතිය

- (1) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයයි.
- (2) සම්ප්‍රදායික ආර්ථිකයයි.
- (3) සමාජීය වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයයි.
- (4) විධානගත ආර්ථිකයයි.
- (5) මධ්‍යගත සැලසුම් සහිත ආර්ථිකයයි. (2011 අගෝස්තු නව)

(21) ආර්ථිකයක සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම සඳහා මිල යන්ත්‍රණය යොදාගත් විට වෙළෙඳපොළ මිල ගණන්,

- (1) ඉහළ යා යූතුය.
- (2) සාමාන්‍යයෙන් රජයේ නියාමනයට ලක් කෙරේ.
- (3) මුලු මනින්ම නිෂ්පාදන පිරිවැය මත ම තීරණය වෙයි.
- (4) ඉල්ලුම වෙනස්වීම කෙරෙහි ප්‍රතිචාර නොදක්වයි.

(5) ඉල්ලුම් හා සැපයුම් ප්‍රමාණ පිළිබඳ සංඥා නිෂ්පාදකයින්ට ලබා දෙයි.

(2011 අගෝස්තු නව)

(22) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ මිල ගණන් වල ප්‍රධාන කාර්යයක් වනුයේ,

- (1) හිඟ සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමයි.
- (2) නිෂ්පාදන ආයතනවලට ලාභ ඉපයීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක් සපයා දීමයි.
- (3) ආර්ථික ස්ථායීතාවය උසස් කිරීමයි.
- (4) ආදායම් ව්‍යාප්තිය යහපත් කිරීමයි.
- (5) ඉල්ලුම් වක්‍රවල නම්‍යතාවය තීරණය කිරීමයි.

(2011 අගෝස්තු නව)

(23) නිදහස් වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිල යන්ත්‍රණයේ කාර්යයන්ට අදාළව පහත දී ඇති ප්‍රකාශ අතුරින් නිවැරදි ප්‍රකාශය වන්නේ කවරක්ද ?

- 1 වෙළෙඳපොළ මිල ඉහළ යාමට සැලැස්වීමෙන් කිසියම් භාණ්ඩයක් සැපයුම් අතිරික්ත ඉවත් කෙරේ.
- 2 මිල ස්ථායීතාවය සහතික කරයි.
- 3 නිෂ්පාදන ඉලක්ක තීරණය කිරීමට මිල යන්ත්‍රණය උපයෝගී කර ගනී.
- 4 මිල ගණන් පහත වැටීම නිෂ්පාදන ආයතන වෙළෙඳපොළට ප්‍රවේශ වීම දිරිමත් කරයි.
- 5 මිල යන්ත්‍රණය සලාක උපකරණයක් ලෙස ක්‍රියා කරයි.

(2010 අගෝස්තු)

(24) පාරිභෝගික ස්වාධීපත්‍යය හට ගනුයේ,

- 1 කුමක් නිෂ්පාදනය කළ යුතුද යන්න පාරිභෝගික ඉල්ලුම විසින් තීරණය කරනු ලබන විටදීය.
- 2 පාරිභෝගිකයා විසින් භාණ්ඩයක් සඳහා ගෙවීමට කැමති මිලට වඩා අඩු මිලක් ගෙවන විටදීය.
- 3 භාණ්ඩය පිළිබඳ ප්‍රචාරණයක් වෙළෙඳපොළක නොමැති විටදීය.
- 4 ඉල්ලුම සැපයුමට සමාන වන විටදීය.
- 5 වෙළෙඳපොළහි තේරීමකට අවස්ථාවක් ඇති විටදීය.

(2010 අගෝස්තු)

(25) නිදහස් වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිල යන්ත්‍රණයේ ප්‍රධාන කාර්යයන් අතුරින් එක් කාර්යයක් වනුයේ,

1) පූර්ණ සේවා නියුක්තිය තහවුරු කිරීමය.	2) හිඟ සම්පත් සලාක කිරීමයි.
3) මිල ගණන් ස්ථාවරව තබා ගැනීමයි.	4) පොදු භාණ්ඩ සැපයීමයි.
5) ආදායම සමානව බෙදියැම තීරණය කිරීමයි.	

(2008 අගෝස්තු)

(26) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් සහ විධාන මගින් මෙහෙය වන ආර්ථික ක්‍රමයක් අතර දක්නට ලැබෙන මූලික වෙනස්කමක් වනුයේ,

- 1 වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජය විසින් ඉටුකරනු ලබන කාර්යභාරයක් දක්නට නොලැබීමයි
- 2 වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිල ගණන් සලාක කිරීමේ හා මහ පෙත්වීමේ කාර්යයන් ඉටු කරන නමුදු විධාන මගින් මෙහෙය වන ආර්ථිකයක මිල ගණන් ප්‍රධාන මහ පෙත්වීමේ මෙවලමක් නොවීමයි
- 3 විධාන මගින් මෙහෙයවන ආර්ථික ක්‍රමයක නිමවුමේ හෝ යෙදවුම්වල හෝ හිඟකමක් හට ගනුයේ ඉතා කලාතුරකින් වීම
- 4 වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් දක්නට ලැබෙන්නේ විධාන මගින් මෙහෙයවන ආර්ථිකයක පමණක් වීමය.

(2008 අගෝස්තු)

(27) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිල යන්ත්‍රණයට පහත සඳහන් දෑ අතුරින් මුද්‍රා පමුණුවා ගත නොහැක්කේ කුමක්ද?

- 1 පාරිභෝගික වරණය වෙනස්වීම පිළිබඳ සංඥාවක් ලබා දීම
- 2 ඉල්ලුම වෙනස් වීමට සැපයුම ප්‍රතිචාර දැක්වීම
- 3 අධි සැපයුම සහ අධි ඉල්ලුම ඉවත් කිරීම

- 4 සාධාරණ අන්දමට සියලුම භාණ්ඩ බෙදා හැරීම තහවුරු කිරීම
- 5 විකල්ප ප්‍රයෝජන අතර හිඟ සම්පත් බෙදා හැරීම (2005 අප්‍රේල්)

- (28) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයේ වැදගත් ලක්ෂණයක් ඉදිරිපත් කරන්නේ මේවායින් කුමන ප්‍රකාශය මගින්ද
- 1 රජය විසින් සකස් කර ඇති සැලසුම් රාමුවක් තුළ කුමක් නිපදවිය යුතුද යන්න
 - 2 ව්‍යාපාර ආයතන විසින් තීරණය කෙරේ
 - 3 වෙළෙඳපොළ තුළින් ක්‍රියාත්මක වන සාපේක්ෂ මිල ගණන් මගින් විවිධ ආර්ථික කටයුතු, සම්පත් බෙදී යාම තීරණය වේ.
 - 4 නිෂ්පාදන ක්‍රියා වලියේදී ශ්‍රම සුක්ෂම ක්‍රම භාවිත වේ
 - 5 සෑම විටම මිල ගණන් තීරණය වන්නේ ඉල්ලුම හා සැපයුම යන බලවේග මගිනි

- (29) ඔබට එකග විය නොහැකි ප්‍රකාශය හඳුනා ගන්න .
- 1 සැලසුම් ආර්ථිකයක මිල හා ලාභවලට පැවරෙන කාර්යභාරයක් නැත.
 - 2 නූතන ලෝකයේ පරිවර්ථන ආර්ථිකයක් යනු සැලසුම් ක්‍රමයක සිට වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයට මාරුවෙන ක්‍රියාවලියේ පවතින ආර්ථිකය වේ.
 - 3 ධනවාදයේ වැදගත් ලක්ෂණයක් නම් ව්‍යාපාර ආයතන වල පෞද්ගලික හිමිකමයි.
 - 4 කුමක් කෙසේ කා සඳහා නිපදවේද යන මේවා ඕනෑම සමාජයක් විසින් විසඳා ගත යුතු මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න වේ .
 - 5 වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජයේ එක් කාර්යභාරයක් වනුයේ නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීමයි.

- (30) වෙළෙඳපොළ අසාර්ථක වීමක් යනු
- 1 ඉල්ලුම සැපයුමට සමාන නොවන තත්ත්වයකි.
 - 2 වෙළෙඳපොළ බලවේග මගින් සම්පත් කාර්යක්ෂමව බෙදා නොහරිනු ලබන තත්ත්වයකි.
 - 3 කර්මාන්තයෙන් ආයතන ඉවත්වීම නිසා හටගන්නා තත්ත්වයකි.
 - 4 මධ්‍යගත සැලසුම් සහිත ආර්ථික ක්‍රමයක් තුළ පමණක් දක්නට ලැබෙන තත්ත්වයකි.
 - 5 රජය විසින් වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයට වඩා වැඩිමිලක් නියම කරනු ලැබීම නිසා පැන නගින තත්ත්වයකි.

ව්‍යුහගත රචනා ප්‍රශ්න

- (31) 1 සම්පත් හිමිකාරත්වය හා අයිතිවාසිකම් සම්පත් බෙදාහැරීමේ යන්ත්‍රණය සහ සානුබල සැපයීමේ ස්වරූපය මත ආර්ථික පද්ධති වර්ග කරන්නේ කෙසේද?
- 11 නිදහස් වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක ප්‍රධාන ලක්ෂණ කවරේද ?
- 111 වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය තරඟකාරීවීම සඳහා අවශ්‍ය කොන්දේසි කවරේද?
- 1 V වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ සාපේක්ෂ මිලෙහි කාර්යභාරයන් කවරේද?
- (මිලෙන් ඉටුකරනු ලබන කාර්යයන් කවරේද?)

(32) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක නිෂ්පාදන තාක්ෂණය තෝරා ගැනීම පිළිබඳ ගැටලුව විසඳා ගන්නා ආකාරය පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 04 යි) (2014 අගෝස්තු)

(33) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයන් මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා ගන්නේ කෙසේ දැයි පැහැදිලි කරන්න. (2012 අගෝස්තු - පැරණි නිර්දේශය) (ලකුණු 05යි)

(34) වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිල යන්ත්‍රණය මගින් විකල්ප ප්‍රයෝජන අතර සම්පත් බෙදීයන ආකාරය දක්වන්න. (2005 අප්‍රේල්) (ලකුණු 05 යි)

(35) සම්පත් බෙදීමේ මාර්ගයක් වශයෙන් මිල යන්ත්‍රණයෙහි ප්‍රධාන දුර්වලතා විමසන්න.
(ලකුණු 05 යි) (2005 අප්‍රේල්)

(36)

- (i) ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ තේරීමේ ප්‍රශ්නය පැන නගින්නේ ඇයි ?
(ලකුණු 2 යි)
- (ii) (අ) හිඟකම (ආ) නිෂ්පාදනයේ කාර්යක්ෂමතාවය (ඇ) ආවස්ථික පිරිවැය යන කරුණු නිෂ්පාදන හැකියා මායිමක් ආශ්‍රයෙන් පැහැදිලි කරන්න. (ලකුණු 4 යි)
- (iii) කිසියම් භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය වැඩි කරන විට එහි ආවස්ථික පිරිවැය ඉහළ යන බව පෙන්වුම් කරමින් නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය පිටතට නෙරා යන්නේ කුමක් නිසාද?
(ලකුණු 4 යි)
- (iv) ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ සඳහා ආයෝජනය කිරීමත් පරිභෝජන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීමත් අතර වර්තමානයේ කරනු ලබන තේරීම ආර්ථිකයේ අනාගත නිෂ්පාදන හැකියාව කෙරෙහි බලපායි. යෝග්‍ය රූප සටහනක් භාවිත කරමින් මෙම ප්‍රකාශයේ වලංගු භාවය පැහැදිලි කරන්න (ලකුණු 5 යි) (2011 අගෝස්තු පැරණි)

(37)

- (i) නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය නිර්මාණය කිරීම සඳහා පදනම් කර ගනු ලබන උපකල්පන කවරේද ?
(ලකුණු 3 යි)
- (ii) නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය ඇතුළතට විතැන් වීමට තුඩු දෙන සාධක හෝ සිදුවීම් කවරේද ?
(ලකුණු 3 යි)
- (iii) වැඩි වන ආවස්ථික පිරිවැය පිළිඹිබු කෙරෙන නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයක් නිර්මාණය කොට පහත සඳහන් සිදුවීම් නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍ර රූප සටහන් මගින් පෙන්වුම් කරන්න.
(අ) පුහුණු ශ්‍රී ලාංකිකයන් විශාල ප්‍රමාණයක් වෙනත් රටවල් කරා සංක්‍රමණය වීමක්
(ආ) ආර්ථික පසුබෑසීමක්
(ඉ) වඩා ඵලදායී නව පොහොර වර්ගයක් හඳුන්වා දීම
(ඊ) ආර්ථික වෘද්ධිය (ලකුණු 5 යි)
- (iv) පාරිභෝගික භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය වෙනත් ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කරා සම්පත් නැවත බෙදාහැරීමක් සිදු කරනු ලැබුව හොත් එහි ප්‍රතිවිපාක ආර්ථික විද්‍යානුකූලව පරීක්ෂා කරන්න.
(ලකුණු 4 යි) (2010 අගෝස්තු)

(38)

- (i) සෑම පුද්ගලකුම ඉතා පිරිමැසුම් ලෙස සම්පත් භාවිත කරන්නේ නම් හිඟකම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය විසඳෙනු ඇත. මෙම ප්‍රකාශය සමඟ ඔබ එකඟ වන්නේ ද? ඔබේ පිළිතුරට හේතු දක්වන්න (ලකුණු 03 යි)
- (ii) කිසියම් දෙන ලද නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයක් පදනම් කරගනු ලබන උපකල්පන කවරේද?
(ලකුණු 02 යි)
- (iii) නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයක් නිෂ්පාදනයේ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබිඹු කරනුයේ කෙසේද?
(ලකුණු 03 යි)
- (iv) කිසියම් රටක ආර්ථික කාර්ය සාධනය ඇගයීමෙහි ලා නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍ර උපයෝගී කරගත හැක්කේ කෙසේදැයි පැහැදිලි කරන්න.
(ලකුණු 03 යි)

(v) ආර්ථිකයක සම්පත් භාවිතය කාර්යක්ෂම වීම සඳහා සපුරාලිය යුතු කොන්දේසි කවරේද?

(ලකුණු 04 යි) (2008 අගෝස්තු)

